321

—บทที่ ๑๗—

เรื่อง "นิโรธสมาบัติ" ขั้นพ้นทุกข์ ที่เป็น "อริยสัจ" เป็นรูปร่างของ "สอุปาทิเสสนิพพาน" คือ **ดับเฉพาะ กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน** หรือ ดับเฉพาะเจตสิก(จิต)ที่ พุ้งเพ้อพุ่มเพ้อย และ เจตสิก (จิต) ที่หดห่อลดหรี่ เกิน "ธาตุรู้" ที่รู้แท้ๆจริงๆ จนได้ขนาดนับว่า ไม่ปรุงมาเป็น "ความโลภ" ให้แก่ตนในแบบต่างๆนานา ทั้งชนิด "กาม" ชนิด "ภพ" แห่งจิต ที่นี้เป็นรูป เป็นอารมณ์ มาเสพย์ดังกล่าวแล้ว ผู้ทำได้เช่นนี้ จึงจะเรียกว่า เป็นผู้มี "นิโรธ" แท้ๆ มี "นิโรธอริยสัจ" มีการ "ดับ" ที่ถูกต้องตรง ที่เรียกว่า "นิพพาน" ในแบบของพระสมณโคดม เพราะเป็นการดับที่ได้**ประโยชน์สูง–ประหยัดสุด** "ดับ" จริงๆ ! ทว่าดับสิ่งที่ไม่จำเป็น ดับสิ่งที่ไร้ประโยชน์สำหรับชีวิตแท้ๆ อันควรยิ่ง และผู้ดับแล้วนี้ ยังมีชีวิต ยังมีอิริยาบถ ยังเหมือนคนธรรมดา ยังมีขันธ์ ๕ เหลืออยู่ครบ แต่ว่า มีรูป–เวทนา–สัญญา–(วิ)สังขาร (คือ **ไม่ปรุงแล้ว** ทำหน้าที่เพียงเป็นนามขันธ์หนึ่ง กล่าวคือ

322

เป็นธาตุรู้ที่รู้เท่าๆ กับ "สัญญา" รู้นั่นเอง) – **วิญญาณ** (**อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภังฯ** หรือ **เป็นวิญญาณ ที่เรียกว่า "วิญญาณัสสะนิโรเธน"** ดังที่ได้เคยนำพระพุทธพจน์มากล่าวให้ฟังแล้ว ทั้งได้อธิบายแจกแจงให้ฟังแล้วเสมอๆ นั่นแหละ)

นี่คือผู้ดับหมดสิ้นรอบ ไม่มีเหลือทั้งกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน แต่ทว่า ก็ยังมี "อุปาทิ" คือ ขันธ์ ๕ ที่แสนรู้ แสนฉลาด แสนดี แสนจะมีบุญคุณแก่โลก **เป็นตัวตน ที่ไม่ใช่ของใคร เป็นกรรมสิทธิ์แท้ๆ แม้แต่ตัวเอง ก็ไม่ยึดเอาเป็นเจ้าของ** มันมีอยู่เป็นเพียง "สมมุติ" ในโลกเท่านั้นจริงๆ "จิต–วิญญาณ" ในตัวผู้บรรลุนี้ มันไม่เป็น "ธาตุรู้" เหมือนปุถุชนคนธรรมดาอื่นๆ ใดๆ "รู้" เพราะท่าน ไม่ยอมให้จิตของท่าน มีสีระบายลง ในสิ่งที่ "รู้" นั้น ท่านไม่ได้ยึดเอา โลภะ โทสะ มาแตะ มาเลอะสิ่งที่ "รู้" นั้นเลย มันเป็นความจริงตามสมมุติโลกจริงๆ เท่าที่เขาสมมุติอยู่ให้ท่าน "รู้" แท้ๆ เท่านั้น (ยถาภูต) แต่ท่านก็ "รู้" เกินกว่านั้น ไปในตัวเสร็จ คือ รู้ดีรู้ชั่ว ตามสมมุติโลก แต่รู้ดีรู้ชั่ว ที่ลึกซึ้งยิ่งกว่า "สมมุติโลก" นั้นๆ ก็มีต่างหากอีก อยู่ที่เดียวว่า ควรจะเป็นอย่างไร ? และท่านก็เฉยๆ ไม่ตื่นเต้น ไม่มีห่อเหี่ยว ไม่มีชอบ หรือ ชัง ไม่มียินดี หรือ ไม่มียินร้าย (*มี* **สัปปุริสธรรม ๗** *อยู่พร้อม มิใช่เฉยแบบไร้ภูมิไร้ปัญญา*) มันมีเพียงแต่ "รู้" ในสิ่งนั้น เรื่องนั้นอย่างชัดๆ เจนๆ เท่านั้น และเท่านั้นจริงๆ ถ้าท่านจะทำงานร่วมกับสิ่งนั้น เรื่องนั้น ก็เป็น "กุศลธรรม" อันพึงควร เป็นการเกื้อกูลโลกตามควร ไม่เช่นนั้น ท่านก็จะวางเฉยนิ่งเสีย **นี่แหละคือ "การดับสนิท" (นิโรธสมาบัติ) แบบที่ควรจะรู้ ควรทำให้แจ้ง และ ควรทำให้ได้ที่ตน**

ไม่ใช่ไปมัวเมามายอยู่กับการนั่งหลับหูหลับตา สั่งสม "นิโรธจิต" ทีละดวงสองดวง แล้วหลงว่า นั่นแหละคือ การปฏิบัติธรรมเพื่อนิพพาน. **ในแบบของพระสมณโคดม** หรือ ดับธาตุรู้ให้เกลี้ยงสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง แม้ควรจะเหลือสติเจตสิก–ปัญญาเจตสิกไว้ ใช้ประโยชน์โลก ประโยชน์ตนอันยิ่ง ก็ไม่มีนั้น มันไม่เข้าเรื่องเลย ไม่เข้าเรื่อง ตั้งแต่บำเพ็ญปฏิบัติ เพื่อจะบรรลุ ทว่า ยังเป็นผู้ไม่บรรลุ แต่ไปหลงฝึกหัด

323

ในแบบ "อภิสัญญานิโรธ" นี้ มาแต่แรก เลยทีเดียว เพราะ**การฝึกหัดประพฤติใด ที่ไร้ สติ (สัมโพชฌงค์) ไม่มี ธัมมวิจัย (สัมโพชฌงค์) ที่จะก่อให้เกิดปัญญา เป็นที่สุดแล้ว ไม่ใช่ "สติปัฏฐาน" ไม่ใช่ "เอกายนมรรค" ไม่ใช่ทางสายเลิศสายเดียว ที่พระบรมศาสดาของเราทรงยืนยันว่า ไป "นิพพาน" จริงๆ** แต่ไม่ใช่หมายความว่า ผู้นั่งบำเพ็ญโดยอาศัยการหลับตานั้น จะไป "นิพพาน" ไม่ได้หรอกนะ ! ก็หากไปได้ ถ้ามี "สัมมาทิฏฐิ" จริง และ อาศัยการเรียนรู้ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงตนด้วยกรรมวิธี เช่นนั้น แต่มันยาก และมันไม่เร็ว แถมมันมีสิ่งชวนให้เขวเยอะแยะ และที่สำคัญมาก คือ ส่วนใหญ่จะล้าง "อัตตา" สิ้นสะอาดหมดนั้นยาก จะได้นิพพานกันก็แค่นิพพานพรหมเท่านั้นแหละ เป็นอย่างเก่ง แต่นั่นแหละ แม้จะได้ ก็ทั้งยาก นานแสนนานด้วย ส่วนมากเป็นพวก "สัทธาธิกะ" จะพึงทำกัน หรือไม่ก็ "วิริยาธิกะ" แล้วจึงจะมาต่อภูมิ เป็น "สอุปาทิเสสนิพพาน" อีกที กว่าจะบรรลุ "สอุปาทิเสสนิพพาน" แบบพุทธ ก็จะต้องมาล้างความยึดถือกันอีกหนัก และ นานเอาการอยู่ อีกทั้งการได้ "สอุปาทิเสสนิพพาน" นั้นต้องได้ ในภพมนุษย์เป็นๆ ในปัจจุบันชาตินี้ เท่านั้น ไม่ใช่นิพพานที่จะได้เอา ต่อเมื่อตาย อย่างนั้น มันไม่เก่งจริง ไม่ดีแท้ โดยเฉพาะ มันไม่ใช่ "ผล" ของมนุษย์ มันกลายเป็น "ผล" ของสัตว์โลกอื่น พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า "อิธ **พรหมจริยวาโส**" มันเป็นเรื่องบรรลุพรหมจรรย์กันในโลกนี้ ดังนั้น จึง**ไม่ใช่เป้าหมายตรง ของ วิชาการ แห่ง ศาสนาพุทธแท้ๆ** นิพพานพรหม หรือ อภิสัญญานิโรธนี้ ผู้ไม่มีญาณแทงตลอดรู้แจ้งจริงแล้ว มันติด มันยึดถือเอาขนาดหนักๆ จริงๆ เพราะมันเป็นสภาวะธรรมเป็น **ภูมิของสัตว์ ที่นับ "อายุ" นับ "กาละ"** กัน ขั้นสูงเยี่ยมแล้วจริงๆ ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงแก้ไขล้างความติดนี้ แก่เดียรถีย์ทั้งหลายนั่นเองแหละ

ขอให้คิด ขอให้คำนึงหาจุดแท้ๆ ให้ออก ว่า มันเป็นทางที่ใช่ทางแล้วหรือ ? พระพุทธองค์ทรงปรารถนาเพียงขอให้บรรลุเป็น "พระอรหันต์" กัน นั่นเป็นจุดสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น "อรหันต์" ในแบบใดก็ตาม แต่**แบบตรงๆ ที่สุด**

324

แท้ที่สุดของพระพุทธเจ้าสมณะโคดมพระองค์นี้ ก็คือ "สุกขวิปัสสกะอรหันต์" แล้วท่านจะพึงเพิ่มภูมิตนให้เป็น "จตุปฏิสัมภิทาญาณ" และ มันจะก่อ "พหุสัจจะอภิญญา" คือ "อภิญญาพุทธะ" แท้ๆ ตามจริง ตามธรรม ตามบารมีของแต่ละท่านเอง เช่น พระสารีบุตร เป็นต้น อันเรียกว่า ประเภท "ปัญญาธิกะ" โดยตรง ทั้งลัด ทั้งเร็ว ทั้งสิ้นรอบ ผู้เพิ่มภูมิปัญญาให้มีปฏิสัมภิทาญาณได้มากขึ้น ก็จะได้เกื้อกูลโลกได้กว้างขวางมากมายเพิ่มขึ้น *บทบาทของทางฤทธิ์ ทาง "อภิญญา" กล้าเก่ง* ที่นอกไปจาก "ญาณทัสสนะ" (วิปัสสนาญาณ) "มโนมยิทธิ" และ "อภิญญาพุทธะ" อันจะนำพาไปสู่ "อาสวักขยญาณ" แล้ว ไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญอะไร มีก็ตาม ไม่มีก็ช่าง พระพุทธองค์ไม่เคยไปจ้ำจี้จ้ำไชใคร ในเรื่องอิทธิฤทธิ์ อภิญญาต่างๆ (คือ หมายถึง "อภิญญา" ที่เป็นเรื่องความเก่งนอกมรรค นอกผล เช่น เหาะได้ ทายใจได้ ฯลฯ เป็นต้น) แต่ถ้ามีแล้วที่ใคร มันก็เป็นความเก่งเหมือนกัน หว่า **พระพุทธองค์ก็หาได้สนับสนุนให้แสดงให้อวดไม่ ทั้งได้ทรงห้าม ทั้งได้ตรัสไว้ชัดว่า พระองค์ทรง เบื่อระอา ขยะแขยงเกลียดชัง ในอิทธิฤทธิ์ ทางกาย ทางใจ อันไม่ใช่ "อาสวักขยญาณ" ทั้งหลาย** พระองค์รีบช่วยพลโลกให้พ้นทุกข์ เป็นจุดสำคัญที่สุด แล้วก็ให้สาวกผู้รู้ทุกข์ ดับทุกข์ตนเป็นแล้ว หรือ เป็นบ้างแล้วจริงๆ ออกช่วยพลโลกตาม *(ที่ พระองค์ได้ พระอริยสาวกได้)* อย่างไม่นิ่งนอนใจ **มิใช่ให้ไป มัวเมาใน วิชชาส่วนเกิน อภิญญาส่วนปลีกย่อยอื่นๆ** ดังที่พระองค์ ก็เคยตรัสไว้ชัดใน "เกวัฏฏสูตร" ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ข้อ ๓๓๘ ว่า

"ดูกร เกวัฏฏ์ เรามิได้แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายอย่างนี้ว่า มาเถิดภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ อันเป็นธรรมอันเก่งกาจของมนุษย์ แก่คฤหัสถ์ แก่ผู้นุ่งขาวห่มขาว" (ผู้นุ่งขาวห่มขาว คือ นักบวชลัทธินอกพุทธศาสนา ต่างๆ ที่แสวงหาโมกขธรรม มักจะมาแสวงหา "อิทธิฤทธิ์" ผิดๆ เอากับนักบวชพุทธ อย่างนี้เสมอ ทุกวันนี้ ก็เช่นเดียวกัน การนุ่งขาวห่มขาว จึงไม่ใช่พุทธนิยมด้วย เพราะพุทธนิยมนั้น นุ่งห่มผ้ากาสวะ คือ ย้อมสีเปลือกไม้ ยางไม้ สีน้ำฝาด เป็นต้น)

325

นอกจากพระองค์จะตรัสเช่นนั้นแล้ว ฤทธิ์ต่าง ๆ ทั้ง**ทางใจ (อาเทสนา-ปาฏิหาริย์)** ทั้งทางแสดงออกให้ปรากฏ **ทางกาย (อิทธิปาฏิหาริย์)** พระองค์ก็ยังตรัสว่า "*ดูกร เกวัฏฏ์ เราเล็งเห็นโทษใน* **อิทธิปาฏิหาริย์ – อาเทสนาปาฏิหาริย์** *อย่างนี้แล จึงอึดอัด ขยะแขยง เบื่อระอา เกลียดชัง* **อิทธิปาฏิหาริย์–อาเทสนา-ปาฏิหาริย์**"

พระอรหันต์ในแบบ "เตวิชโช" (มีวิชชา ๓ แบบนอกทางบรรลุ) กับ "ฉฬภิญโญ" (มีอภิญญา ๖ แบบนอกทางบรรลุ) นั้น เป็นอรหันต์ที่เคยไปสะสมสั่งสมบารมี สร้างจิตบำเพ็ญฤทธิ์ให้แก่ตน มาก่อนเท่านั้นดอก แต่พอมาถึงพระพุทธองค์ ๆ ก็ให้มาเพ่งพิจารณาให้เห็นความแท้จริง ในความเกิด ความดับ รู้แจ้ง "อัตตา" แทงทะลุ อนัตตาธรรม ให้ได้ รู้จัก "จิต" รู้ชัดในกิเลสตัณหาอุปาทาน ที่เกาะเกี่ยวใน "จิต" ต้องมาฟังเทศน์จากพระพุทธองค์ ต้องมีสติ ต้องมีธัมมวิจัยรู้แจ้งให้ชัด ต้องเกิด "ปัญญา" ต้องรู้แจ้งในรูป–นามจริง ๆ เข้าใจในขันธ์ ๕ ของตนชัด ๆ เข้าใจในกิเลส–ตัณหา–อุปาทานได้แท้ ๆ และแยก "สุญญตา" ออก แยก "วิมุติ" ชัดจริง ๆ สัมผัส "นิโรธ" โดยต้องรู้จัก "นิโรธ" นั้น ๆ ได้ด้วย ทั้งขณะที่ยังไม่นิโรธ และ เมื่อกำลังนิโรธอยู่ จึงจะนับเป็น "อริยะ" ซึ่งเริ่มแต่ "โสดาบัน" ไปทีเดียว ไม่ว่าใครจะทำ "อภิ-สัญญานิโรธ" ได้เก่งมาก่อนแค่ใด ? มีฤทธิ์มากแค่ไหน ? หรือ ไม่ ก็ตาม จนรู้เห็นใน**ความไม่มี กิเลส–ตัณหา นั้นๆ ในจิต** เป็น "**วิมุติญาณทัสสนะ**" เป็นที่สุดนั่นแหละทุกคนไป จึงจะเรียกขานว่า "**นิโรธแท้**" หรือ "**นิโรธอริยสัจ**" ผู้ที่เก่ง ที่มีปัญญาไว มีอินทรีย์กล้า พละแกร่ง ก็จะอาจบรรลุติด ๆ กัน เร็วรวดประหนึ่งบรรลุเป็น "อรหันต์" ทีเดียว เช่น พระพาหิยะ ก็เป็นได้ แต่ก็ต้องจับ "จิต" ถูก รู้นามขันธ์–รูปขันธ์จริง ปล่อยวางได้ชัดแท้ และ "**ดับ**" **ได้อย่าง "รู้ ๆ " จริง ๆ** มิใช่ดับมืด ดับบอด ดับไร้สติ ไร้ปัญญา ต้อง "ดับ" อย่างรู้ เข้าใจ อย่างเห็นแจ้ง จากหยาบไปหาละเอียดลึกเข้า ๆ ๆ ๆ กระทั่งเกิดผลสุด เป็น " อาสวักขยญาณ " เมื่อใด ก็ได้ชื่อว่า "พระอรหันต์" แท้ ๆ ของพุทธ เมื่อนั้น **ใครจะมี "อภิญญา" ใด ๆ มาเท่าไหร่ ?**

326

มีวิชชา (เดรัจฉานวิชชาต่างๆ) ใดเลิศประเสริฐอยู่แค่ไหน หรือ ไม่ ? ไม่สำคัญ ! "อาสวักขยญาณ" เท่านั้นเป็นสำคัญที่สุด !! ดังนี้

สรุปความ พระอรหันต์แท้ๆ แบบพุทธศาสนานั้น มี "นิโรธ" ที่เป็นอริยสัจ คือ มีการ "ดับ" ในสิ่งที่ควรดับ อย่างยิ่ง จริงๆ ไม่ใช่ไปดับ "จิต" เล่น กลายเป็นคนไร้ประโยชน์ และ แถมถ่วงโลก เป็นภาระแก่โลก

ข้อควรทำ จงฝึกหัดทำตนให้เข้าสู่ทางที่เรียกว่า "เอกายน มรรค" ให้ถูก จับกาย จับใจของตนให้ได้ และ "ดับ" กิเลส–ตัณหา–อุปาทานของตนลง ให้ได้เองจริงๆ อย่างรู้ๆ นี่แหละ แล้วเราจะเข้าใจ "นิโรธ" ที่เป็นอริยสัจได้

พระพุทธองค์ทรง**ส่งเสริม "อาณาปาณสติ"** แต่ไม่ใช่ขาด "**สติ**" ที่เป็น "สัมโพชฌงค์" (**สัมโพชฌงค์** ซึ่งแปลว่า **ส่วนประกอบที่จะทำให้ตรัสรู้**) และต้องไม่ขาด "**ธัมมวิจัย**" (สัมโพชฌงค์) มิใช่ว่า ปฏิบัติ "อาณาปาณสติ" นั้น เพื่อฝึกทำ "นิโรธ" ดับดิ่ง เป็น "อภิสัญญานิโรธ" ดังได้กล่าวแจกแจงมาแล้ว จงสังเกตดีๆเถิด แม้คำว่า "อาณาปาณสติ" นั้น ก็ยังมีคำว่า "สติ" ประกอบอยู่ในคำว่า "อาณาปาณ" อันหมายเอา "ลมหายใจ" เป็นอุบาย หรือเป็น "กสิณ" ในขณะบำเพ็ญ (เรียกว่า "วาโยกสิณ" ตรงๆ ได้เลยทีเดียว) ดังนั้น **ถ้าไม่มี "สติ" ดับจิตลงไปเสียแล้ว มันจะเป็น "อาณาปาณสติ" อยู่ได้ยังไงกัน ? มันก็เป็น "อาณาปาณนิโรธ" เท่านั้นเอง ซึ่งแปลว่า "การดับลมหายใจเข้าออก" และก็มีผู้พยายามอธิบายให้เป็นดังที่แปลนี้จริงๆ เขาจึงยิ่งเป็นผู้ทำ "อาณาปาณนิโรธ" จริงๆ อันก็ยิ่งไม่ใช่ "อาณาปาณสติ"** ก็จงไตร่ตรองกันให้ดี !

"**อาณาปาณสติ**" (ที่หมายเอาแต่ จะต้องนั่งบำเพ็ญ อยู่ในรูปนั่งเพ่งลมหายใจเข้าออก เป็นแบบ "วาโยกสิณ" ดังกล่าวแล้ว) นั้น เป็นอุบายโกศลชนิดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งมีประกอบการประพฤติธรรมได้ด้วย แต่มิใช่ "ทางเอกสายเลิศ

327

สายเดียว "(เอกายน มรรค) โดยตรง เหมือน "สติปัฏฐาน ๔" มันเพียงใช้เป็นบาทฐานเพื่อดำเนิน "สติปัฏฐาน" ล่ะก็ได้ แต่ถ้าผู้ใดมีอินทรีย์ มีพละ เพียงพอ **จับ "สติ" เป็น สัมผัส "จิต" ถูก ตัก "อารมณ์" ของตนได้** ก็ไม่จำเป็นนักที่จะต้องไปสนใจกับอุบายวิธีปฏิบัติธรรมที่เรียกว่า "อาณาปาณสติ" แบบ "วาโย กสิณ" หรือ แบบจะต้องไปนั่งหลับตา (แต่ที่จริงแล้ว "อาณาปาณสติ" อันถูกแท้ ทำได้จริงเป็นอัตโนมัติแล้วนั้น ไม่ต้องไปนั่งหลับตา แต่ทำอยู่ตลอดเวลา ยืน – เดิน – นั่ง – นอน ได้) และรับรองได้ว่า ผู้นั้นจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ทีเดียว ตัวอย่าง "พระอรหันต์" ในสมัยพุทธกาลมีมากมายหลากล้น สำหรับคนผู้เป็นอรหันต์สาวกของพระพุทธองค์ **โดยไม่เคยผ่าน "อาณาปาณสติ"** และแถมไม่ต้องเรียนรู้ "อาณาปาณสติ" ว่า มันคือ ยังไง ? เพื่อเอาไปสอนใคร ๆ ด้วย พระพุทธองค์ก็ยังทรงส่งท่านเหล่านั้น ออกประกาศพระศาสนา ออกไปเผยแพร่ธรรม เช่น คณะพระอรหันต์ ๖๐ องค์แรก เป็นต้น

ดังนั้น ผู้จะฝึก "**อาณาปาณสติ**" (**แบบ "วาโยกสิณ"**) ก็จะต้องรู้เป็นเบื้องต้นเสียก่อนว่า ตนใช้อุบายโกศลชนิดนี้ ก็เพื่อจะทำให้ "จิต" ของตนสงบรำงับได้บ้างเท่านั้น แล้วก็หัดรู้กาย รู้เวทนา รู้จิต รู้ธรรมารมณ์ ตลอดไปจนรู้จัก "ธรรมทั้งปวง (สัพเพ ธัมมา)" อันเป็นจุดหมายปลายทางแท้ มิใช่ว่า จะมานั่งเล่นลมยุบลมพอง เป็นวรรคเป็นเวรอยู่ ไม่รู้จักพักจักพอ หรือ ไปมัวเล่นลมกดเข้าลมดันออกทั่วร่างกาย จนเลยเถิดไปเล่นลมพุ่งขึ้นสูงพุ่งลงต่ำ เป็นนักอุตุนิยมสรีระวิทยา หรือไม่ก็ เป็นโยคีแพทย์ผู้รักษาโรครักษาร่างกายด้วยอำนาจลมอยู่ อย่างนั้น ไม่ใช่เลย ซึ่งจะได้พูดกันละเอียด เมื่อถึง จรณะ ข้อ ๑๒ เรื่อง "ฌาน" ตอนนี้ขอพูดถึง "ความจริง" (พหุสัจจะ) ที่พึงควรพูดกันให้เข้าใจกันแท้ ๆ เสียก่อน

เหตุผลที่ว่า "**อภิสัญญานิโรธ**" หรือ "**การดับสนิท**" **ทั้งสัญญาทั้งเวทนา หรือ การดับสนิทแบบ ไม่มีสติรู้ชัด นั้น มันไม่ใช่ทางเดินสู่ "นิพพาน"** ก็เพราะว่า "การดับสนิท" ในคนตาย (คือ ตายจริง ๆ) ก็ตาม

328

หรือ "การดับสนิท" ในคนเป็น ๆ นี่แหละ แต่ทำที่ตาย ก็ตาม ซึ่งเรียกว่า "สลบสนิท" ได้เลย ก็มี "สลบไม่สนิท" ก็มี ล้วนแล้วแต่เป็น "ความดับ" จริง แต่ไม่ได้ ประโยชน์สูง ประหยัดสุด อันควรให้แก่ตน และ แก่โลกสูงสุด โดยแท้จริงเลย

สำหรับคนเป็น ๆ ก็มี**การทำให้ไปสู่ "ความดับ"** (นิโรธ) ได้หลายวิธี ดังนี้ :–

ชนิดหนึ่ง ทำตนให้สลบเอง**แบบสะกดจิตตนเอง** หรือ ที่เรียกว่า **"ฌาน" แบบหลับตา** นั่นแหละ นี่คือ พวกที่เขานิยมเรียกกันว่าหัด**ทำ "สมาบัติ"** **แม้นักสะกดจิตตามแบบวิทยาศาสตร์** ก็ต้องเรียกว่า **ทำ "สมาบัติ"** เช่นกัน ไม่ยกเว้น *และ "สมาบัติ" อันเป็นไปเพื่อ "มรรค" เพื่อ "ผล" แท้ๆ จริงๆ ก็มีอย่างแท้จริง* ผู้รู้จริง จึงจะอธิบายถูก ผู้ไม่รู้จริง ไม่เป็นจริงในเรื่องของ **"สมาบัติ" ที่แท้** อธิบายผิด ๆ แสดงผิด ๆ จึงคือ **การอวด "อุตตริมนุสสธรรม" ที่ผิด ๆ**

การ **"ทำสมาบัติ"** นั้น หมายเอา **การทำให้เกิดได้ เป็นได้ เสมอ ๆ เนือง ๆ** หรือ แปลเอาความของคำว่า **"สมาบัติ"** ก็คือ **"ทำให้เป็นได้เรื่อยๆ จนสำเร็จ"** นั่นเอง ผู้ทำได้ดังกล่าวนั้น ก็เป็นผู้มี "สมาบัติ" ไม่เห็นจะแปลกตรงไหน ? และ การหลับตาเพ่งทำ "สมาบัติ" กับ การสะกดจิตแบบวิทยาศาสตร์เพื่อให้หลับดับดิ่ง ก็เป็นเรื่องเดียวกัน ทางเดียวกันด้วย ผิดแผกกันอยู่แต่กรรมวิธีกับ บัญญัติต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบเท่านั้น จุดหมายปลายทางนั้น อันเดียวกันจริง ๆ คือ เดินทางเข้าไปสู่ "ฌาน" หรือ "Trance" ("ธยาน" ซึ่งเป็นคำเดียวกันกับ "ฌาน" หรือ แม้คำว่า "เซ็น" ก็ตาม สำเนียง และ ภาษามันแผกเพี้ยนออกไปตามกาละเทศะเท่านั้นเอง) เป็นการรวบรวมพลังงานแห่งจิต ให้เข้าไปเป็นหน่วยหนึ่งหน่วยเดียวให้ได้มากที่สุด และพร้อมที่จะสะกดลงให้หยุด หรือ นิ่งได้ตามต้องการ นั่นคือ การทำ "ความดับ" ให้กับ "จิต" โดย**วิธีจับเอา "จิต" แท้ ๆ มา "ดับ" หรือ สะกดไว้**

329

อีกชนิดหนึ่ง **ใช้วัตถุระงับประสาทที่เป็นอวัยวะส่วนในของกาย** หรือที่เป็นรูปขันธ์ตรง ๆ โดยไม่ให้นามขันธ์เข้าไปใช้รูปขันธ์ชั่วคราว แบบที่เรียกว่า "วางยาสลบ" นั่นแหละ นั่นก็เรียกว่า **ดับสัญญา ดับเวทนา ให้เกลี้ยง** เหมือนกัน แต่เรียกคนละคำกับ "**อสัญญี**" เพี้ยนไปเรียกเป็น "**วิสัญญี**" เสียเท่านั้น (ซึ่งคำว่า "อ" กับ "วิ" มันต่างก็แปลว่า "ไม่" เหมือนกัน) แบบนี้เป็นการปิดกั้นทางเดินของ "จิต" หรือ ทำลายทางเดินของ "จิต" ไม่ได้ทำที่ "จิต" โดยตรง

อีกพวกหนึ่ง ก็**เสพย์ยาเสพย์ติดที่เขาชอบ ๆ** กันนี่เอง พวกนี้ก็เรียกได้ตรง ๆ ว่า **ทำ "ความดับ" (นิโรธ)** หรือ **เข้า "ฌาน"** อย่าเพิ่งฉงน ! อย่าเพิ่งปฏิเสธ ! ฟังก่อน ถ้าฤทธิ์ของยาแรงพอ มากพอ คนผู้เสพย์นั้นก็สลบได้แน่นอน และ วิธีการก็เป็นเรื่องตามแบบที่ ๒ นั่นเอง คือ ปิดกั้น หรือ ทำลายทางเดินของ "จิต" เป็นการปิดกั้นประสาทจุดต่าง ๆ หรือคือ ไล่ต้อน "จิต" มารวม ๆ กอง ๆ อยู่เป็นหมู่เดียวชัด ๆ แต่ส่วนมากผู้เสพย์ ก็มักจะยังไม่ทำแก่ตนจนสลบสนิท หรือ ทำการปิดกั้นทางเดินของจิตจนจิตต้องหยุดชะงักเสียหมดเป็น "ความดับ" **เขาจะทำแก่ตนขนาดเพียงพอดีกับอารมณ์ปล่อยวาง ดับว่างจากทุกข์ทั้งหลายที่ตน "มี"** *หว่าเขาเหล่านั้นไม่รู้จักทุกข์ ด้วย "ปัญญา" ด้วยเหตุ โดยเฉพาะ "เหตุ" อันมาแต่อวิชชา เนื่องจาก ความคิด ความรู้ ที่ไม่ถึงสัจธรรม* รู้แต่ว่า พอเสพย์ยานี้เข้าไปตนก็ว่างโล่ง โปร่ง เบา สบาย ผ่อนหวานอยู่กับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง ทิ้งอารมณ์ไม่ต้องการอารมณ์หนึ่งไป อันหมายถึงหมดความยึดถือ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ลงได้ ถ้าประสาทแห่งความรับรู้ส่วนในเหลืออยู่ (คือ ยังไม่ถึงกับอ่อนเปลี้ยง่วงงุนไป) **แรงของกิเลส–ตัณหา–อุปาทานก็จะแสดงบทบาทออกมา จะกลายเป็นผู้ทำอะไรก็ได้ ตามแรงของกิเลสตัณหาอุปาทานนั้น และทำได้อย่างมาก อย่างรุนแรงด้วย** ซึ่งบางทีก็มีบางคนโน้มน้อมให้ "อุปาทานจิต" ยึดไปในทางดี (แบบโลก ๆ) อยู่บ้าง

กล่าวคือ พอเสพย์ยาเสพย์ติดแล้ว จึงจะทำอะไร ๆ ไปในทางดีได้บ้าง เหมือนป้อนเชื้อเพลิงแก่เครื่องยนต์ฉะนั้น เช่น "ยาขอบ" นักประพันธ์ไทยคนหนึ่ง ดื่มสุราแล้วเขียนหนังสือเก่ง บางคนสูบบุหรี่(อันคือ ยาเสพย์ติดประเภท นิโคติก เช่นกัน)

330

แล้วทำงานคล่อง บางคนสูบเฮโรอีนสักหน่อยหนึ่ง เรี่ยวแรงมากขึ้นทำงานได้คล่อง (จะเป็นไปได้แค่พักหนึ่งเท่านั้น)เป็นต้น **ซึ่งก็เป็นการทำลายตน ทั้งกาย และ จิต อยู่ดี**

แต่ส่วนใหญ่จะโน้มน้อมไปในทางเลว มั่วสุมลงไปกับกิเลสตัณหา หรือ ใฝ่หนักยิ่งขึ้น เช่น พอสูบกัญชา สูบยาฝิ่น หรือ เฮโรอีน หรือ แม้แต่ดื่มเหล้า ก็ตาม กิจกรรมที่ตามมา ก็จะเป็นเรื่องเลวร้าย ตั้งแต่ฆ่าแกงกันได้ง่าย ๆ ขึ้นไปจนทำผิดกฎหมาย ทำผิดศีลธรรม วิ่งเข้าหา "อบายมุข" มั่วเกมพิศวาสกัน ตลอดจน **แสดง "ศิลปอิสระ" หรือ "ศิลปเปลือย" ออกมา** หรือ อธิบายชัด ๆ ก็คือ *ความปรารถนา ความใคร่อยาก ความชอบ ความรัก ความติดยึดที่มีอยู่ในก้นบึ้งของ "จิต" แห่งตน มันจะแสดงออกมาอย่างไม่มีอะไรกดข่มกันล่ะ ไม่ว่าอารมณ์อันสุนทรทางใด แง่ไหน เงื่อนไหน ใคร่สัมผัสเสียดสีโลมไล้ แตะต้องกระโดดเต้น ใคร่ในรส ใคร่ในกลิ่น ใคร่ในรูป ใคร่ในเสียง ทั้งทางเขียน ทางปั้น ทางดนตรีร้องเพลง เฮฮากันออกมา ล้วนเกินกว่าอารมณ์คนผู้มีสติสัมปชัญญะธรรมดาไม่แสดง ทั้งมันก็นับเป็นการแสดงธาตุแท้ ๆ แห่งความรู้สึกออกมาได้แจ๋ ๆ นั่นเอง เรียกว่า แสดงอารมณ์ "กาม" และ อารมณ์ใน "ภพ" ที่ตนฝันตนยึด อย่างทั่วถึงต่าง ๆ ใด ๆ ออกมา ก็จะทำทั้งนั้น แล้วแต่ความโน้มเอียงของจิตแห่งผู้ใด เป็นอย่างใด ก็แสดงออกอย่างนั้น ๆ*

และแท้จริง มันก็เป็นการกระทำ ซึ่งจะแสดงออกให้เต็มที่ ตามที่ตนอยาก นั่นแหละ เป็น "จิตที่ร่ำร้อง ด้วยอุปาทาน กับตัณหา" มันจะพยายามเก็บกวาดกอบโกยเอาทุกสิ่งที่เป็นความใคร่อยากทำ มันจะทำ ๆ ๆ ๆ เพียงเพื่อจะให้เต็มเต็ม ๆ ที่ตนอยาก ตนยึด ตนติด เมื่อปฏิกิริยาของจิต ถูก "ดับ" เสียส่วนหนึ่งจนได้ที่ (ที่จริง ส่วนที่ถูก "ดับ" นั้น เป็นส่วนดี เป็นสติสัมปชัญญะ เป็นปัญญา เป็นตัวเราปกติ ที่ดีที่สุด) อีกส่วนหนึ่ง อันไม่ใช่ตัวตนของเรานี่สิ ! ถ้ามันไม่ถูกดับไว้ หรือ ปิดกั้นไว้เสียด้วย มันก็คือ ตัว "ผี" แท้ ๆ แต่มันก็อยู่ในตัวเรา อยู่ใน "จิต" ของเราเสียจริง ๆ มันเหมือนเป็นเราเสียจริง ๆ และมันก็ยึดครองจนเป็น "เรา" นั่นแหละในคน มันทำเอง เป็นเอง เสพย์เองเสร็จในตัว แถมมัน "ไม่รู้ตัว" เสียด้วย *มันเป็น อารมณ์ดิบ ๆ–อารมณ์เปลือย* หรือ *กิเลสสด ๆ ของสภาพ ๆ หนึ่ง อันก็คือ "จิต" ที่เป็นจริงอย่างนี้ ๆ ของเรา* ซึ่งนับได้ว่า *เป็น*

331

จิตที่สิ้นสติ จิตที่สมปฤดี และแน่ๆ ไม่ใช่ "ความฉลาด" เลย แต่มันก็กำลังเสพย์แน่ๆ **ดังนั้น "ความรู้สึก" ของผู้เสพย์ ที่กำลังพูดถึงอยู่ในขณะนี้ มันก็คือ "Sense"** *(ที่แท้จริงมันคือ Senselessly หรือ Senselessness)* **หรือ "เซ็น" (ZEN) หรือ "ธยาน" หรือ "Trance" และหรือ "ฌาน" นั่นเอง** คือ ขบวนการของ "จิต" ที่เป็นหมู่เป็นกลุ่ม แต่ขบวนการนี้ยังมีกิเลสตัณหาอุปาทานจัดอยู่ เมื่อ "จิต" รวมกำลังได้ที่ แทนที่จะใช้ประโยชน์ทาง "ปัญญา" เรียนรู้ความจริงแล้ววางเลิกสิ่งที่ตน "หลง" ก็กลับมาแสดงออกทางตรงกันข้ามเสีย คือ นำสิ่งที่ตน "หลง" ขึ้นมาเสพย์ ให้ "ผี" ได้รับอาหาร นั่นคือ หลงมัวเมาหนักซ้ำเสียอีก

การเสพย์ยาเสพย์ติด จึงคือ พวกเทวดาเสพย์กาม (กามาวจรจิต) และพรหมเสพย์อารมณ์แท้ๆ (รูปาวจรจิต–อรูปาวจรจิต) **เป็นการเสวยอารมณ์ที่ตนติดตนยึด มากไปด้วย "ภวตัณหา" ที่ยังมี "กามตัณหา" ซ้อนแฝงอยู่ข้างในจิตอีกที ที่ร้ายกาจก็คือ เป็น "อัตตกิลมถานุโยค" อย่างชัดๆเจนๆ ชนิดกำลังเดินทางเข้าไปสู่ "อัตตวินิบาต"** คือ เป็นการฆ่าตัวตายอย่างเปลืองที่สุด แพงที่สุด ทรมานกายที่สุด เนื่องจากธาตุต่างๆ ในตัวยาที่เสพย์เข้าไปในร่างกายนั้น จะทำงานกับเซลล์แห่งร่าง ทำลายเผาผลาญรูปขันธ์ หรือ ทำลายประสาท และ อวัยวะของร่างกายโดยตรง อายุจึงสั้นแน่นอน สำหรับผู้เสพย์ยาเสพย์ติด ซึ่งผิดกับพวกฝึกหัด "ดับ" กันที่ "จิต" ชนิดนั่งบำเพ็ญฌานหลับตา โดยไม่ดื่มไม่กินไม่ฉีดไม่สูบอย่างนี้จะอายุยืน **แต่มันก็ยังเป็นการ "เสพย์ติด" อยู่เช่นกัน (หว่ากรรมวิธี คนละเหตุ-ปัจจัย เท่านั้น)** และเรียกว่า **"อัตตกิลมถานุโยค" อยู่เช่นกันอีกด้วย** ทั้งเป็น "อัตตวินิบาต" เหมือนกันอีก (อัตตวินิบาต แปลว่า การทำตนให้ตกนรกอย่างต่ำสุดหยาบสุด หรือ การฆ่าตัวเองตาย) แต่พวกฝึกหัด "ดับ" กันที่ "จิต" ชนิดนั่งบำเพ็ญฌานหลับตานี้ ทำลายเผาผลาญนามขันธ์ หรือ ทำร้ายจิต และ เจตสิก ของวิญญาณ โดยตรง ส่วนการเป็น "อายุ" นั้น ก็มีทั้ง "ตาย" และ มีทั้ง "เกิด" อยู่ในตัว จึงได้ชื่อว่า "**เทพ**" **เพราะตนเองนั้น** คือ ผู้ที่กำลังทำตนเองให้ **"ตายอยู่ๆ" แต่ตนเองก็ "ไม่รู้จักตาย" (ผู้ไม่รู้จักตาย=อวิชชา ซึ่งไม่ใช่หมายถึง อมตะ นะ !) เนื่องจากในจิตวิญญาณ**

มีแต่ "เกิดๆๆ ต้องการแต่เกิด" เป็นที่ตั้ง นี้คือ "ภวตัณหา" แท้ๆ *ที่ว่า "ตาย" อย่างสัจจะนี้ (ปรมัตถสัจจะ)* ก็คือ **เป็นการฆ่าตัวเองให้ตายจากการจะได้เป็นพระอริยะ หรือ พระอรหันต์** มิใช่ฆ่าร่างกาย ประเภทนี้ ฆ่า "จิตวิญญาณ" ฆ่า "ปัญญา" หรือ ทำลาย "นามขันธ์" ของตนเอง ทั้งยังนับว่า เป็นการฆ่าตัวตายที่เปลืองที่สุด (คือ เปลืองเวลา เพราะเสพย์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่อย่างไม่ควรจะไปเสียประโยชน์เลย) แพงที่สุด (คือ ลงทุนพากเพียรฝึกฝนด้วย "ความยาก" เหลือเกิน) ทรมานจิตเป็นที่สุดอีกเหมือนกัน เพราะที่จริงแล้ว เมื่อ "จับจิต" ตะล่อม "จิต" อยู่ออกปานนั้น ก็ควรจะเอามาให้เรียนรู้สิ่งที่ดี ที่ควรรู้ *นี่กลับเอาไป "ดับ" เล่น เอา "จิต" ไปติด ไปยึดหลง ในอารมณ์ "ดับ" อารมณ์ว่างเป็นการ "เสพย์ติด" อีกชนิดหนึ่งไปเสียฉิบ* แต่ยังไงๆ ก็ยังดีกว่าติดเสพย์ยาต่างๆ หลายร้อยหลายพันเท่า **หว่า ก็น่าเสียดายกว่าพวกหลงยาเสพย์ติด หลายร้อยหลายพันเท่าเหมือนกัน เพราะตั้งใจจะเดินทางไปให้ถึง "นิพพาน" แล้วจริงๆ แต่ก็ยังไปติดไปหลงโลกียารมณ์อยู่ให้ตายเปล่าไปเสียนี่ !**

พวก "เสพย์ติด" โดยใช้ยา นั่นแหละ ร้ายกาจยิ่งนัก ที่กำลังก่อความยุ่งยากมากมายแก่สังคม เพราะความไม่รู้ (โง่) ต้นสายปลายเหตุ ทั้งผู้เสพย์ และ ผู้ผลิตยาเสพย์ติดนั้นๆ ทั้งผู้จะปราบปรามด้วย จึงนับวันจะยุ่งยากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณเรื่อยๆ ไป **น่าจะได้เรียนรู้เรื่องของ "กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน" หรือ เกี่ยวกับด้าน "จิต" กันเสียบ้าง** มิฉะนั้นจะเดือดร้อนไม่มีทางเพลาลงได้เลย มีแต่จะรุนแรงขึ้น **เพราะการติดยาเสพย์ติดก็คือตัว "จิต" นั้นเองแหละ ที่สำคัญยิ่งกว่าด้านกายด้านวัตถุ**

ทีนี้ก็มากล่าวถึงว่า เมื่อผู้ทำตนไปสู่ความดับได้จน "สลบ" แล้ว หรือ ถึงซึ่ง "สมาบัติ" แล้ว (ตามสภาพแห่งความเป็น "สมาบัติ" ที่เขากำหนดหมายเอา) จะถึงขั้นแข็งทื่ออยู่ ก็ตาม พวกทำ "นิโรธ" แบบเล่นฌานหลับตา หรือ พวกสะกดจิตจะสั่งตนเอง หรือ จะตั้งเจตนาไว้ ก็ดี หรือ แม้จะไม่ได้ตั้งล่ะ แต่เคยรู้ เคยเห็น

333

เคยหัด เคยซับซาบมาแต่ปางใดๆ หรือ ซับซาบด้วยญาณวิถีใดๆ ก็ดี ล้วนเรียกว่า "ยึด" หรือ "อุปาทาน" ทั้งสิ้น จะอ่อนระทวยอยู่ ก็ตาม คือ บางทีก็ไม่มีเจตนาจะให้ร่างแข็งทื่อ มันก็จะอ่อนระทวยไป เมื่อจิตส่วนหนึ่งไม่เข้าไปทำงานบังคับกายให้แข็งทื่อ แต่ก็เรียกว่า "นิโรธ" (อสัญญี) หรือ เป็นความดับ เป็นการสลบ หรือ เป็นสมาบัติ (ตามที่เขาหมาย) แม้จะเป็นผู้ที่กำลัง "เมา" ยาเสพย์ติดจัดๆ ก็คือ ผู้ที่กำลังอยู่ในสภาพ "ดับ" หรือ สลบเหมือนกัน เอากันเพียงเมา "เหล้า" ก็ได้ หรือ จะลองจริงๆแค่ "บุหรี่" ก็ถึงสลบ ถึงดับได้ ถ้าฤทธิ์มันแรงพอ มากพอ ประสาทของผู้นั้นยังต้านทานไม่ได้

ผู้อยู่ใน "**สมาบัติ**" **หรือ ผู้กำลังสลบ** *มันไม่มีความรู้ตัวเองทั้งหมด มันไม่รับสัมผัสสภาวะที่นอกเจตสิกที่ตนหลงของตนนัก* มันก็คือ "หลับ" นั่นเอง แต่**หลับชนิดพิเศษยิ่งกว่าการหลับธรรมดา** สามัญสำนึกแห่งจิต กับ จิตใต้สำนึก มันทำงานไม่สืบต่อ ไม่รับส่งต่อช่วงงานกันแล้ว เรียกว่า ขาด "สันตติ" ซึ่งขาดอย่างไร้ "สติ" ไร้ "ปัญญา" คือ ไม่มีความเข้าใจอันถ่องแท้อยู่ใน "จิต" ว่า อะไรคือ "ดี" อะไรคือ "ชั่ว" เลย สั่ง "จิต" ไปทางดีไม่เป็น ดังนั้น ผู้ใดมีกิเลสตัณหาอุปาทานผสมผเสอยู่ใน "จิต" และ ยังดิ้นแรงออกไปทำงานได้ ยังไม่หยุดสนิท ยังไม่นิ่งสนิท มันก็จะวิ่งออกไปทำงานอยู่ ตามอำนาจความดิ้นรนของ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน นั้นๆ จริงๆ **จึงคือ "ผี" นั่นเอง ทำบทบาท กรรม กิริยา นั้นๆ อยู่**

"เจ้าตัว" บางคน ก็จะ "รู้" อยู่กับอารมณ์วิถีจิตของเขา บางทีรู้ชัดเจนเหมือนคนเป็นๆ ปกติธรรมดา ก็ได้ แต่ไม่มีความสามารถสั่ง "จิต" ของตนได้เลย นอกจาก "**อุปาทาน**" **ที่มีกิเลส–ตัณหาร่วมอยู่ด้วย** จะเป็นตัวสั่ง แล้วก็ทำตามแรงกิเลสแรงตัณหา นั้นๆ (เพราะไม่เคยเรียนรู้กิเลส–ตัณหา โดยเฉพาะ "อุปาทาน" ให้ชัดเจนก่อน และไม่เคยฝึกการฆ่า การทำลาย การดับกิเลส–ตัณหามาเลย)

ดังนั้น กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ("สังขารกัง" ตัวสำคัญ) มันจะชักจูง ชี้ชวน ลากให้เป็นไปอย่างไร ก็จะเป็นไปตามมันทุกประการ ตนไม่มี "อิสระ" แต่กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน สิ กลับเป็นใหญ่ แสดงบทบาทเต็มที่ อย่าง "อิสระ" **นี่เองเรียกว่า ถูกพญามารครอบงำไว้แล้ว**

334

หรือ ถูกพญามารตรึงไว้แล้ว ไม่รู้ดีรู้ชั่ว ที่ถูกที่ควร ตามชั้น ตามฐานะ ตามกาละ เทศะ รู้แต่ ตาม "อุปาทาน" และ "ตัณหา" จะพาจิตไป ก็เรียกว่า คนผู้นั้นคือ **ตัวตัณหา ตัวอุปาทาน แท้ ๆ** บางคน ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์เลยทีเดียวนั่นเอง **บางคนไปสวรรค์ที่ตนรักตนยึดตนชอบ บางคนไปนรกที่ตนเคยยึดเคยถือเคยเชื่อ (ล้วนคือ "ภวตัณหา")** ทั้ง ๆ ที่ บางคนกลัว ไม่อยากไป แต่มันมีจิต "อยากรู้" ตัวหนึ่ง บงการอยู่ เรียกมันว่า "อสังขาริกัง" ซึ่งตามจริง ผู้ยังมีจิตแค่ "อเหตุกะ" ก็จะยังไม่สามารถรู้*จิตตัวอยู่เบื้องในลึก ๆ ที่เป็น "มโนปุพพังฯ" แท้ ๆ ตัวนี้* เพราะที่จริง "อสังขาริกัง" มันก็ไม่มี มันเป็นเพียงชื่อเรียก (บัญญัติ) สำหรับผู้ยังไม่รู้เท่านั้น เนื่องจากมันดูเหมือนทำอะไรไปได้โดยไม่มี "จิต" ใดสั่ง จิตใดกระตุ้น **แต่แท้จริงที่สุดนั้น จะทำอะไรโดยไม่มี "จิต" สั่งนั้น ไม่ได้เลย** (ถ้าผู้ใดนึกถึงพุทธพจน์ ข้อ "มโนปุพพังคมาฯ" กับ "เย ธัมมา เหตุปปภวาฯ") ภูมิขั้นผู้มีความรู้ชั้นหนึ่ง ก็ต้องอนุโลมเอาง่ายๆ ไปก่อนว่า มันมีการทำ หรือ มีสิ่งเกิดโดยไม่มีเหตุ ก็เลยตั้งภาษาตัวหนึ่งว่า **"ไม่มีอะไรเป็นเชื้อกระตุ้น"** (อสังขาริกัง) ประกอบไว้อีกคำหนึ่ง สำหรับผู้ยังไม่สามารถซับซาบได้จริง ๆ ก็แบ่งภูมิ แบ่งชั้นไว้ ด้วยภาษาเป็นบัญญัติกันเท่านั้นเอง เนื่องจากมันละเอียดลึกซึ้ง มันยากเกินภูมิคนธรรมดาชั้นนั้นจะ "รู้" ก็ตั้งบัญญัติคำสรุปไว้เป็นชั้นๆ เป็นตอนๆ ดิ่งต่างว่าจบลงแล้ว หมดเหตุหมดปัจจัยแล้ว ว่างั้นเถอะ ! เหมือนเด็กเล็ก ๆ เรียนรู้จำนวน ก็หัดนับ ๑ ถึง ๐ หัดเรียนรู้วิธีบวกกับลบ ก็สมมุติว่า จบกันนั่นเอง **แต่สำหรับผู้ที่สามารถ "รู้" ได้กว่านั้น เขายังมีมากกว่านั้นเป็น "อนันตัง" ทีเดียว** แต่นั่นแหละสำหรับในที่นี้ เรากำลังกล่าวถึง "จิต" ผู้เสพย์ติด ที่ยึดอารมณ์ชอบ อารมณ์อยากของตน มันต่างก็ดิ้นรนท่องเที่ยวไปตามอุปาทาน ตามแรงแห่งอนุสัยอาสวะของแต่ละคน เขาก็คือ ผู้ "ไม่รู้" โดยตรงและต่างคน ก็ต่าง "ยึด" ต่างหลงภูมิ หลงเสพย์อารมณ์ที่ตน "อยาก" โดยตนยังไม่หยั่งรู้ความแท้จริง(สัจธรรม) ถึงความแท้จริงนี้ ตนจึงคือ พวก "ศิลปเปลื้อย" หรือ "กิเลสอิสระ"

335

บางคนก็ยึดเอาการไม่ไปไหนอยู่ว่างๆ วางอารมณ์ เบาสบาย ก็มี นั่นเรียกว่า **เสพย์ "อากาสานัญจายตนะ"** บางคนปล่อยอารมณ์ไปสู่จุดที่ตนชอบที่สุด จะเป็นแดนไหน ภพไหน แบบไหน อย่างไร เขาก็จะปั้น จะเสกสรรสร้างเอาทั้งสิ้น มันทำได้อย่างสะดวกมากตอนนั้น เพราะมันวางโลก วางความกังวล วางความดีความเลว วางความรับผิดชอบใดๆ หมดสิ้นจริงๆ แม้แต่ร่างกายของตน จึงจัด "จิต" ของตน หรือ สะกด "จิต" ตน ให้อยู่ในขอบเขตที่ตน "ยึด" ตนอร่อย ตนพอใจจะเสพย์ หรือ พอใจจะ "เสวย" นั่นเอง

อาการอย่างนี้ หรือ สิ่งที่ทำให้แสดงอาการอย่างนี้ บาลีว่า **"นิโคตะ"** ที่ไปเป็นภาษาฝรั่งที่ว่า **"นิโคติน"** หรือ **"นิโคติก"** นั่นแหละ แปลว่า **"ไม่ไปกับโลกแล้ว"** หรือ "ไม่เอากับโลกแล้ว" เพราะโลกที่ต้องยึด ต้องถือ ต้องอยู่ใต้ขอบเขตขอบข่าย ของศีลธรรม ของสังคม ของจารีต–ประเพณี–วัฒนธรรม และของกฎหมายนั้น จะทำอะไรๆ ก็ไม่ได้สมกับความโลภความอยากเอาเสียเลย มันจึงมีแต่ "ทุกข์" *หว่าผู้ที่ "ไม่ไปกับโลกแล้ว" โดยใช้ฤทธิ์ของ "นิโคติก" นี้ เขาไม่รู้อย่างนี้หรอกนะ !* แต่เขามีอาการอย่างนี้อยู่ทีเดียว หรือแปลว่า **"เลือกเอาตามที่ตนชอบ"** หรือ **"ไม่ออกจากเขตที่ตนจำกัดให้แก่ตน"** ก็คือ กิเลส–ตัณหา–อุปาทานของตน ชอบ–ยึด–รักอย่างไร ก็จะสิงสู่อยู่กับการกระทำนั้น อารมณ์นั้น ทำได้อย่างไม่กลัวไม่เกรงด้วย

เรื่องใช้ยาเสพย์ติด ทำ "สมาบัติ" ทำ "นิโรธ" ให้แก่ตนนั้น เป็นการกระทำที่ร้ายกาจ เพราะมันไม่ได้เดินเข้าหา "จิต" อันหมายจะสงบอย่างเดียว มันมีแต่ "ความไม่รู้เหตุไม่รู้ผล" มันทำตนให้ไร้ความรับผิดชอบในโลก วางโลกข้างนอกตนให้เกลี้ยง เหมือนโลกนี้มีแต่เราเป็นใหญ่ แล้วก็หันเข้าหา "อุปาทาน" คือ สิ่งที่ตนยึดว่า "สุขที่สุด" เท่าที่ตนฝังไว้ในสันดาน (อนุสัย) และจะทำอย่างไม่กระดาก อย่างกล้าบ้าบิ่น ซึ่งจะเป็นผลกระทบกระเทือนถึงผู้อื่นคนอื่นอย่างร้าย โลกจึงเดือดร้อนเพราะเหตุนี้ ดังจะได้เคยรู้เคยเห็นพฤติการณ์ของคนพวกนี้มาแล้ว ที่เป็นภัยต่อสังคม หรือ แม้ทำกับตนเอง ขนาดเสพย์เข้าไป ได้ที่แล้ว ก็เอามีดกรีดเนื้อตัว เล่นเลือด เล่นแผลเหวอะหวะของตนเอง แล้วเขาก็เป็นสุข ก็มี นี่แหละ พวกทิ้งได้แม้แต่กาย

336

หรือ จำพวกดีที่สุด ก็เสพย์อารมณ์ "พรหม" เช่นเดียวกันกับผู้ทำ "สมาบัติ" ทางจิต คือ อยู่เฉยๆ ว่างๆ งานการไม่รับผิดชอบ โลกจะไปอย่างไรก็ไม่สำคัญ ฉันไม่มีโลก ไม่ห่วง ไม่รับรู้อะไรใคร ถึงรู้ก็เฉยๆ วางหมด ไม่เข้าใจว่า ควรจะทำสิ่งที่ดี คืออย่างใด ควรจะช่วยผู้อื่นอย่างไร ไม่เอาทั้งนั้น ก็อยู่ในประเภทเชิงเดียวกันกับ พวกเสพย์ "อภิสัญญานิโรธ" และพวกติด "สุข" แต่เป็นแบบ "อรูปฌานสิ้มตา" คือ พวกเห็นทุกอย่างเป็น "ความว่าง" เป็น "ของว่าง" เหมือน "อากาศธาตุ" ทั้งนั้น ไม่มีอะไรจริง ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตนเราเขา อะไรก็ไม่มีอะไร ไม่ใช่อะไรทั้งนั้น แม้จิตของตนก็ว่างๆ ไม่ยึดอะไรเลย ไม่สำคัญมั่นหมายสิ่งใดเลย ไม่ทำประโยชน์แก่ใครเลย จะเสวยแต่ความวางเฉย ความว่างๆ ที่ตนได้ตนมี ไม่ยอมรับ "สมมุติ" ในโลกเอาเลย ทั้งๆ ที่ตนก็ยังอยู่ในโลก แถมยังต้องเป็นภาระแก่โลกแก่สังคมอยู่ด้วย ก็เป็นการเห็นแก่ตัวที่สุด และที่แท้ ตนก็ยังเสพย์ "สุข" **คนพวกมี "ทิฏฐิ" มีความเห็นอย่างนี้แหละ คือ ผู้เป็นภาระต่อสังคมอย่างร้ายกาจ**

พวกฤาษีชีไพร หรือ ผู้ที่ฝึก "สมาบัติ" เข้าไปเสพย์อารมณ์ปัสสัทธิ–อุเบกขา–นิโรธ จน "จิต" ยึดมั่นเห็นดีมี "อุปาทาน" หรือ จนมีแดนเกิด แดนอยู่อันเยี่ยมยิ่ง มีนิวาสอันยอดเยี่ยมที่สิงสู่สมใจ (อภินิเวสายะ) ในอารมณ์สงบ อารมณ์เฉยๆ อารมณ์ไม่รับรู้ พวกนี้ ก็จะ "เสวยแต่สุข" แบบนี้จริงๆ เป็นคนได้ประโยชน์ตน หลงประโยชน์ตนฝ่ายเดียว ชื่อว่า เป็นผู้เห็นแก่ตัวชัดๆ โดยแท้จริง ซึ่งเดี๋ยวนี้ "พุทธศาสนา" กำลังถูกกล่าวหา ถูกเข้าใจผิดว่า เป็นลัทธิที่ทำให้คนกลายเป็นคนประเภทนี้ อันไม่เป็นความจริงเลย แต่ที่ต้องเป็นเช่นนั้น ก็เพราะ**บรรดาคณาจารย์ ผู้ "ไม่รู้จริง" อวดกล่าว อวดสอน** ตีขลุมโมเมยืนยันอธิบายกันอย่างไม่ตรงจุด และไม่ละเอียดถี่ถ้วน คนจึงพากันเข้าใจผิดไปหมด แม้ผู้เป็นพุทธมามกะเอง ขนาดเป็นผู้ที่เห็นๆ กันว่า "มีปัญญา–มีความรู้ทางพุทธศาสนา" เอาเสียด้วย ก็ยังอุตส่าห์ทำให้พากันหลงผิด เข้าใจเพี้ยนไปยึดเอาว่า ลักษณะของพวกฮิปปี้ พวกเสพย์ติด

อารมณ์พรหม ที่ยังไม่ทิ้งแม้แต่อารมณ์กามนี้ เป็นพวกมี "จิต" มีอารมณ์เช่นเดียวกันกับพระพุทธเจ้า *จนกล้าตู่ว่า พระพุทธเจ้าก็เป็นฮิปปี้ !* นั่นก็เพราะ คำสอนที่เป็นการอวดอุตตริมนุสสธรรมของคณาจารย์ผู้ยังไม่รู้จริง นั้นหนึ่ง เพราะนักธรรมผู้กล่าวตู่นั้น **เป็นนักคิดนักคาดคะเนเดาเอา (ตักกี โหติ วีมังสี)** ตามคำสอนคำกล่าวต่างๆ ที่ได้ยินได้ฟังมา เป็นเพียง "ตรรกะ" **ไม่ใช่ญาณปัญญาที่เกิดเพราะภาวนามยปัญญาแท้** อีกหนึ่ง

ที่ถูกต้องแท้จริงนั้น "พุทธศาสนา" นั้น ลึกละเอียดสูงส่ง ยิ่งกว่าที่พากันหลงเข้าใจผิดๆ เพี้ยน ๆ **นี้ อยู่อีกมาก ผู้ยังไม่รู้จริง ขออย่าได้ทำลายศาสนาของตนเอง ด้วยความโง่ของตนเองเลย**

แต่ถึงกระนั้นก็ดี แม้พวกนั่งหลับตาทำฌานสมาบัติ เขาจะติด "สุข" แบบเฉยนิ่ง เมื่อเขาอยากเสพย์อารมณ์ว่าง อารมณ์สุขของเขา เขาก็ยังทำเอาเองได้ทำเมื่อใด ก็ได้ โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุ ก็ดีหน่อย ค่อยยังชั่ว **ไม่เปลือง ไม่ยากเย็น ไม่เป็นเรื่องยุ่งหนักข้อไปถึงขั้นเบียดเบียนสังคม แก่งแย่งสังคม และผลาญวัตถุ ก่อความอลวนให้แก่สังคม** พวกที่ต้องอาศัยยาเสพย์ติด วัตถุช่วยตน ให้ขึ้นไปเสพย์สวรรค์ นั่นสิ มันร้ายกาจ มันต้องดิ้นรนหา "วัตถุ" นั้นๆ มาทำให้เกิด "สภาพจิต" แบบที่ว่านี้ หรือคือ ต้องหายาเสพย์ติดนั้น มาเสพย์ มาเป็นอุปกรณ์ พาไปสู่แดนสุขแดนวิมานของเขา เสพย์แล้ว **ยังกลายเป็นคนร้ายเพราะอำนาจกิเลส–ตัณหาที่เป็นไปในทางไม่สงบ ขนาดถึงผู้อื่นเดือดร้อน ก็เกิดตามมาอีก**

คนพวกนี้ (ที่เสพย์ยา) กับ คนพวกที่มี "ทิฏฐิ" มี "ความเห็น" เห็นแก่ตัว โดยหลงยึดว่า ทุกอย่างว่าง อะไร ๆ ก็เป็นของว่าง ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน ไม่มีเราไม่มีเขา เกินเลยออกไปนอก "ปรมัตถสัจจะ" (คือ จิตของตนเฉพาะตน) *แบบไม่รู้แจ้งรอบ ไม่มี "ญาณทัสสนะ" หรือ "พุทธวิชชา" แท้ ๆ คือ ไม่รู้ถึง "สมมุติสัจจะ" ว่า ก็เป็นความจริง*

338

เป็นสิ่งมีจริง เป็นคนเป็นสัตว์จริง ตามสภาพที่ "ตั้งอยู่" จริงของเขา *อันมี "กาล"* แล้วคนพวกนี้ ก็ไปตีราคาเขาเป็น "สูญ" (พวก "แก่สุญญตา") ไปหมด คนพวกนี้แหละที่เป็นภัยต่อสังคมร้ายกาจมาก โดยความไม่รู้ ใน "ความจริง ๒ สถาน" คือ สมมุติสัจจะ กับ ปรมัตถสัจจะ อย่างชัดแท้ ลงตัวถูกตัวตน กันจริงๆ

หากเป็นพวกติดสงบ ติดนิ่ง ยึดความหยุด รักความเฉยๆ (เช่น พวกหลงเสพย์ " ภวตัณหา" หรือ หลงเสพย์ " ฌานหลับตา" เพียงอย่างเดียว) ก็ยังดีค่อยยังชั่วกว่า **พวกยังหนักใน "กามตัณหา" (เพราะแม้ " ภวตัณหา " ก็ยังมีอยู่ด้วย) ซึ่งเสพย์กามอยู่อย่างไม่รู้ตัวรู้ตน** แต่สัปดนไปตีราคาวัตถุอื่น หรือ สัตว์อื่นใน "กามภพ" เขาเป็นสูญ เพราะพวกเสพย์ "ภพ" (*ภวตัณหาอย่างเดียว*) นั้น เสียประโยชน์ของตน เท่านั้น เพียงชั้นเดียว **ส่วนพวกเสพย์ "กาม" (กามตัณหา) นั้น เสียทั้งประโยชน์ตน (ในทางละหน่ายคลาย) ทำลายทั้งของอื่นผู้อื่นนอกตัวนอกตนด้วย ไม่ว่าจะเป็น " วัตถุ " หรือ " จิตใจ " ของเขาอื่น**

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม **ยาที่ว่านี้** *(พวกนิโคติก ทั้งหลาย หรือ อื่นๆ ที่เขาก็จะไม่เรียกว่า เป็นพวกนิโคติก นิโคตีน กันหรอก เพราะมันมีขนาด มีฤทธิ์ มีเชิงเพี้ยนๆ กันไป ก็ตั้งบัญญัติเรียกต่างๆ กันไปหลากหลาย เป็นทั้งเชิงกระตุ้น ส่วนหนึ่ง และ ระงับส่วนหนึ่ง เช่น คาเฟอีน แอลกอฮอล์ มอร์ฟีน เฮโรอีน เซโคบาร์บิทาล แอมเฟตามีน โคคาอีน และ เททราไฮโดรแคนนาบินอล ทั้งหลาย ตลอดจน แวเลี่ยม โคโรฟอร์ม อีเทอร์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลทำให้ " จิต " เข้าสู่อารมณ์ เปิดอย่างหนึ่ง ปิดอย่างหนึ่ง อยู่นั่นเอง)* มันทำลายประสาท ทำลายทั้งสุขภาพ ทำลายทั้งอายุ เพราะมันฤทธิ์แรง ฤทธิ์เร็ว (ถ้าจำเป็น หรือ นานๆ ใช้ที เป็นเรื่องถูกเรื่อง ก็เป็นประโยชน์) ทางนักวิทยาศาสตร์รู้ดี เข้าใจดี ถึงฤทธิ์ร้ายของมัน จึงช่วยกันป้องกัน แต่คนขี้โลภ ที่มีปัญญารู้ใน " ธาตุ " ในเคมี ในสารพวกนี้ มันมีเหมือนกัน จึงแอบลักลอบปรุงให้**แนบเนียน ให้ง่ายให้สะดวกในการเสพย์ ทั้งพยายามให้แรงขึ้นๆ ๆ ด้วย** เพื่อมอมเมาคนให้ติด ให้ยึด (เป็น " ที่พึ่ง " อันไม่เกษม) ให้หลงไปนำมา " เสพย์"

339

ให้หนักยิ่งขึ้น พวกขี้โลภใจบาปเหล่านี้ ก็ทำเป็นสินค้า ราคาสูง เพราะทุกประเทศย่อมรู้ดีว่า เป็นยามหาภัย จึงลอบทำ แอบทำกัน ห้ามไม่พึ่ง มันล้วนเป็นบาป ที่เนื่องมาจาก**ความไม่รู้ ไม่เข้าใจบาป บุญ คุณ โทษ อะไร เลย เอาเสียจริงๆ** บ้านเมืองที่เจริญด้านวิทยาศาสตร์ด้านวัตถุ คือ อเมริกา และ ยุโรปเดือดร้อนเรื่องนี้กันมาก เพราะคนยิ่งแก่งแย่งกันดำรงชีวิต ก็ยิ่งทำบาปกันได้มาก **ทำได้ทั้งๆ ที่รู้ว่า ไม่ดี (ชั่ว) เป็นบาป นี่แหละ จึงทุกข์มาก แต่เขาไม่รู้จัก "ทุกข์อริยสัจ" กัน** เขาก็เลยมีแต่ดิ้นรนหาทางออก ยาเสพย์ติดก็จะช่วยบำบัด "ทุกข์" เช่นว่านี้ได้ ชั่วคราว **แล้วเขาก็ยึดเอา "สุข" ในลักษณะนี้ เป็น "สรณะ"** ผู้เจริญทางวิทยาศาสตร์ก็ยิ่งผลิต เพราะผลิตได้ ผลิตเป็น นี่ ? ยิ่งโลภในเงิน ก็ยิ่งทำออกขาย คนไม่รู้ ก็ยิ่งติด ความทวีคูณด้วยปฏิภาคเพิ่มพูนอย่างนี้ จึงสูงขึ้นๆ ไม่หยุดยั้ง และจะนับวันเดือดร้อนยิ่งๆ ขึ้นไปอีก เนื่องจากเขาไม่รู้จุดเช่นนี้กัน คือ ไม่รู้ไม่เข้าใจ "ภวตัณหา" *(เป็นสำคัญ และ ทั้ง "กามตัณหา" เขาก็ไม่รู้)* ซึ่งหลงเป็น "แดนเทวดา" หรือ "แดนพรหม" แดนเสวยความสมใจได้ง่ายๆ แดนเสวยธรรมารมณ์ แดนเสพย์สุขชนิดแรงอย่างหนึ่ง อันมีต้นเหตุมาจากความเจริญทางเคมีวัตถุวิทยาศาสตร์ของเขา นั่นเอง จึงไม่มีใครชี้โทษ กล่าวภัย เช่นนี้ สู่กันฟัง

ทางเอเชียนั้น มีการ "นั่งสมาธิหลับตา" แก้ไขผ่อนคลายได้บ้าง เรื่องยาเสพย์ติดดังว่านี้ จึงจะไม่รุนแรงเดือดร้อนเท่าทางอเมริกาและยุโรป การนั่งหลับตาสมาธิ จึงแก้ไขช่วยบรรเทา ไม่ให้ผู้ติดยาเสพย์ติดมากขึ้นได้ เพราะเป็นแกนเดิม ที่ช่วยเสพย์ติดเดิมไว้ ดังนั้น การเสพย์ติด "นั่งสมาธิหลับตา" จึงสามารถช่วยผู้เสพย์ติด ยาเสพย์ติด ทั้งหลาย ให้เหหันมาเสพย์ติดในแนวทางนี้เสีย ก็เป็นไปได้ และก็เป็นการช่วย ทั้งบำบัด และช่วยทั้งบรรเทาจริงๆ ได้บ้าง ดังนี้

แต่กระนั้นก็ดี ผู้หลับตาสมาธิเสพย์แดนพรหมได้ มันก็ยังไม่ใช่ "โลกุตตระ" (แดนที่พ้นโลก) มันก็ยังเป็น "ภวตัณหา" อยู่นั่นแหละ สำหรับผู้ปรารถนาจะมุ่ง "นิพพาน" จึงจะต้องทำความเข้าใจให้ดี

340

ยิ่งไม่รู้จัก แม้จากคำบอกเล่า อ่าน เรียน(ปริยัติ) มาก่อนแล้วล่ะก้อ ยิ่งจะ **"ติด" มันแน่นหนึบเหนียวหนักจริงๆ จึงขอเตือน นักเสพย์ติดทั้งหลาย ทั้ง "ผู้เสพย์ติดยา" ทั้ง "นักนั่งหลับตาสมาธิ" อย่าหลงใหลแดนที่ไปเสพย์ติด ชนิดที่โลกเขากำลังติดกันงอมแงม นี้เลย มันทำให้โลกเดือดร้อน เพราะมันทำให้คนหมดสมรรถภาพ และทำคนให้กลายเป็นคนขี้เกียจ มันทำให้โลกเป็นง่อยบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของโลกชัดๆ** พระบรมศาสดาของเรา อุตส่าห์ยืนยันไว้นักหนาว่า *"ธรรมเหล่าใด เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน และเป็นไปเพื่อความกำหนัด ติดยึด ย้อมใจนั้น ธรรมเหล่านั้น พึงรู้ว่า ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอน ของพระศาสดาองค์สมณะโคดมเป็นอันขาด"* เพราะพระองค์ทรงสอนให้ "วาง" ไม่ให้ยึด ไม่ให้มัวไปเมา หลงติด กำหนัดใคร่ในอะไร ไม่ว่ากาม ไม่ว่าภพ ไม่ว่ารูปธรรม หรือ อรูปธรรมใดๆ ไม่ให้เสพย์จริง ๆ แต่ต้องมี "ปัญญา" จะต้องเข้าใจความถูกต้องอันสลับซับซ้อนซ่อนซ้อนในโลก ให้แท้

ดังนั้น "การดับสนิท" ใดๆ ที่ดับอย่าง "ไม่รู้" ดับอย่างเต็มไปด้วยโมหะ (เนื่องจากมีแต่หลงเสพย์สุข) ดับอย่างไม่มี **"สติ" อันเป็นสัมโพชฌงค์** (สัม-**โพชฌงค์** ซึ่งแปลว่า ประกอบพร้อมไปด้วยองค์ธรรมที่จะได้ตรัสรู้บรรลุนิพพานแท้ ๆ) ไม่มี **"ธัมมวิจัย" (สัมโพชฌงค์)** เอาเลย แล้วมันจะเอนเอียงเข้าหาการ "ตรัสรู้" หรือ เอนเอียงเข้าไปเป็นผู้มี "ปัญญา" มารู้ มาแจ้ง สิ่งต่างๆ ธรรมต่างๆ จนเป็นผู้แทงทะลุ "อริยสัจ" ได้ยังไง ? (มันไม่ดำเนินไปตามหลักโพธิปักขิยธรรม ที่พระบรมศาสดาทรงสั่งสอนเสียแล้ว) นอกจากจะจมอยู่ในสภาพ "ผู้เสพย์" ผู้กำลังเป็น "โลกียะ" เป็นสัตว์โลกที่กำลังหลงโลกียรสเต็มตัว (คือ พรหมผู้รื่นรมย์เหลือล้นในธรรมารมณ์นั้นๆ) ก็ติด ก็ยึด ก็อยากเสพย์ยิ่งขึ้นตะพึดไปเท่านั้นเอง

"ปัสสัทธิ" (ความสงบ) นั้นก็ดี "อุเบกขา" (ความเฉยๆ ความวาง) ก็ยิ่งดีกว่าขึ้นไปอีก ยิ่ง "นิโรธ" (ความดับสนิท) ก็ยิ่งสงบเรียบร้อยราบรื่นสนิทใหญ่ **แต่เราเพียงให้รู้แจ้ง ทำให้เป็น ทำให้ได้ ที่จิต จนรู้ชัดแจ้ง ชัดในตัวตนของเรา (สัจฉิกรณะ)**

341

โดยเฉพาะ "นิโรธ" ต้องทำให้ถูกเป็น "นิโรธอริยสัจ" จึงจะเป็น "นิพพานแท้"

"นิโรธอริยสัจ" มันคือ การวางขาด หรือ ดับกันเฉพาะ **กิเลสหยาบ–กลาง–ละเอียด**ลงได้ที่ "จิต" สนิท อย่างรู้ตัว รู้สภาวะของ "สมุทัยอริยสัจ" (คือถึงขั้น "อุปาทานขันธ์") วางเดี๋ยวนี้ ถ้วงเดี๋ยวนี้ ทันที ในขณะลืมตาโพลง ๆ ทำงานอื่นอยู่ก็ได้ด้วย จึงไม่ใช่ "นิโรธ" ที่จะนั่งหลับตาสร้างเอา ถึงจะได้ "นิโรธ" แล้วก็ไปหลงติด หลงยึดเป็นชีวิตจิตใจ "เสพย์ติด" ไม่ยอมจากออกมาสู้หน้าผู้คน ไม่ยอมทำงานใด ๆ อย่างนั้น เป็นอันขาด **นั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่คำสั่งสอนของพระศาสดาองค์พระสมณะโคดมของเราจริง ๆ** ขอให้ทำความเข้าใจดี ๆ ศาสนาพุทธถูกตู่ว่า เป็นศาสนาที่ทำให้คนล้าหลัง เป็นศาสนาทำให้คนไม่เจริญก้าวหน้า ก็เพราะ*คนผู้ไม่รู้แท้ ไม่เข้าใจจริง และแถมประพฤติ "เสพย์ติด" ขี้เกียจสันหลังยาว ใน "อุปกิเลส" ต่าง ๆ นี่จนไม่เงยหูเงยหัวให้เขาเห็น* นั่นเองแหละ ไม่ใช่อื่นเลย แล้วก็เอาอย่างกัน สุดท้าย ก็พากันมาติดยึดอยู่แค่นี้ หนักเข้าก็เลยเหมาเอาว่า **แค่นี้แหละจบแล้ว สูงสุดแล้ว** ศาสนาพุทธเลยเหลือกุด ๆ อยู่เท่านี้แล้วจริง ๆ ตามความเห็นความเข้าใจของคนส่วนมาก

สรุปแล้ว "การดับสนิท" จึงมี ๒ นัย *"การดับสนิท" ที่มีสติสัมปชัญญะ มีการรู้ดี รู้ชั่ว รู้ความควร รู้ความไม่ควร แล้ว "ดับชั่ว ดับความไม่ควร ให้สนิท" ด้วยปัญญาอันยิ่ง และดับชั่ว ดับความไม่ควร นั้น ใน "จิต" ของตนเองด้วย จึงจะเรียกว่า "นิโรธอริยสัจ" และ เป็น "นิโรธสมาบัติ" ของพระอริยะเจ้า แบบพุทธของพระสมณะโคดมแท้ ๆ มีได้ในคนเป็น ๆ ที่มีบทบาทเยี่ยงคนอยู่ปกติดี ๆ นี้* ไม่ใช่ไปนั่งหลับตาดับจิตเข้าสู่ "อากิญจัญญายตนะ" และที่สุดดับเข้าไปจนเป็น "อภิสัญญานิโรธ" (อสัญญี) ถ้าอย่างนั้น ยังไม่ใช่ดับ "สังขาร" หรือ ตัดต้นทางแห่งทุกข์อย่างถูกต้อง เป็น "ปฏิจจสมุปบันธรรม" คือไม่ใช่การปฏิบัติอย่างรู้แจ้งใน "ปฏิจจสมุปบาท" เลย การดับแบบ "อภิสัญญานิโรธ" นั้น จะเรียกว่า เป็น "การดับ" สนิท ก็เรียกได้ ดังได้อธิบายมาแล้ว

แต่มันไม่เหมือนกับการ "ดับสนิท" แบบ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" ซึ่งมันมีความ "รู้ชัด" ในปัจจุบันธรรม ต่างกัน อย่างหน้ามือเป็นหลังมือเลยทีเดียว สำหรับผู้รู้ได้เห็นได้ เพราะ **อย่างหนึ่ง มันคือ ความมืด-ความไม่รู้อะไรเลย ส่วน อีกอย่างหนึ่ง มันคือ ความสว่างแจ้ง-ความรู้ชัดรู้ยิ่งอยู่ตลอดทะลวงทะลุโล่ง**

"นิพพานธาตุ" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา นั้นคือ "ความรู้แจ้งเห็นจริง" คือ สภาวะ "ตรัสรู้" คือ สภาพที่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่นอยู่ ผู้เบิกบานสดใส ไม่ใช่สภาพ "ดับรู้" ไม่ใช่สภาพ "ดับจิต" ไม่ใช่ "ความไม่รู้อะไรเลย" ไม่ใช่ "อากิญจัญญายตนะ" และไม่ใช่ "อสัญญีสัตว์" ไม่ใช่ "พรหมลูกฟัก" และไม่ใช่ผู้หลงมัวเมาเสพย์ธรรมารมณ์ยึดเป็น "สุข" ชนิดใดๆ เลยด้วย แต่เป็นพระอริยะเจ้าแท้ๆ ที่รู้แจ้งแทงทะลุขันธ์ ๕ และทำ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" กับขันธ์ ๕ ของตนเองได้ เป็นการ "ดับทุกข์" อย่างแท้ ในขณะที่เป็นคนเป็นๆ ลืมตาโพลงๆ รู้แล้ว เราก็จะสักแต่ว่า รู้จริงๆ รู้ให้ชัดเจนทุกเหลี่ยม ทุกมุมด้วย พร้อมทั้งรู้เหตุที่เกิดทุกข์นั้น รู้วิธีจะดับเหตุแห่งทุกข์นั้น และเมื่อต้องการจะดับให้สนิท ก็ดับ ก็วาง ก็ทำให้หมดไปได้จริงๆ ทันทีด้วย ทั้งไม่มีการหลง "ปรุง" จนเป็น "วิญญาณ" (วิญญาณัสสะ หรือ วิญญาณ-สัตว์โลกีย์) อย่างแน่ๆ และไม่ยึดมาเสพย์ มารู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์ในตนด้วย ผู้มี "สัญญาเวทยิตนิโรธ" แล้ว จึงเป็นผู้รู้โลก ช่วยโลกอยู่กับโลกได้อย่างอาจหาญแกล้วกล้าร่าเริงได้อย่างแท้จริง ไม่หนีมุดหลบหัวซุกหัวซุนไปอยู่ไกลผู้คนที่ไหน (สำหรับผู้บรรลุแท้ๆ แล้ว) จึงเป็นประโยชน์แก่โลกได้ด้วย มากยิ่งด้วย

เพราะ เมื่อรู้แบบ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" คือ ให้สัญญาทำงานให้เต็มที่ แล้วก็เลือก "ดับ" ให้แม่นๆ ให้ถูกเป้า คือ **ไม่ให้ตนปรุงเป็นโลกีย์ต่อไปสำหรับตนจริงๆ** *แต่การจะ "ปรุงแต่ง" อยู่ ก็ปรุงได้ และพระอรหันต์ท่านจะปรุงจริงๆ หว่า การปรุงในครานี้เรียกว่า* **"วิสังขาร"** คือ ปรุงอย่างยิ่ง

343

ปรุงอย่างพิเศษ ปรุงอย่างรู้ชัดว่า ยังมี "การเกิด" อย่างเข้าใจ "ความเกิด" เข้าใจ **"ความ คือ ตัวตน หรือ ไม่ใช่ตัวตนที่เกิดนั้นๆ"** ปรุงอย่างแจ้งทะลุว่า อะไร คือ "ทุกข์" (ในขณะปรุง) อะไร คือ "สมุทัย" และ พร้อมที่จะ "นิโรธ" ได้ทันที เด็ดขาดทุกเมื่อ ถ้าจะนิโรธ (ดับ หรือ หยุด หรือ เลิก หรือ วาง) เพราะ แม้วิธีการ หรือ วิถีจะทำการดับ (มรรค) ท่านก็รู้แจ้งแทงตลอดสิ้นแล้ว

นี่คือ "วิสังขาร" (วิ แปลว่า ยิ่ง, พิเศษ หรือ แปลว่า "ไม่" ก็ได้) เป็นการปรุงด้วย "วิชชา" ที่รู้ในกุศลธรรม–อกุศลธรรมอย่างดี อย่างชัด อย่างถูกต้อง อย่างควรทำอยู่ ปรุงอยู่อย่างรู้*ประโยชน์สูง–ประหยัดสุด*ที่แท้จริง มิใช่ปรุงเพราะแรงกิเลสตัณหาที่ยังมีในตน และไม่ได้ปรุงเพื่อตนเสพย์ ไม่ได้ปรุงเพื่อตนสุข **เพราะท่านไม่เอาแล้ว "สุข" มันยังเป็นโลกธรรม หรือ โลกียธรรม จริงๆ ผู้ยังวางไม่ขาดแท้เท่านั้นที่ยังติด "สุข"** โลกที่ยังมีการ "เกิด" อยู่ มันมีแต่ "ทุกข์" จริงๆ เราต้องรู้ให้ชัด แล้วก็หัดวางทุกข์ให้เป็น วางให้เก่ง วางให้เร็ว คล่องแคล่ว ชำนาญ รู้มันให้ชัด แล้ววางมันให้เร็วที่สุดให้ได้ แม้เราจะทำอะไร จะปรุงแต่งอะไร ก็ตาม ดังนั้น *"กิจ" ที่ได้ อันเนื่องมาจาก "สังขารธรรม" ของพระอรหันต์ ผู้ทำแล้ววางอย่างเก่งได้จริง อันคือ "วิสังขาร" นี้ จึงเพื่อประโยชน์แก่ปวงชน ประโยชน์แก่ชาวโลกเป็นใหญ่ทั้งสิ้น* ดังนี้แหละ เป็น "ญาณทัสสนะวิสุทธิ" คือ เป็น "ธาตุรู้" ที่รู้รอบ รู้แจ้งอย่างบริสุทธิ์ ซื่อตรง ผุดผ่อง เที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงเบี่ยงเบนเข้าข้างใครเลย**แม้แต่ตัวเอง** (เพราะความเป็น "ตัวเอง" นั้น ท่านไม่มีจริงๆ) จึงเป็นผู้มี "ตัตรมัชฌัตตตาเจตสิก" คือ มีใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียง เป็นผู้มี "กายุชุกตาเจตสิก" และ "จิตตุชุกตาเจตสิก" แท้ๆ คือ กายก็ดี จิตก็ดี ของผู้นี้ เป็นไปอย่างซื่อตรงเหมือนเครื่องยนต์ชนิดที่ดี ทำงานโดยไม่มีจิตโลภะอะไรเลยแม้แต่น้อย มีแต่หน้าที่ผลิต หรือ ทำๆๆๆ เพื่อเป็นประโยชน์สูงที่สุด และแถมท่านยังรู้แจ้งในการประหยัดที่สุดเอาเองในตัว ยิ่งกว่าเครื่องจักรเครื่องยนต์ ที่เป็นเพียงวัตถุอีกด้วย กายท่านก็ยังทำงาน จิตท่าน ก็ยังทำงาน ช่วยโลก สงเคราะห์โลก เป็นครูให้แก่โลก โดยไม่รับค่าจ้างด้วย จนกว่ากายจะแตกตายไป

344

จะเห็นได้ว่า โดยแท้จริงแล้ว "จิต" ของพระอรหันต์นั้น เมื่อบรรลุได้ "ผลจิต" จนครบสุดยอดแล้ว "จิต" ของท่าน ในขณะที่ยังไม่ตาย สิ้นลม ขันธ์แตก ธาตุดับ เป็น "อนุปาทิเสสนิพพาน" ลงไปแท้ๆ นั้น นามขันธ์ทั้งหลาย(จิต)ก็จะคงทำงาน 'เกิด–ดับ'ๆ มีตัวตนสภาวะ แต่เป็น "ตัวตน" ที่ไม่มีการยึดว่า เป็นตัวเอง เป็นตัวเรา เป็นของเรา อะไร จริงๆ และ "จิต" ทุกดวง ก็อยู่ในหมวดของ "กามาวจรจิต" นี่เอง (ที่ในตำรา "พระอภิธรรม ๙ ปริเฉท" ซึ่งเขาเรียนกันอยู่นั่นแหละ) ในขณะที่ยังไม่ตาย ก็จะมีการ "อวจร" หรือ เป็นไปดำเนินอยู่ แต่ทว่า มีเพียง "กามาวจรโสภณจิต" ทั้ง ๓ คือ มหากุศล – มหาวิบาก – มหากิริยา นี้แท้ๆ อีกทั้งเป็น "โสภณเจตสิก" อยู่ถ้วนทั่วด้วย *(ชื่อต่างๆ ที่กล่าวถึงมา ๖–๗ ชื่อ ทั้งที่ผ่านมาก่อนเมื่อกี้นี้นั้น คือ ภาษาในพระอภิธรรม ตั้งขึ้นมาจัดแยกแบ่งประเภท "จิต" ที่มีลักษณะต่างๆ แต่ที่ยกมานี้ ล้วนเป็นประเภทอยู่ใน "ฝ่ายดี" ทั้งสิ้น ผู้ไม่เคยผ่านหูผ่านตา ไม่เคยรู้ ไม่เคยท่องเรียนจำมา ก็เข้าใจเพียงว่า เป็นชื่อที่บอกรายละเอียดของ "จิต" ที่ดี เท่านั้นก็พอ ไม่ต้องเป็นกังวลอะไรยิ่งไปกว่านี้)* และต้องเป็นจิตที่มี "ญาณสัมปยุตต" (มีปัญญาประกอบอยู่ด้วย) หมดสิ้น หรือไม่ก็ จะต้องรู้แจ้งต้นเหตุต้นเค้า (สสังขาริกะ) ดวงไหนยังไม่มีบริบูรณ์แท้ของพระอรหันต์ ยังเป็นจิตที่ยังมี "อาพาธ" คือ มีทุกข์เจือปน หรือ ยังไม่มีความรู้เท่ารู้ทัน ซึ่งยังมีแอบแฝงอยู่ (คือ ยังไม่มี "ปัญญาวิมุติ") พระอรหันต์ต้องรู้ "จิต" ในตนทุกดวง พร้อมกับหยั่งลงถึง "สสังขาริก" (ต้นเหตุที่ก่อให้เกิดจิตดวงนั้น) ด้วยเสมอๆ แต่ทว่า "รู้ชัด" แล้วท่านก็ "วาง" สิ้น รู้จริง–รู้ไม่จริงแล้ว ก็ไม่ยึดมั่นถือมั่นในมันเลย (คือ ทำ "เจโตวิมุติ" ทันทีด้วย) **"รู้ให้จริง รู้ให้แจ้ง แล้วก็วางให้เร็ว วางให้ขาด"** ก็เป็นอันพ้นทุกข์แท้ ก็จบสิ้นลงได้จริงๆ

"การรู้" ก็เพื่อจะได้ช่วยโลก ตามฐานะอันควร เป็นประโยชน์โลก "การวาง" ก็เป็นประโยชน์ตน "อเหตุกจิต" ทุกดวง ที่เกิดขึ้นในจิต แม้จะเป็นกุศลจิต และถึงขนาดเรียกกันว่า เป็นจิตที่มีความวางเฉยแล้ว (อุเปกขาสหคตัง) ก็ตาม ถ้ายังไม่มีปัญญาเข้าประกอบ ล่ะก็ ก็ล้วนคือ จิตที่ยังมีความไม่แจ้งสิ้นรอบ ยังมี "อวิชชา" แฝงอยู่ เพราะยังไม่หยั่ง "สมุทัย" (เหตุ) ของมันให้ครบปริวัฏฏ์ ๓ โดยอาการ ๑๒ จึงยังไม่ใช่ "จิต" ดวงสุดท้ายของพระอรหันต์

345

พระอรหันต์ต้องรู้แจ้งสิ้นรอบจริง ๆ และต้อง "รู้จบ" หรือ รู้ "วาง" เป็นสำคัญ และก็รู้ กาย–เวทนา–จิต–ธรรม โดยเฉพาะที่เกิดในตน ทุกครั้งทุกครา ทุกขณะเสมอ เมื่อรู้จริงเพิ่มขึ้นไปที่ใด ก็เป็นการสั่งสม "ปฏิสัมภิทาญาณ" ให้แก่ตนทั้งนั้น แม้จะไปจับเอาบัญญัติ เอาภาษาอันมากมายต่าง ๆ ที่ "คน" ไปหลงเพ้อพากเพียรคิดต่อคิดเติม พากเพียรประดิษฐ์สมมุติเพิ่มขึ้น และความจริงของสภาวะ-ธรรมจะซ้ำกัน อยู่ที่ "สภาวะจริง" อันเดียวอันเดิม แต่ผู้ยังไม่รู้ชัด จะหลงจัด หลงกำหนดแผกผันเป็นรายชื่อหลายสมมุติ (บัญญัติ) ออกไปมากมายอย่างไร ท่านก็จะตามรู้ตามเห็นได้จริง ๆ เป็น "นิรุตติปฏิสัมภิทาญาณ" (รู้ภาษารู้สมมุติที่เรียกขานเพิ่มยิ่งขึ้น) เพิ่มขึ้น ๆ อยู่เสมอ ๆ เป็น "อนันตัง" (ไม่มีจบ หรือ ไม่หยุดหย่อน) แล้วท่านก็จะยืดหยุ่นเป็นอนุโลมปฏิโลมตามเขาเหล่านั้นได้ ไม่หลงใหลไม่พื้นเฟือน เช่น ภาษา หรือ บัญญัติทั้งหลาย ในพระอภิธรรมนั่น เป็นต้น ก็ล้วนได้ช่วยกันกำหนดต่อเติม ยืดยาวออกมาจาก "แก่นแท้ ๆ" ที่มีบัญญัติไม่มากมายอะไรนักแต่เดิม **จนเดี๋ยวนี้มากมายล้นพ้น แถมไม่เอา "แก่นแท้ ๆ" นั้น มาใช้ให้หมดทั้งดุ้นเสียด้วย เจียดได้เสี้ยวหนึ่งของแก่น แล้วก็เอามาระบายสีโชว์กันจนเห็นแต่สี หาแก่นก็ไม่พบกันแล้ว ก็เลยมีแต่ภาษา มีแต่เปลือกกระพี้มากมาย**

ใครจะประดิษฐ์ภาษาเพิ่มขึ้นอีกเท่าใด ๆ ก็ได้ และก็ได้ประดิษฐ์กันอยู่ไม่รู้จักหยุดหย่อนมาเสมอ ๆ แม้กระทั่งปัจจุบันนี้ ที่คุยไว้ว่า พระอภิธรรมมี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ นั้น ขณะนี้มีมากกว่า ๘๔,๐๐๐ ธรรมขันธ์ออกนักหนาแล้ว จะบอกให้รู้ตัวไว้เสียด้วย *อันเป็น "ธรรมขยาย" ที่เฟื่องออกนอกแก่น หรือ ไปนำเอาอื่น ๆ มายัดเยียดชี้ให้คนหลงว่า เป็นแก่น นั่นเอง* (อันใดเป็นถึงขนาดดังกล่าวถึงนี้ ก็เป็นการบัญญัติสิ่งที่ตถาคตมิได้บัญญัติไปในตัว) แต่ก็ยังจะมีการประดิษฐ์เพิ่มต่อ ๆ ไปกันอีก มันไม่ประหลาดอะไรดอก เพราะตราบที่ยังมีกิเลสตัณหา คนผู้อยากอวดดี อวดรู้ (อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่เป็นจริง และ ไม่มีในตนจริง) ก็ยังจะกล้าอวดกล้าทำต่อ ๆ ไปอยู่นั่นเอง และมันก็ห้ามไม่ให้เกิด ก็ไม่ได้ด้วย เพราะนี่ก็เป็น "สัจจธรรม" ที่มันจะต้องมี ต้องเป็น ไปห้ามไม่ได้จริง ๆ ตราบที่โลกยังมีคนผู้ครบพร้อมไปด้วยกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน โดยเฉพาะโมหะ–ทิฏฐิ–มานะ **ไม่งั้น "อนิจจัง" มันก็ไม่จริง !** ถ้าโลกเป็น "นิจจัง" "ศาสนาพุทธ" ก็จะไม่เสื่อม

346

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาองค์เดียว ทรงตั้ง "ศาสนา" ไว้แล้ว ก็ยืนยงไปตลอดนิรันดร์กาล ก็จะไม่ต้องมีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่มาอุบัติ เพื่อทรงก่อตั้ง "ศาสนา" ขึ้นใหม่อีก เพราะความเสื่อมไม่มี คนที่จะทำให้ "ศาสนา" เสื่อมก็ไม่มีแล้วนี่ ! แต่นั่นแหละ ใด ๆ ในโลกที่ยังเป็นสังขาร จะไม่เสื่อมนั้น ไม่มีเลย ทุกสรรพสิ่งที่ขึ้นชื่อว่า "สังขารโลก" หรือ โลกที่ยังเป็น "สังขตธรรม" ไม่ว่าดีสุดดีปานใด ๆ ต้องเสื่อมต้องดับ มีอะไรเกิดแล้ว ต้องมีดับแน่แท้ *และมีอะไรเกิด ก็จะต้องมี "เหตุ" แห่งการเกิดนั้น ๆ ด้วย*

ดังนั้น อย่าว่าแต่ "จิตที่หัวเราะยิ้มแย้มด้วยความยินดีชื่นใจ" ที่เรียกว่า "โสมนัสสหคตัง หสิตุปปาทจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๓) หรือ "อุเปกขาสหคตัง ปัญจทวาราวัชชนจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) ก็ดี "อุเปกขาสหคตัง มโนทวาราวัชชนจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ดี อันเรียกว่า "กิริยาจิต" (ยังไม่ใช่ "มหากิริยาจิต" ด้วยซ้ำ) และยังเรียกว่า เป็น "อเหตุกจิต" จึงยังไม่ใช่ "จิต" ของพระอรหันต์ดอก ถ้ายังไม่มีปัญญาประกอบร่วมรู้เหตุมั่นชัด (มีญาณสัมปยุตตัง) หรือ จิตที่วางเฉยอยู่ มีเพียงจดจ้องดูพิจารณาว่าง ๆ เปล่า ๆ จะในทวาร ๕ (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) หรือ จดจ้องดูพิจารณาว่าง ๆ เปล่า ๆ อยู่ แม้กับทวารจิตเพียงทวารเดียว (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ตาม ก็ยังเป็นจิตที่มีแต่แค่ พิจารณามีแต่ จ้องดู แต่ยัง "ไม่รู้" พิจารณายังไม่ออก ปัญญายังไม่เข้าร่วม (จึงเรียกว่า เป็น "อเหตุกจิต" เป็นแต่กำลังพยายามจะ "รู้" ก็ถูกต้องแล้ว จึงอย่าพากันเข้าใจผิดว่า จิตดวงนี้เป็นจิตพระอรหันต์) เพราะจะยังเรียกว่า เป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอด เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ไม่ได้เลย (สำหรับจิตดวงนี้)

ดังนั้น การฝึกหัด "สติปัฏฐาน" (ของผู้ยังไม่บรรลุ) นั้น ต้องมีการจดจ้องดู ทั้งมีการพิจารณา มีธัมมวิจัย แยกแยะให้รู้เห็น เข้าใจใน "ความจริง" (หรือคือ สมมุติโลกทั้งหลาย) ว่า ส่วนดี (กุศล) ในกาละเทศะนั้น คืออะไร ? ขนาดไหน ? จึงจะทำ "สัมมา" (ความพอดี เหมาะสมดีแล้ว) ได้ถูก เพราะผู้รู้ในความพอดี พอเหมาะ พอสม อย่างถูกแท้เป็นที่สุด (อรหันตัง) นั้น ท่านไม่ต้องฝึกแล้ว ท่านมี "สัมมา" ทุกทีทุกครั้ง ส่วนผู้ฝึก ต้องเรียนรู้ในความเป็น "สัมมา"

347

แล้วทำให้ "สัมมา" เสมอ ๆ จึงจะได้รับ "ญาณ" เกิดปัญญา แต่สำหรับผู้ยังไม่บรรลุ ที่ไปพากเพียรฝึกหัดอยู่เพียง มีอาจารย์สอนว่า **ให้ "สติ" มันตามรู้ ๆ ไปเฉย ๆ ไม่ต้องจดจ้อง ไม่ต้องพิจารณา ไม่ต้องเพิ่มปัญญา นั้น ผู้นั้นก็จะได้แค่ "สมถะ"** คือ ความมีจิตรวม ความไม่ซัดส่ายอยู่ในตน เก่งในการรู้พร้อมไปกับอิริยาบถต่าง ๆ ของตนเพิ่มขึ้น เรียกว่า ได้ "รูป" มีความเก่งขึ้น (นับว่า รู้ "กาย") แต่ยังไม่ได้ "นาม" อันเป็นคุณธรรมควบคู่ของทุก ๆ สิ่ง (ยัง ไม่รู้ "เวทนา") จนแบ่งได้ เลือกรับ เลือกเลิกตัดทิ้งได้ เป็น "สัมมา" ในทุกกาละทุกเทศะ **จึงเป็นเพียง "สมถะธุระ" ที่เป็นปัจจุบันธรรม** *ยังไม่ใช่ได้ "ปัญญา" เป็นผล จึงยังไม่เรียกว่า "วิปัสสนาธุระ" แท้ ๆ หรือ ทำ "สติปัฏฐาน" ถึงขั้นมีผลแทงทะลุรู้เท่าทันสิ้นรอบ ในนามธรรม* เพราะยังแยก "ดี" (กุศลธรรม) แยกชั่ว (อกุศลธรรม) ไม่ออก ในทุกกาล ทุกเหตุปัจจัยเป็นที่สุด **ยังไม่เป็น "อภิธรรม"** นั่นเอง

แต่ก็ดี เป็นการฝึกขั้นต้น ที่ถูกต้องตามพระพุทธพจน์ ดีกว่าไปนั่งหลับตาแล้วติดยึด หรือ ไปหลงว่า นั่งหลับตาบำเพ็ญ เป็นการฝึกขั้นต้น ซึ่งเป็นการ "หลงผิด" **เรียกการฝึกอย่างนี้ว่า " สติสัมปชัญญะ สมันนาคโต "** ถ้าผู้ใดเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ก็ทำได้อย่างนี้ ก็นับได้ว่า ดีกว่าผู้ที่ต้องให้ไปเริ่มต้นด้วยการนั่งหลับตาหาอุบายหลอกล่อ "จิต" ให้มันหยุด มันรู้ระงับเสียบ้าง เพราะฝึกหัดนั่งหลับตานั้น เป็นขั้นปฐมมูลของ*ผู้ยังไม่รู้อะไรจับอะไรก็ยังไม่ได้เลยจริง ๆ* เนื่องจากกิเลสตัณหา ก็ยังแยะ ความฟุ้งซ่านของจิตก็ยังมาก **เมื่อทำขั้นปฐมมูลได้แล้ว ก็ควรเพิ่มหลักสูตรให้ตนเป็น "สติปัฏฐาน" รู้อิริยาบถน้อยใหญ่ หัดให้ "จิต" ตามรู้อยู่กับอิริยาบถตนให้ทุก ๆ อิริยาบถ ก็เป็น "สมถะธุระ" ขั้นต่อมา คือ** ฝึกสูงขึ้นเป็น "สมถะลืมตา" *(วิธีทำ "สมถะลืมตา" สำหรับ* ผู้ปฐมมูล*อีก ก็คือ เดินจงกรม แบบกำหนดย่างข้า ๆ กันให้ได้ก่อน นั่นเอง)* **เป็นการทำความแนบแน่นให้แก่ตนในเรื่อง "อธิจิต" คือ มีสติ มีสัมปชัญญะ มีการรู้ตัวรู้ตนให้ได้แม้จะเดินเหิน ไปมา ทำงาน มีอิริยาบถ นั่นนี่** เราก็จะได้แก่กล้าใน "อัปปนาสมาธิ" (คือ มีจิตแนบแน่นมั่นคงอยู่กับตน มี "อัปปนาวิถี" มีความระลึกรู้แน่วแน่อยู่กับตน

348

ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดๆ) หรือ เรียกว่า "**ฝึกสติปัฏฐาน**" ขั้นต้น เริ่มเรียกว่า "**วิปัสสนา**" ก็พอได้ แต่ยังเป็นเพียง "มัคค" ยังไม่ใช่ "ผล" (อย่าเพิ่งหลงผิดว่า นั่นเป็นอุบายขั้นสูงสุด ขั้นจบ เป็นอันขาด) ก็ดีแล้ว เป็นการ "รู้กาย" หรือ "รู้รูป" แล้วจึงค่อยไต่ลำดับขึ้นไปรู้ "นาม" คือ เวทนา และ จิต แล้วจึงจะแยก "ดี" (กุศลธรรม) แยก "ชั่ว" (อกุศลธรรม) อันคือ "ธรรม" แยกสุขแยกทุกข์ในจิต แยกโสมนัส–โทมนัส รู้อุเบกขาให้ออก พิจารณากิเลส–ตัณหา–อุปาทานกันที่นั่น แจ้ง "นิโรธธรรม" กันที่นั่น เป็นการรู้ "อภิธรรม" แท้ๆชัดๆ เพิ่มขึ้น เราก็จะรู้ขันธ์ จาก "รูปขันธ์" ไต่ขึ้นไปหา "นามขันธ์" จนที่สุด รู้แจ้งตลอดขันธ์ ๕ ได้ โดยนัยดังนี้แล

สรุปความ เรื่องของความ "เสพย์ติด" จึงมีอยู่ในหลายนัย และมีละเอียดต้น–กลาง–ปลาย มีดีกว่าสูงกว่าขึ้นไปตามลำดับ ต้องหัดเรียนรู้ ต้น–กลาง–ปลาย เป็นลำดับให้ดีๆ

ข้อควรทำ ทำความเข้าใจกับ "ปริยัติ" หรือ คำอธิบายให้ดีๆ ชัดๆ แล้วลองสอบทานประพฤติดูให้รู้แน่ว่า ตนอยู่ในระดับไหน จึงเรียกว่า จับ "กรรมฐาน" ของตนได้ และจะเริ่มมี "กรรมฐาน" ที่ถูกต้องได้ผลให้กับตน "กรรมฐาน" ไม่ใช่หมายเอาแค่ว่า บทบริกรรม และ "กรรมฐาน" ก็ไม่ใช่หมายเอาแค่ว่า กสิณ ๓๐–๔๐ อย่างเท่านั้นด้วย ต้องรู้ "ฐาน" ของตน และทำ (กรรม) ให้ขัดเกลากิเลสตรงกับ "ฐานะ" แห่งตน จึงจะเรียกว่า "กรรมฐาน" ที่ถูกต้อง

ส่วนจิตพระอรหันต์นั้น ท่าน**ไม่ต้องจดจ้อง**นั่นถูกแล้ว เพราะพอจิตสัมผัสด้วยความมีสติ ปัญญาของท่าน ก็เข้าร่วมประกอบเสมอ (ญาณสัมปยุต) แล้วท่านก็วาง ท่านจึงมีทั้ง "รู้ชัด" (ญาณทัสสนะ) มีทั้ง "วางเฉย" (อุเปกขา-สหคตัง) อยู่ในที เช่นนี้เอง จิตของพระอรหันต์จึงนับเป็น "โสภณจิต" เป็นที่สุดโดยนัยประการดังนี้ ในขณะยังคือ คนเป็นๆ ยังไม่ตาย นี่เอง และโสภณจิตทุกดวง ก็เป็น "สมังคีธรรม" ร่วมกันทำงานอยู่ด้วย มิใช่ทำแต่ "จิต" ตัวหนึ่ง

349

ตัวเดียว อย่าหลงเข้าใจผิดเป็นอันขาด "จิต"ตัวเดียวทำงานอะไรไม่ได้ อย่างน้อยก็ ๒ ตัว หรือ ๒ หน่วย คือ มีจิต กับ มีสิ่งอื่นอีกสิ่งหนึ่ง ก็ได้ แต่ก็ยังไม่บริบูรณ์ และ ถ้าจะมี "รู้" หรือ เป็น "จิต" (ธาตุรู้) บริบูรณ์เต็มรูปแห่ง "จิต" ก็จะต้องมีอย่างน้อย ๓ ตัว ทุกสภาวะธรรมที่ เป็นโลก หรือ เป็นจิตวิญญาณ จึงต้องมีไตรลักษณ์ เป็นลักษณะสามัญธรรมดาจริงๆ ต้องมี "สมังคีธรรม" เสมอๆ จึงจะเป็นการรู้ดี รู้ชอบ รู้แจ้ง **แต่ผู้ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์จะหลงเข้าใจผิดว่า** ตนไม่ต้องฝึกหัด จดจ้อง ไม่พิจารณา ไม่หัดแยกแยะวิจารวิจัย สัมผัสอะไรก็สักแต่ว่า "รู้" เฉยๆ เด๋อๆ ตลอดนิรันดร์กาล อย่างนั้น ก็เลยกลายเป็นคนรู้มืดๆ รู้บอดๆ รู้ไม่สิ้นรอบอยู่นั่นเอง **เพราะญาณปัญญาที่รู้แจ้งสิ้นรอบในธรรมทั้งหลาย (อันเป็น "กุศลธรรม-อกุศลธรรม-อัพยากตธรรม" ที่เรียกว่า "อภิธรรม") ของตนยังไม่มี** จึงเป็นไปไม่ได้ เหมือนพระอรหันต์ท่าน

แต่จะไปสำคัญผิดคิดว่า อาการดั่งนั้น กิริยาดั่งนั้น คือ **ที่ให้หัดมี "สติ" ตามรู้ๆ อย่าจดจ้อง อย่าพิจารณา ทำอย่างนี้ร่ำไปตะพึด เป็นยาขนานเดียว คือ บทฝึกฝนตน หรือ แบบประพฤติของผู้ยังไม่บรรลุ และยืนยันว่า บทนี้อย่างนี้แบบนี้แหละ จะพาบรรลุสู่ความเป็นพระอรหันต์นั้น** ก็เป็นการเข้าใจผิดพลาดไป โดยไปยึดจับเอา**ปลายมาเป็นต้น** มันกลายเป็นว่า เอา "กิริยา" ของพระอรหันต์มายึด โดยที่เรายังไม่ได้ไต่ขึ้นไปเลย แม้แต่ขั้นโสดาฯ สกิทาฯ เท่ากับพยายามยัด "กิริยาพระอรหันต์" ใส่ปุถุชนพรวดเดียวเลยให้ได้ หรือ ยัดของหยาบใหญ่ใส่แจกันเล็กบางเบาละเอียด โดยไม่พากเพียรขัดเกลาเหลาแหลมถากเจียน ของหยาบใหญ่ ให้มันบางเล็กเบาละเอียดลงมาก่อน ให้มันเข้าฝาลงตัว ให้ได้จริง *มันจะยัดเข้าหรือ ? มันผิดฝาผิดตัวออกปานนั้น* ถ้าเป็นผู้มีบารมีแก่กล้า มีพลวะปัจจัยมาพร้อม ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเอาแบบฝึกหัดอย่างนี้มาทำพรวดเดียวได้เลย มันก็จริง ! และก็คงจะได้บรรลุไปหมดแล้ว ไม่นานไม่ช้าแล้วหละ แต่สำหรับผู้ที่ใช้เวลานานแล้ว ก็ไม่เห็นบรรลุสักที มันก็**ควรจะได้มียาขนานใหม่**มาเพิ่มบ้าง มันจึงจะถูก **สำคัญที่สุด ผู้สอนต้องบรรลุก่อน หรือ รู้ยาที่แท้ก่อน จึงจะสอนได้** เช่น พระพุทธเจ้าทรงสอนพระพาหิยะฯ

350

ก็ใช้ยาขนานเดียว ทรงสอนพระสาวกอื่น ก็เพิ่มยาไปเรื่อย ๆ ตามฐาน

เพราะพระอรหันต์นั้น ท่านรู้แจ้งลึกซึ้งสุขุมถ้วนทั่ว ซ้อนลงไปได้ถึง "กิริยาจิต" ขนาด "เนวสัญญานาสัญญายตนะกิริยาจิต" อันเป็นมหัคคตจิต ขั้นอรูปาวจรจิตดวงที่ ๔ หรือ จิตดวงที่ ๘๑ โน่นแน่ะ ! อันเป็น "จิต" ตัวที่ไหวรู้ขึ้นมาอย่างเบาละเอียดบางมากที่สุด หรือ จะเป็น "มหากิริยาจิต" ขนาดลึกซึ้งถึงขั้นสุดแห่งที่สุด ขั้นซับซ้อนเป็น "อุเปกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง" อันเป็น "โสภณจิต" คือ จิตที่ผ่องแผ้ว งามเลิศยอดแล้ว จนไม่มีหวั่นไหวสะเทือนแล้ว เป็นจิตที่สงบนิ่งเรียบราบเฉยต่อกิเลสได้อย่างสนิทเนียนอยู่ อำนาจโลกครอบงำไม่ได้แล้ว พร้อมกับมีญาณปัญญารอบรู้ชัดเจนในจิตนั้น สภาวธรรมนั้นอย่างดีถ้วนทั่ว ทั้งรู้ลึกเข้าไปถึง "เหตุ" (สมุทัย) หรือ เชื้อที่กระตุ้นเตือนให้มีสิ่งก่อตัวเกิดนั้น ๆ ในขณะนั้นได้ด้วย ซึ่งถ้านับหยาบๆ(ในรอบต้น) ก็เป็นจิตแค่ดวงที่ ๕๒ ถ้านับให้ลึกลงไปเป็น "มัคคจิต" ก็เป็นจิตดวงที่ ๑๕๖ (คิดคร่าวๆตามนัยแห่งปริวัฏฏ์ ๓) และถ้านับให้ละเอียดยิบซ้อนลึกลงไปอย่างสุดที่แห่งคลื่นสุดท้ายของจิต เป็น "ผลจิต" คือ ดับอนุสัย หรือ เป็นโลกุตตรจิตที่เที่ยงแท้สมุจเฉทแล้ว ก็จะเป็นจิตดวงที่ ๑๔๐,๖๐๘ โน่นเลย *ที่ยกตัวเลขจำนวนมากมายขึ้นมากล่าวนี้มิได้พูดเล่น แต่เป็นไปจริงถึงอย่างนั้น* ถึงกระนั้นพระอรหันต์ท่านก็จะตามรู้ หรือ แทงทะลุรู้ได้ละเอียดเช่นนี้จริง ๆ

ส่วนผู้จะ "สักแต่ว่ารู้" โดยจะไม่หัดด้วยการเริ่มเพ่ง เริ่มพิจารณาแล้วก็เผากิเลสละตัณหา (ฌาน) เริ่มอ่านจิต อ่านกาย (ธัมมวิจัย หรือ วิตกวิจาร) ให้รู้แจ้งจริง จนถ้วนทั่วสิ้น จนแจ้งทะลุใน กาย–เวทนา–จิต–ธรรม และ หัดตัดหัดละกิเลส–ตัณหา–อุปาทานมาตามระดับ หยาบ–กลาง–ละเอียดนั้น มันจะเหมือนกันหรือ ? ได้รู้แจ้งใน กาย–เวทนา–จิต–ธรรม แยกออก แบ่งชัด เป็น กาย คือ รูป เวทนา คือ นาม จิต คือ รูป ธรรมารมณ์ คือ นาม หรือ กาย กับ เวทนา คือ รูป จิต กับ ธรรม คือ นาม และ ธรรมทั้งหลาย คือ รูป จิต คือ นาม ฯลฯ รู้รูป แจ้งนาม ชัดเจน รู้เหตุ รู้ปัจจัย จนเข้าใจได้ว่า จิต คือ รูป เจตสิก คือ นาม รูป คือ รูป นิพพาน คือ นาม จับสภาวะได้ชัด แทงทะลุแท้ได้ใน**จิต–เจตสิก–รูป** กระทั่งแน่ใจใน "**นิพพาน**" สร้างนิพพานให้แก่จิตของตน

351

ถูกฝา ถูกตัว ลงรูป ลงตัว ได้แน่แล้วหรือ ? จึงจะ "วางเฉย" อย่างพระอรหันต์ (เพราะบัญญัตินั้น ไม่ใช่สภาวะแท้ ๆ ดอกนะ !)

ถ้ายัง ! ก็อย่าเพิ่งทำเหมือนพระอรหันต์เลย เพราะขืนทำ มันก็ไม่เหมือน และแถมจะโง่ หรือ ไม่ได้รู้ต่อไปอีกเอาด้วย (เนื่องจากไปหลงยึดมั่นถือมั่นว่า เราบรรลุแล้ว ทั้ง ๆ ที่ยังไม่บรรลุ หรือ ยึดอุบายโกศล เป็นยาขนานเดียว ก็จะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ) จึงขอให้นักปฏิบัติธรรมไตร่ตรองให้มาก ๆ แล้ว **ทำให้งามในเบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลายเถิด**

การหาอุบายมาสอนกันนั้นดี และฝึกหัดให้มี "สติ" ตามรู้ทุกอิริยาบถนั้น ก็ถูกทางพร้อม (สติสัมปชัญญะ สมันนาคโต) แต่ถ้ามีการกำชับกันเข้าไปว่า อย่าจดจ้อง อย่าพิจารณานั้น มันก็คือ ระบบที่ ๑ หรือ เบื้องต้นเป็น "สมถธุระ" ยังไม่ใช่ "วิปัสสนาธุระ" บริบูรณ์ เพราะมันยังจะเกิด "ปัญญา" ใด ๆ ไม่ได้เลย นอกจาก "รู้" ทื่อ ๆ รู้สภาวะธรรมนั้น ๆ เท่าที่ตนเคยรู้เท่านั้น จะเข้าใจใน "สภาวะธรรม" นั้นว่า "ดี" (กุสลาธัมมา) หรือ "ชั่ว" (อกุสลาธัมมา) เท่าใด ก็เข้าใจได้อยู่เท่าปัญญาเดิม ๆ ภูมิเก่า ๆ ของตัวเองจริง ๆ จะไม่เพิ่ม "ญาณ" เพิ่มความฉลาดรอบรู้ให้แก่ตน เป็นผู้รู้ลึกซึ้งในธรรมสูงขึ้นกว่าเดิมได้เลย (คือ ไม่มี "อภิธรรม" ใดเจริญขึ้นในจิต) แต่ก็จะได้ "ฌานสมถะ" หรือ ได้ "สมาธิ" ที่เป็นจิตไม่ฟุ้งซ่าน สามารถมีสติ จิตอยู่กับเนื้อกับตัว

สำหรับผู้ฝึกหัดเริ่มแรก ก็ทำอย่างนี้ดีแล้ว จนจิตเราอยู่กับตนตั้งมั่นได้ไม่ซัดส่าย (เป็นสมาธิ) มี "สติ" กำหนดรับสัมผัสร่วมอิริยาบถได้อย่างมั่นคง เรียกว่า มี "สติสัมโพชฌงค์" หรือ เริ่มระบบที่ ๑ ของโพธิปักขิยธรรม คือ มี "สติปัฏฐาน" ว่าด้วย "กาย" ได้แล้ว **ที่นี้ก็ให้เริ่มหัด มีจดจ้อง มีพิจารณาต่อไป** เรียกว่า มี "ธัมมวิจัยสัมโพชฌงค์" หรือ เริ่มระบบที่ ๒ ของโพธิปักขิยธรรม คือ มี "สัมมัปธาน ๔" อันจะได้รู้ "เวทนาในเวทนา" หรือ รู้ "จิต" เพิ่มจาก "กาย" เข้าไป นั่นเอง จึงจะเข้าสู่ "วิปัสสนาธุระ" เป็นระบบที่ ๒ หรือ เป็นท่ามกลาง

352

สร้าง "สมถะ" ให้ได้ก่อนเป็นบาทฐานนั้นถูกแล้วดียิ่ง เมื่อเริ่มจดจ้อง เริ่มจับสัมผัสได้ ในอิริยาบถต่าง ๆ ของเรา จนเก่ง จนตั้งมั่น จนเป็น "วสี" จนเป็น "อัปปนาวิถี" ก็จึง "วิตก – วิจาร" คือ คิดใคร่ครวญแยกแยะสิ่งที่เราได้กระทบสัมผัสรู้ สัมผัสแจ้ง นั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า "วิจัย" ก็ได้ "ธรรมวิจัย" ก็ได้ นั่นเอง เราเริ่มรู้สิ่งนิ่ง ๆ ง่าย ๆ ก่อน เรียกว่า "กาย" หรือ "รูป" จับความรู้สึกที่เกิดร่วมกับสัมผัสนั้น อิริยาบถนั้น เรียกว่า "เวทนา" หรือ "นาม" แยกให้ออกให้ได้ชัดว่า อะไรเป็น "กาม" อะไรเป็น "โลกธรรม" หรือ อะไรเป็น "อบายมุข" ที่มันก่อเกิด เป็นภพ เป็นชาติอยู่ในจิต เพราะ "หลง" ว่า เป็น "สุขเวทนา" หรือ "ทุกขเวทนา" หรือ "อุเบกขาเวทนา" เมื่อรู้ชัด ก็เป็น "มรรค" เราก็พยายามทำให้จางคลายจากรสสุขเวทนา หรือ ทุกขเวทนา โดยอาศัยอุเบกขาเวทนา เป็น "ฐาน" ฝึก จนเลิกขาด เว้นจาก วางมือจาก "กาม" จาก "โลกธรรม" จาก "อบายมุข" นั้น ๆ เสียให้ได้ ดับภพดับชาติอยู่ในจิตทั้งหลาย ให้ดับรสสุขรสทุกข์ ให้ได้ ก็เป็น "ผล" เป็นเบื้องปลายเป็นระบบที่ ๓ แต่ถ้าทำยังไม่ขาด หยุดเลิกยังไม่สำเร็จ ดับยังไม่ลง "ผล" ก็ยังไม่มี "ภาวนามยปัญญา" ก็ยังไม่ถึง ไม่สัมฤทธิ์ผล นั่นเอง ดังนี้ จึงควรจะทำให้เข้าทาง เข้ามรรค ทำซับซ้อนเข้าไป ๆ ๆ ๆ ก็จะลึกละเอียดเข้าไปถึง "จิต" ถึง "ธรรม" ทั้งปวงไปได้เรื่อย ๆ ตามลำดับ

พระอรหันต์นั้น ท่านรู้ตลอดแล้ว ท่านไม่ต้องจดจ้อง ปัญญาของท่านแล่นตลอด แม้เพียงเกิดสัมผัส (ผัสสะ) ท่านก็รู้แจ้งแทงทะลุรอบเป็น "สเหตุกะ" คือ รู้เห็นแม้แต่เหตุแห่งจิตตัวที่ก่อให้เกิด "เนวสัญญานาสัญญายตนะกิริยาจิต" หรือแม้ "อุเปกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง" ท่านรู้พร้อมแล้วว่า อะไรเป็น "สสังขาริกัง" คือ อะไรเป็นสมุทัยอริยสัจ นั่นเอง **มันเป็นการรู้ทะลุสิ้นในทุกสิ่งที่ยัง "เกิด–ดับ" อยู่กับ "จิต" ของตนโดยแท้ ลึกซึ้งออกปานนี้** นี่คือ "ปัญญา" นี่คือ **ญาณ (ปัญญาธิคุณ)** เป็นของพระอรหันต์ท่านเอง ที่ท่านยังมีและยึดไว้เพียงใช้งาน (ชีวนุปาทาน หรือ สอุปาทิเสส) ซึ่งท่านจะหยุดงานโดยส่วนตน (คือ ในจิต)ลงเมื่อใด ก็ได้ ที่ทำอยู่ก็**เป็นเรื่องเกื้อกูลโลก มีการช่วยผู้อื่น**

353

อยู่เสมอๆ (กรุณาธิคุณ) และทำด้วยความซื่อตรงเที่ยงธรรม **ไม่มีโลภะ–โทสะ–โมหะ ไม่มีอคติใด อันเป็น "อกุศล" เพียงน้อยนิดร่วมระคน หรือ ประกอบอยู่ในทุกขณะทุกดวงจิต** จึงได้ชื่อว่า **"บริสุทธิคุณ"**

ส่วนผู้เริ่มฝึกยังไม่ใช่ผู้บรรลุนั้น มีสิ่งเหล่านี้แล้วหรือ ? จึงจะสักแต่ว่า "รู้" แล้วจะถือว่า ตนจบ ตนได้ธรรมะ "สักแต่ว่ารู้"นั้น มันก็แค่ "รู้" ตื้นๆ ใช่ไหม ? หรือว่า เรารู้ลึกถึง "เหตุ" (สมุทัย)ของสิ่ง ที่เรา "สักแต่ว่ารู้" นั้นจริงๆ แท้ๆ แล้ว รู้ทางที่จะระงับสิ่งนั้นได้แล้วอย่างชัดเจนถูกตรง(สัมมาอริยมรรค) ทั้งทำได้แล้วจริงๆ (คือ ดับเรื่องนั้น สิ่งนั้นในจิต หรือ นิโรธได้เป็นผลสำเร็จ) เป็นอย่างนั้นแล้วหรือ ? ลองถามตัวเองดู และสอบสวน "จิต" ตัวเองดูให้แน่ๆ ถ้ายังไม่รู้ ทว่าในขณะรับสัมผัสสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ อยู่ เมื่อเห็นว่า มันเกินไปแล้ว มันไม่ "มัชฌิมา" แล้วแฮะ ! ก็คิดจะดับสัมผัสนั้นลง แล้วจะดับ(นิโรธ)ได้อย่างไร ? *ผิว่าจะช่วยตนด้วยการยอมรู้ทื่มๆ อัน "สักแต่ว่ารู้" ในสภาวะธรรมนั้น โดยแก้ไข "จิต" ของตนไม่ได้เลย อย่างนั้น มันก็เท่ากันในปุถุชนทุกคนนั่นแหละ* (คือ มันจะปรุงเป็น "สุข" เป็น "ทุกข์" หรือ "ชินชา" (วาง, เฉย) อย่างไร ก็คงดิ้นๆ รนๆ แสวงหา ไม่มีหยุด ไม่มีจบ อยู่นั่นแล)

ส่วนพระอรหันต์นั้น คำพูดใช้พูดว่า "สักแต่ว่ารู้" ก็จริง แต่ "ญาณสัมปยุต" หรือ ปัญญาที่ร่วมประกอบทำงานด้วยนั้น ท่านหยั่งเหตุแจ้งปัจจัยใน "อริยสัจ ๔" ของสิ่งที่ "รู้" นั้น พร้อมอยู่เสมอๆ ท่านจึงจัด "มัชฌิมา" ให้แก่ตนได้สำเร็จ เป็น "สัมมา" อยู่ทุกที่ ผู้ไม่มีญาณแจ้งรอบใน "อริยสัจ ๔" หรือ ไม่มีญาณทัสสนะเช่นนี้ ก็ไม่อาจจะคาดคิดเอาได้ง่ายๆ เพราะมันเป็นเรื่องสุขุมลึกซึ้งจริงๆ

"ภาษา" มันทำให้คนหลงผิดมากมายได้อย่างนี้แหละ มันจึงกลายเป็น "หลง" ยึด และหรือ "หลง" ออกนอกทางได้ โดยไม่มีใคร "อยากหลง" เลย ทว่ามันก็หลงจริงๆ ห้ามกันไม่ได้ จึงขอให้นักปฏิบัติธรรมอย่ามี "มานะ" อย่าหลงยึด "ทิฏฐิ" ของตนปักแน่นเลย ใช้ "ปัญญา" ให้มาก ใช้ความเป็นกลาง วางจิตให้เปิดรับ เปิดรู้ เปิดอ่านเพ่งพิจารณาให้มากๆ เถิด

พระอรหันต์ที่แท้จริง แบบพุทธศาสนา แห่งพระสมณะโคดม นั้น **จะต้องอยู่ใน โลกของมนุษย์เดินดินกินข้าว อยู่ใกล้ปวงชน ตามกาละเทศะอันควร คลุกคลีเกี่ยวข้องกับงานเพื่อปวงชน อย่างพอเหมาะ** และไม่คลุกคลี ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่เกินขอบเขตอย่างแท้จริง สิ่งใดเรื่องใดที่ควรเว้นขาด ท่านต้องเว้นขาด ท่านเว้นของท่านได้ทันที แม้ท่านจะนั่งอยู่กับเรารับสัมผัสสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้นเหมือนกันกับเรา สิ่งใดเรื่องใดเป็นเรื่องจำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ท่านจึงจะเกี่ยวข้อง เรื่องใดสิ่งใดต้องหนีพรากจากไกลไปเลย เพราะไม่สมควร ท่านก็จะหนี ไม่ใช่ ทนทู่ซี้อยู่ และขอยืนยันอีกว่า หาไม่ใช่ผู้ที่หลงกบดานเงียบบงุดอยู่แต่ในถ้ำ ในกุฏิ ในป่า ที่ไม่มีคน จนไม่มีวันจบสิ้น ไม่บรรลุออกจากสถานที่นั้นได้กันสักทีด้วย *ถ้าเป็น " พระอรหันต์ " บรรลุถ้วนรอบจริง " วางสนิท " ให้ตนเป็นแล้ว เก่งแล้ว ตามแบบฉบับแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดมแล้ว ละก็* จะทำงานเป็น ไม่เป็นไปเพื่อความเกียจคร้านแน่ ๆ เมื่อบรรลุแทงทะลุ " อนัตตาธรรม " สิ้นรอบแล้ว จะต้องออกมาช่วยโลก ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ติดสถานที่ ไม่ยึดสปายะ ไม่เสพย์สุขส่วนตัว เพราะท่านไม่มี "ตัว" จริง ๆ และไม่ " หลง " แม้เศษเสี้ยวแห่งความสุขความสบาย อันยังเป็นเพียงโลกธรรมจริง ๆ ด้วย ท่านจะยัง " สันติสุข " ยังภราดรภาพ ให้เป็นไป ช่วยพัฒนา " สันติสุข " สร้าง " ภราดรภาพ " ให้แก่เพื่อนมนุษย์ ให้แก่ประเทศ หรือ โลกอย่างไม่มีขอบเขต *แต่ทว่าท่านจะมีขอบเขตอยู่ใน " มัชฌิมาแห่งธรรม " เสมอ ๆ*

ส่วนผู้ที่ยังต้องเงียบบงุดบำเพ็ญยึดสถานที่ "สปายะ" (ยึด " เสนาสนะสปายะ " คือ สถานที่แวดล้อมที่จะเป็นเครื่องเอื้ออำนวยการปฏิบัติธรรมให้เจริญ)นั้น คือ ผู้ที่ยังไม่สำเร็จเป็น "พระอรหันต์" ต้องทำความเข้าใจให้ดี บางทีบางท่านก็มีคุณธรรมสูงมากยิ่งแล้ว แต่ก็ยังติด " สุข " ตัวสุดท้ายอยู่

355

วางยังไม่ลง จึงเป็นไปได้แค่อริยะบุคคลขั้น "**กายสักขี**" เป็นอย่างเก่ง เพราะสำเร็จ "**ปัญญาวิมุติ**" **ให้แก่ตนเองลงยังไม่ได้** หรือ ไม่ก็ *มีปัญญาเข้าใจรู้ด้วยปริยัติถ่องแท้ดีแล้วหละ ทว่ายังปฏิบัติให้ลงตัวกับ "จิต" ตัวจริงยังไม่ได้* ก็ยังไม่ถึง "**เจโตวิมุติ**" ดังนั้น "**เจโตวิมุติ**" **ขั้นละเอียดปลายสุด** จึงยังไม่ได้จริงๆ ด้วย ก็ยังไม่บรรลุสูงสุดเป็น "**อุภโตภาควิมุติ**" **อันคือ ต้องบรรลุทั้งจิตแท้ ทำหยุดได้ วางได้ ดับได้จริง ทั้งปัญญาก็เห็นแจ้ง รู้การวางนั้น รับผลนั้นเองจริงๆ ถูกฝาถูกตัว เข้าคู่เป็น ๒ สภาพ อย่างแท้จริง**

เพราะ "**เจโตวิมุติ**" **โลกุตตรจิตดวงสุดท้าย ต้องสำเร็จลงด้วย** "**ปัญญา**" **เท่านั้น** คือ ต้องมี "ญาณสัมปยุตตัง" เป็น "ญาณทัสสนะวิสุทธิ" และเป็น "วิมุติญาณทัสสนะ" โดยชัดเจนแท้ๆ สำหรับพระอรหันต์ที่ยังไม่ตายของพุทธศาสนาแท้ๆ ไม่มีการสำเร็จลงได้ด้วยสิ่งอื่น

"**สปายะ**" **ที่เป็นสถานที่สงบรำงับ (เสนาสนะสปายะ)** ก็มีความจำเป็นสำหรับผู้บำเพ็ญ แต่ก็จะหลงติดสถานที่ หลงติดแม้ "อารมณ์" สุขสบายที่ได้รับก็ไม่ได้ ผู้ใดยังติด "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ" ติด "ปัสสัทธิ" ทั้ง "อุเบกขารมณ์" ก็ตาม ติดมากเท่าใด ก็ยิ่งจะทำให้ไม่อยากให้ใครเห็นหน้า ไม่อยากคลุกคลีกับใครๆ มากเท่านั้นๆ เพราะ*มันยังมี "อกุศลเจตสิก" ตัวละเอียดๆ เจืออยู่ ค้างอยู่ในผู้นั้น* เช่น กุกกุจจะ บ้าง อุทธัจจะ บ้าง ทิฏฐิ บ้าง มานะ บ้าง และ ที่สำคัญคือ ถีนะ กับ มิทธะ นั่นแหละ เป็นตัวร้าย ที่มันเล่นงาน ผู้ไม่รู้เท่าทันมัน ง่ายที่สุด โดยเฉพาะผู้ใดฝึกหัดมาทางสายนั่งหลับตาบำเพ็ญสมาธิ สุดท้ายก็คือ ยังไม่แทงตลอด เป็นพ้น "วิจิกิจฉา" ได้สิ้นรอบ "อนัตตาธรรม" ยังไม่ปรากฏละเอียดสุดเต็มที่ จนเป็นผู้ปล่อยจิตวางใจได้สนิทแท้จริง ยังไม่ได้ ทุกข์เล็กทุกข์น้อย ก็จึงยังทำงานให้ท่าน มี "กุกกุจจะ" คือ หงุดหงิดรำคาญ **อันเป็นอารมณ์โทสะ ที่ละเอียดสุขุมอยู่ ตามขั้น ตามระดับจิต** และ มี "มานะ" คือ การยึดจิตของตน หรือ การยังเห็นแก่ตัว (ก็คือ เห็นแก่จิต นั่นเอง) **อันเป็นอารมณ์โลภะ ขั้นละเอียดสุด ยึดอัตตาตัวสุดท้ายอยู่ จึงยังไม่หมดตัวตน (อัตตา) อย่างหมดจดเกลี้ยงเกลา**

เพราะวาง "จิต" ของตนยังไม่ได้สิ้นเกลี้ยงจริงๆ มันจึงยังมี "ตน" และ ยังมีการยึดเป็น "ของตน" ไว้ ก็เลยยังหลงเสพย์ "สุข" อยู่ที่ "ปัสสัทธิ" บ้าง "อุเบกขา" บ้าง อันเป็น "อุปกิเลส" ที่หมายความว่า กิเลสที่สูง ที่ใกล้จุดหมายปลายทางเข้าไปแล้วล่ะ ซึ่งผู้หลงยึดถึงขั้นนี้ ขนาดจะไม่ไยดีใน "อุทธัจจะ" *(เป็นอารมณ์ไม่หะขั้นละเอียดสุขุม)* ที่เป็น "อธิโมกข์" *(ความรู้ใหม่ ความรู้ยิ่ง ที่พึงได้ พึงมี)* เอาด้วยซ้ำไป จะขอหยุด ขอดับ ขอจบแต่เพียงถ่ายเดียว ขออยู่นิ่งๆ แม้มโนสังขาร ก็จะไม่ให้มี จะเสพย์แต่ "นิโรธจิต" ท่าเดียว จึงทำให้กั้น "ญาณทัสสนะ" กั้น "ปัญญา" ขั้นสูงของตนเองไว้ อย่างน่าเสียดาย ที่เรียกว่า "ญาณ" ในอุปกิเลสตัวที่ ๗ นั่นแหละ เราต้องสร้าง "ญาณ" เมื่อมีแล้ว เกิดแล้ว ก็อย่ายึด อย่าหลงอยู่เพียงเท่านั้น อย่าหยุดยินดีแค่ความรู้ขั้นนี้เท่านั้น ถ้าหลงยึดหลงหยุดแค่นี้ "ญาณ" นี้ ก็เป็น "อุปกิเลส" แท้ ทันที นั่นเอง กลายเป็นผู้เดินทางมาได้สูงสุดแค่นี้เอง ติดยึดหลงเสพย์ "โลกียารมณ์" ขั้นสงบ (ปัสสัทธิ) ไปจนตายเปล่าบ้าง ติดยึดหลงเสพย์ได้ขั้นว่าง วางเฉย (อุเบกขา) ไปจนดับขันธ์ ทั้งๆ ที่เพิ่งจะก้าวเข้าหาโลกุตตรธรรมได้นิดหน่อยบ้าง จึงกลายเป็นผู้ได้ภูมิจิต แค่ยังติด ยังยึด ยังไม่พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" อย่างแท้จริง **เพราะยึดความสงบในแบบนี้ ได้สนิทเพียงเท่านี้ อยู่คงที่ตายตัวเป็น "อัตตา"**

ท่านผู้นั้นมี "สุข" จริง ! ไม่เถียงเลย และก็เพราะยังวาง "สุข" อันละเอียดสุดยังไม่ลง มันจึงเหลือ**เศษของ "ตัวตน"** อันเป็น "อัตตา" ขั้นลึกสุขุมนี้อยู่จริงๆ จึงยังไม่เกิดสภาวะ "อนัตตา" หรือ ยังไม่รู้แจ้งแทงทะลุใน "อนัตตาธรรม" ตัวสุดท้ายแห่งความเป็น "อรหัตตผล" หรือ พระอรหันต์ได้ **"สุข" อื่นใดจะเทียบเท่า สุขเพราะได้ความสงบนั้น ไม่มี** แต่ถ้าใครหลงสุข ติดในสุข ยังยึดเสพย์ความสุข ก็คือ ผู้ยังมีความเป็น "ตัวเรา" นั่นแหละ เป็นผู้เสพย์ก็ยังไม่หมด "ตัวตน" จริงๆ ยังมีความเห็นแก่ตัวเราอยู่ จึงยังมีเชื้อของ "โลกียะ" อยู่ "สุข" ขนาดใดๆ มันก็ยังได้ชื่อว่า "โลกธรรม" ขึ้นผู้ใดเสพย์และยึดอยู่ ก็คือ ผู้ยังไม่พ้นความเป็น "สัตว์โลก" ไม่พ้น "วัฏฏะ" อยู่นั่นเอง **ผู้ไม่หลง "สุข" ไม่ยึด "สุข" เท่านั้น ที่จะมี "คุณ" แก่โลก และจะเกื้อกูลโลก**

357

ช่วยโลกได้มากมายมหาศาล เพราะ**ไม่ต้องสูญเสียทั้งเวลา "เสพย์" สุข ไม่ต้องสูญเสียทั้งแรงพลัง "เสพย์" สุข ไม่ต้องสูญ-เสียทั้งองค์ประกอบ (เหตุ-ปัจจัย) ที่จะมาปรุงเป็นสิ่งที่จะ "เสพย์" สุข จึงเอา "ความไม่สูญเสีย" เหล่านั้น มาใช้สร้างสรรจรรโลง สิ่งดี-สิ่งเป็นประโยชน์จำเป็นสำคัญ ให้แก่โลกได้มาก ได้มหาศาล จริงๆ** ดังนี้

และปัจจุบันนี้ พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ ก็กำลังพากันเข้าใจผิดไปว่า "พระโยคะบุคคล" หรือ ผู้ปฏิบัติธรรมแบบพุทธนั้น ก็จะมีที่สุด บรรลุ "พระอรหันต์" กัน ในลักษณะ "ติดสุข–ติดสงบ" ตามนัยะดังกล่าวมานั้น เพียงเท่านี้ เป็นอย่างนี้ ไม่มีเกินกว่านี้ *คือ ถ้าไม่เงียบงุด หลบมุม ไม่ยอมพบหน้าใคร ๆ ขอบซุกอยู่มุมไหนของโลกที่ไม่คลุกคลีกับหมู่ชน ก็จะต้องให้อยู่กับหมี กับช้าง กับงู กับเสือในป่าในถ้ำโน่นแหละ จึงจะเป็นเครื่องพิสูจน์แท้ว่า เป็นพระอรหันต์* ว่างั้นเลย ! พุทธศาสนิกชนเองแท้ ๆ ปัจจุบันนี้ ก็พลอยหลงเชื่อปักใจกันอย่างนี้จริง ๆ เพราะเขาเข้าใจได้กันเพียงว่า สภาพอย่างนั้นแหละ เป็นผู้หยุด ผู้สงบ ซึ่งก็ถูก ! แต่นั่นเป็นแค่ "**กายสักขี**" เท่านั้น ซึ่งผู้มี "กายสักขี" นี้ บางท่านเป็นพระอริยะเจ้า ก็มีบ้าง (แต่ยังไม่บรรลุอรหันต์ตามแบบพุทธที่แท้ถ้วนรอบ) บางท่านยังไม่ใช่พระอริยะเจ้าด้วยซ้ำ แค่โสดาบัน ยังไม่ได้เอาเลย ก็เยอะไป คือ ได้แต่ "เจโตฌาน" หรือ "เจโตสมถะ" ที่เป็นฌานโลกีย์ **ยังไม่มี "วิมุติ" ที่ดับกิเลสได้สิ้นรอบไป (แม้ในกิเลสบางอย่าง) เพราะเห็นด้วยปัญญา**

ตัวอย่างเช่น ฤาษี ดาบส ชฎิล เดียรถีย์ต่างๆในสมัยพุทธกาล แม้ปัญจะวัคคีย์ ก่อนจะได้รับคำสอนจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็หลงหลบเงียบงุดในป่า เป็นผู้สงบสงัดน้อยอยู่เมื่อไหร่ ซึ่งก็ยังไม่ได้เป็นแม้แค่อริยะโสดาบัน แต่พอบรรลุเป็นพระอรหันต์ ก็เลิกหลบมุม เลิกเงียบงุด หมดความยึด เลิกความหลง **และเข้าไปในบ้านช่องเขตคามเพื่อช่วยปวงชน หรือ จะอยู่ป่าบ้าง ก็ย่อมได้แน่นอน และก็จะต้องอยู่บ้างเพื่อเป็นตัวอย่าง หรือ ตามเหตุปัจจัย ตามโอกาส ตามความเหมาะควร ของแต่ละท่าน** ดังจะเห็นได้จากประวัติแห่งพุทธศาสนา เป็นต้น

358

ในสมัยนี้ ผู้เงียบงุด หรือ ผู้ยังติดสงบ ก็มีอยู่ตามถ้ำ ตามเขา ตามป่า หรือ แม้ในกุฏิเงียบ ๆ ตามวัดบางวัด ก็เยอะแยะ **เพราะผู้มี "วิมุติ" โดยไม่มี "ญาณ" (ปัญญา)** ก็เป็นได้ และ เป็นอยู่แน่นอน (แต่ก็ไม่มีมากเท่ากับ ผู้มี "ความฟุ้งซ่าน" จนไม่เห็นอานิสงส์ของ "ความสงบ" หรอก ! อันยิ่งแย่กว่าผู้ "ติดสงบ" เสียอีก) ซึ่งตาม "สัมมาอริยะมรรค" ของพระพุทธเจ้าของเรา จะต้องมีทั้ง "ญาณ" (ปัญญา) ทั้ง "วิมุติ" ผู้ที่สั่งสมแต่เฉพาะ "วิมุติ" (โดยไม่มีปัญญา) มากเข้าๆ จนถึง "นิพพาน" ก็ยังได้ *ตามความเชื่อของ "ลัทธิ" อื่นน่ะ ! ใครเชื่อดั่งกล่าวนี้ ก็อยู่ใน "ลัทธิ" ดั่งว่านี้* แต่จะได้แค่ "นิพพานพรหม" เป็นที่สุด เท่านั้นหรอกนะ ยังไม่บริบูรณ์สิ้นรอบ *ยังต้องเวียนกลับ แต่ก็นานมากจะไปแช่นิ่งอยู่ ณ แดน "ปรมาตมัน" หรือ แดนแห่งพระเจ้าอันแสนยาวนาน นั่นเอง (ถ้าผู้นั้นไม่สิ้นอาสวะแห่ง "กาม" จริงๆ)* **"นิพพาน" ชนิดนี้ ไม่ใช่ของพระสมณโคดมบรมศาสดาแห่ง "พุทธศาสนา" แต่เป็นของลัทธิอื่นเขา เรียกของเขาเอาเองว่า "นิพพาน" เหมือนกัน**

ความละเอียดลึกซึ้งใน **สภาวะธรรม – สภาพของจิต** นั้น มีมากมายสุขุมนักยิ่งกว่ายิ่งนัก ผู้ได้แต่ "เจโตสมถะ" คือ ความสงบในภายในจิต แต่ไม่ได้มรรค ไม่ได้ผลเลย ก็มี ผู้ได้ "โลกุตตรมรรค–โลกุตตรผล" คือ บรรลุเป็นอริยะบุคคลตามแนวพุทธแท้ๆ แต่ไม่ได้สมาบัติแบบ**ทำความสงบในภายในโดยไปยึดรูปยึดนามเสพย์อยู่ ที่ทำเอาด้วยวิธี "ฌานนั่งหลับตาบำเพ็ญ"** หรือ "เจโตสมถะ" นั้น ก็มี หรือ บางคนฝึกทั้งสองอย่าง ได้ทั้งสองอย่าง ก็มี ข้อสำคัญขอ**ให้ได้ "โลกุตตรมรรค - โลกุตตรผล" ก็แล้วกัน** ที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของ "ศาสนาพุทธ" แม้จะไม่ได้ "เจโตสมถะ" ก็ช่างปะไร ! ในเมื่อเราประสงค์ "โลกุตตร" กันเป็นใหญ่ เว้นแต่ผู้ไม่ปรารถนา "โลกุตตร" หรือ ไม่ปรารถนา "นิพพาน" แท้ ๆ จริง ๆ ไปมัวอาศัยเสพย์–อาศัยสุข อยู่แต่แค่ **"ความสงบในภายในโดยไปยึดรูปยึดนามเสพย์อยู่"** ไปชั่วชีวิตหนึ่ง จริงๆ ก็เป็นเรื่องของคนผู้นั้นจริง ๆ

ลองอ่านพระพุทธพจน์จาก พระอภิธรรมปิฎก ปุคคลบัญญัติปกรณ์ จตุกก-นิทเทส ข้อ ๑๓๗ ดูบ้างซิ พระพุทธองค์ตรัสแบ่งบุคคลไว้ ๔ จำพวกชัดเจนทีเดียว คือ :—

๑. **บุคคลผู้ได้ "เจโตสมถะเบื้องภายใน" แต่ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม คือ ไม่ได้ "อธิปัญญา" นั้น เป็นไฉน ?**

บุคคลบางคนในโลกนี้ ได้สมาบัติ **ที่เป็นไปด้วยรูป** *(คือ ยึดรูปเป็นแดนเสพย์ หรือ ที่เรียกกันว่า ผู้ได้ "รูปฌาน" แบบหลับตา นั่นเอง)* หรือ **ที่เป็นไปด้วยอรูป** *(คือ ยึดอรูปเป็นแดนเสพย์ หรือ ที่เรียกกันว่า ผู้ได้ "อรูปฌาน" แบบหลับตา นั่นเอง)* แต่ไม่ได้โลกุตตรมรรค หรือ โลกุตตรผล บุคคลอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ได้ "เจโตสมถะเบื้องภายใน" แต่ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ไม่ได้ "อธิปัญญา" ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตระ *(คือ ได้แต่ "ฌานโลกีย์" ไม่ใช่พระอริยะ)*

๒. **บุคคลผู้ได้ปัญญาเห็นแจ้งในธรรม คือ ได้ "อธิปัญญา" แต่ไม่ได้ "เจโตสมถะเบื้องภายใน" นั้น เป็นไฉน ?**

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ได้ "โลกุตตรมรรค หรือ ได้โลกุตตรผล" แต่ไม่ได้สมาบัติ **ที่เป็นไปด้วยรูป** *(ไม่ได้ "รูปฌาน" แบบหลับตา)* หรือ **ไม่ได้สมาบัติที่เป็นไปด้วยอรูป** *(ไม่ได้ "อรูปฌาน" แบบหลับตา)* บุคคลอย่างนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ได้ "อธิปัญญา" ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตระ แต่ไม่ได้ "เจโตสมถะเบื้องภายใน" *(คือ พระอริยะของพุทธ แต่ไม่ได้ "ฌานโลกีย์" ทว่าก็มี "ฌานแบบพุทธ" หรือ "ฌานโลกุตตร" แน่ ๆ)*

๓. **บุคคลผู้ได้ "เจโตสมถะเบื้องภายใน" ด้วย ได้ "อธิปัญญา" ด้วยนั้น เป็นไฉน ?**

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ได้สมาบัติที่เป็นไปด้วยรูป หรือ ที่เป็นไปด้วยอรูป ทั้งเป็นผู้ได้โลกุตตรมรรค หรือ ได้โลกุตตรผล บุคคลอย่างนี้

ชื่อว่า เป็นผู้ได้ "เจโตสมถะเป็นภายใน" ด้วย ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ได้ "อธิปัญญา" ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตรด้วย *(คือ ผู้ได้ทั้ง "ฌานโลกีย์" เป็นทั้งพระอริยะแบบพุทธ)*

๔. บุคคลผู้ไม่ได้ทั้ง "เจโตสมถะเป็นภายใน" ไม่ได้ทั้งปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม คือ ไม่ได้ "อธิปัญญา" ด้วยนั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่เป็นผู้ได้สมาบัติ ที่เป็นไปด้วยรูป หรือ ที่เป็นไปด้วยอรูป ทั้งไม่เป็นผู้ได้โลกุตตรมรรค หรือ โลกุตตรผล บุคคลอย่างนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ไม่ได้ "เจโตสมถะเป็นภายใน" ด้วย ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ไม่ได้ "อธิปัญญา" ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตรด้วย *(คือ ผู้ไม่ได้อะไรเลย)*

จะเห็นได้ว่า บุคคลในโลกนี้ ก็มีอยู่ ๔ แบบนี้ เท่านั้น จริง ๆ คือ :-

๑. ประพฤติแทบตาย ได้แค่ "เจโตสมถะ" ส่วน โลกุตตรมรรค – โลกุตตรผล ไม่ได้เลย

๒. ประพฤติแล้ว ได้โลกุตตรมรรค – โลกุตตรผล แม้จะไม่ได้ "เจโตสมถะ" เลย ก็ถูกต้องตรงทางแห่งศาสนาพุทธ อันมี มรรค–ผล–นิพพาน เป็นที่มุ่งหมาย

๓. เป็นผู้ประพฤติแล้ว ได้ทั้ง "เจโตสมถะ" และ ได้ทั้งมรรค–ผล อันเป็นโลกุตตระ

๔. ส่วนประเภทนี้ ไม่ได้อะไรเลยสักอย่าง เรียกว่า ประพฤติไม่เอาถ่านเลยจริง ๆ หรือ ประพฤติไม่เข้าทางไหนกับเขาเลย จึงไม่ได้อะไร หรือไม่ก็ ไม่ประพฤติอะไรเลยสักอย่าง เป็นคนโลก ๆ ที่หลงเวียนว่ายอยู่กับโลกียะธรรมดา ๆ หลงโลกเมาโลกอยู่นั่นเอง

เพราะฉะนั้น นักปฏิบัติธรรมจะต้องพิจารณาให้ดีๆ ว่า เรามุ่งหมายอะไร ? *พุทธศาสนานั้น มุ่งเอาอะไรแน่ ? ที่เรียกว่า "ผล" ของ "ศาสนา"* แค่ "เจโตสมถะ" แค่ "ฌานโลกีย์" หรือ ? ก็คงไม่ใช่แน่ ผู้ศึกษาพุทธศาสนามาแล้ว

ทุกคน ก็ต้องตอบได้ว่า **ศาสนาพุทธนั้น มีมรรค–ผล อันเป็นโลกุตตระเป็นที่หมาย** ทำไมนักบวชในป่า เป็น ฤาษี ชีไพร ดาบส (หลับตาบำเพ็ญออกเกลื่อนกลาด จึงไม่ได้ชื่อ แม้มี "มรรค" มี "ผล" แค่อริยะโสดาบัน ? แต่ทำไมในกรุงในเมืองแท้ๆ พระพุทธองค์เทศน์เดียวเดียว ก็มีผู้บรรลุ "มรรค–ผล" กัน เป็นอริยะโสดาบัน–สกทาคามี ได้พรึบพรับกันออกเยอะแยะรวดเร็ว **มันเกี่ยวกับ "การรู้โลก" แท้ๆ ไม่ใช่เป็น "คนหลงโลก" จึงจะได้ชื่อว่า "อริยะ" ผู้นั่งหลับตาตะพึด และ นั่งท่องตำราเพื่อสอบเอายศเอาชั้นนั้น คือ "ผู้หลงโลก" แต่ผู้เป็น "อริยะ" นั้น จะต้องรู้ "โลก" ที่ตนติด ตนยึด ตนหลงอยู่แท้ๆ ให้ได้ แล้วเลิก ละ หยุด หน่าย คลาย มาให้ได้** ก็จะเป็น "มรรค" เป็น "ผล" แท้ๆ

"โลก" ที่ว่านี้ มันก็ไม่ยากอะไร ที่จะ "รู้" ก็มี โลกที่ต่ำสุด ก็ "โลกอบาย" ต่อมา ก็ "โลกธรรม" และ "โลกกาม" ละเอียดสุด ก็ "โลกอัตตา" หรือ "โลกแห่งอาตมัน" นั่นแหละ ยากหน่อย เป็นขั้นปลาย *เราก็ต้องเรียนรู้ ต้น–กลาง–ปลาย ละ เลิกให้ ถูกระดับ ถูกฐานะ ที่ตนไปติดไปยึดอยู่แท้ๆ* มันก็มี "มรรค" มี "ผล" จริงกันเท่านั้น แต่ถ้ามัวไปจับปลาย เป็นหัว จับหัว เป็นปลาย และ ที่สำคัญก็คือ ไม่เข้าใจ "โลก" แท้จริง **โลกเบื้องต้น โลกหยาบๆ** ตนก็ติดอยู่ กลับ "ไม่รู้" (อวิชชา) และไม่พยายามละเลิกกันเสียก่อน ทว่าไปมัวมุ่นปลุกปล้ำจะ ละ เลิก หน่าย คลาย **โลกเบื้องปลาย ขั้นละเอียด** โดยไปหลง จะวาง "อัตตา" จะทำตนให้แจ้ง "อนัตตา" ด้วยการไปหลงเพ้อกับ "รูป–นาม" ที่เป็นขั้น "โลกอัตตา" หรือ "โลกแห่งอาตมัน" อันเป็น "ภวภพ" เป็นขั้น "อรูป หรือ วิภว" ทำตนเป็น "คนรู้มาก" เช่น ไปหลงเรียนลัด ตั้งหน้าจะปล้ำตัด "โลกอัตตา" โลกแห่งตัวตน หรือ "โลกแห่งอาตมัน" ขั้นละเอียด โดยไม่ตัด**อัตตา** หรือ ไม่เรียนรู้ **ตัวตนที่หยาบๆ** ก่อน เป็นขั้น เป็นระดับ จะตั้งหน้าลัดจี้ให้บรรลุนิพพาน โดย "ไม่รู้" (อวิชชา) เลยว่า โลกเบื้องต้น โลกเบื้องกลางต่างๆนั้น ตนติดอะไร ? ยึดอยู่แค่ไหน ? ยังมีชนักหนักแอ้อยู่เท่าไหร่ ? คำว่า "สักกายะ" คืออะไร ?

362

ละเลิกมาได้หรือยัง ? ก็ "ไม่รู้" (อวิชชา) "กามราคะ" คืออะไร ? ละเลิกมาได้หรือยัง ? ก็ "ไม่รู้" (อวิชชา) นี่เป็นสังโยชน์เบื้องต้นด้วยซ้ำ เรียนปริยัติก็อุตส่าห์เรียนมา แต่แล้ว ก็จะมักมากแบบ "คนรู้มาก" จะเอาเบื้องปลาย คือ จะเลิก จะตัดเอาหัวข้วยอด ขั้น "รูปราคะ" ขั้น "อรูปราคะ" จะเรียนรู้ "รูป–นาม" อันเป็นเรื่องของ "อัตตา" หรือ "อาตมัน" ระดับ "มโนมยอัตตา" และ "อรูปมยอัตตา" กันเลย ก็ขอบอกได้เลยว่า มันเป็น *การฝันหวานด้วยลมกระซิบ* มากไป มันไม่มีทางพ้นโลก หรือ เหนือโลก(โลกุตตร) ไปได้อย่างแน่ๆ เพราะมันไม่เข้าทาง (มรรค) ถ้าขืนทำ ขืนดันทุรังปฏิบัติ ก็จะได้ "ผล" เหมือนกัน ก็คือ จะได้ไปรวมอยู่กับ "ปรมาตมัน" ตามแบบฤาษี ดาบส ฯลฯ ทั้งหลาย ที่ได้พากัน "หลง" (โมหะ) มามากกว่ามากนั่นแหละ จึงใคร่ขอร้องว่า อย่าไปพยายามทำเป็นจะ "ตีกิน" แบบเล่นเรียนลัด หรือ แบบ "คนโกง" โดยจะไปตัดเอา "เบื้องปลาย" อันเดียวเลย **นั้น มัน "มรรคง่าย" ไม่ใช่ "มรรคอริยสัจ" หรือ เรียกตรงๆ ก็ว่า เป็น "โมหะมรรค" แปลเป็นไทยว่า "หลงทาง"**

ในศาสนาพุทธนั้น แม้แต่คำว่า "**บุคคลผู้ปฏิบัติ**" เท่านั้น พระพุทธเจ้ายังตรัสไว้ว่า

"บุคคลผู้**พร้อมเพรียงด้วยมรรค** อันมีอยู่ ๔ ระดับ ชื่อว่า **ผู้ปฏิบัติ** (คือ เข้าใจขั้นตอน เข้าใจสักกายะ–กามราคะ–รูปราคะ–อรูปราคะ–มานะ เป็นต่ำสูงถูกต้องจริงๆ) บุคคลผู้**พร้อมเพรียงด้วยผล** อันมีอยู่ ๔ ระดับ ชื่อว่า **ผู้ตั้งอยู่แล้วในผล**" (จาก อภิธรรมปิฎก บุคคลบัญญัติปกรณ์ เอกกนิทเทส ข้อ ๓๑)

ดังนั้น ถ้าผู้ใดยังไม่มีปัญญารู้ "มรรค" เลย สัก "มรรค ๑" หรือ มรรคใด "โสดาปัตติมรรค" นั้น คืออย่างไร ? หมายเอาแค่ใด ? เราติดอยู่ หรือละเลิกขาดจากจิตได้แล้วหรือยัง ? ก็แบ่งไม่ออก บอกไม่ถูก แล้วจะไปเรียนลัดเอา ขั้น "โอปปาติกะ" ขั้นจิตในจิต ขั้นรูปภพ–อรูปภพ ขั้นตัวตน (อัตตา) อันมีเฉพาะจิตในจิตเลย โดยไม่เรียนไม่รู้ให้แท้ แค่ขั้นกายนอกกาย หรือ ขั้น "สักกายะ"

363

แล้วละเลิกให้ขาดได้ พรากให้ได้ก่อน *แม้ผู้นั้นจะยืนยันว่า* **ตน "ปฏิบัติ"** *ก็เป็นอันปฏิบัติไป นอกลู่ นอกทาง อยู่เท่านั้นแหละ* หาได้เป็น **"บุคคลผู้ปฏิบัติ"** ของ **"ศาสนาพุทธ"** ไม่ ! ตราบที่ยังไม่รู้ แม้แค่**แนวของพุทธที่ถูกที่แท้ หรือยังไม่เข้าใจทาง(มรรค)เสียที่ ไม่รู้ต้น–กลาง–ปลาย ตามพระพุทธพจน์ที่ได้ตรัสยืนยันบอกแจ้งไว้นั้น**

หรือ จะดูคำอธิบายละเอียดขึ้นไปอีก ของ **ผู้ปฏิบัติ** ในลักษณะต่าง ๆ ก็ได้ พระพุทธองค์ทรงจัดทั้งระดับ ทรงบอกทั้งลักษณะของ**ผู้ปฏิบัติ**ไว้ชัดใน อภิธรรมปิฎกเล่มเดียวกันนี่แหละ แต่อยู่ใน "สัตตกนิทเทส" บ้าง อยู่ใน "เอกกนิทเทส" บ้าง โดยพระองค์เรียงลำดับไว้ทีเดียวว่า **"อุภโตภาควิมุติ"** เป็นลำดับสูงกว่าเพื่อน ต่ำลงมา ต่อจากนั้นไป ก็เป็น **"ปัญญาวิมุติ"** แล้วก็ **"กายสักขี"** – **"ทิฏฐิปัตตะ"** – **"สัทธาวิมุติ"** – **"ธัมมานุสารี"** และ **"สัทธานุสารี"** เป็นต่ำสุดกว่าเพื่อน นั่นคือ ผู้มี "มรรค" ไปจนบรรลุ "ผล" ที่ไม่ใช่ "ผู้ตรัสรู้เอง" ก็มี ๗ ระดับ ดังนี้ :–

ลักษณะของผู้ปฏิบัติ ที่พระพุทธองค์ทรงอธิบาย และ จัดลำดับไว้ ก็มีดังนี้ คือ :–

๑. **สัทธานุสารี** (ยังไม่ได้หมายว่าเป็นพระอริยะไปทันทีทีเดียวดอกนะ) *เป็นผู้เชื่อตาม ๆ เขาไปอย่างนั้นเอง ผู้ปฏิบัติธรรมอย่างนี้มีเยอะ* ซึ่งถ้าไป "เชื่อ" (สัทธา) ตามผู้เป็น "อริยะบุคคล" ทั้ง ๆ ที่อาจจะไม่มีปัญญาวิจัยวิจารออกว่ามันถูกต้องดีจริงแล้ว (สัมมา) หรือ มันตรงทางเข้าทางที่แท้ (อุชุ) แล้วหรือยัง ? **ก็ยังนับผู้นี้ว่า เป็น "สัทธานุสารี" ที่มี "มรรค" เป็นอริยะได้** เพราะผู้นั้นชื่อว่า "ศรัทธา" (เชื่อ)ในพระสงฆ์ที่เป็น "อริยะสงฆ์สาวก" (คือ ได้พึ่งสรณะที่เป็นรัตนตรัยที่แท้) มิใช่ไป "ศรัทธา" ในบุคคลผู้ยัง "ไม่รู้" (อวิชชา) ยังไม่มี "มรรค" มี "ผล" (คือ สรณะที่ยังไม่ใช่รัตนตรัยแท้) แต่ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมผู้ใดไป "ศรัทธา" เชื่อตามๆผู้ยังไม่มี "มรรค" ไม่มี "ผล" เลย แม้แค่ขั้น "โสดาบัน" **ก็ยังไม่นับผู้นั้นว่า เป็น "สัทธานุสารี" ที่มี "มรรค" อันเป็นอริยะ** ก็อาจจะไปมี "มรรคมาก" บ้าง "มรรคง่าย" บ้าง "มรรคใหญ่" (ใฝ่โต หรือ หลงแต่ความใหญ่ความโต) บ้าง

364

หรือ "มรรค" ที่จะพาไปสู่ "ผล" อันไม่ใช่ "โลกุตตร" อื่น ๆ อีกมากมายก่ายกอง ตามแต่ผู้นำผู้พา จะพาเป็น จะนำไป

"ผู้ปฏิบัติ" *ของพุทธ (คือ ผู้มี "มรรค" แล้ว)* จึงจะต้องเริ่มต้นจาก **เชื่อผู้นำตามผู้พา หรือ มีอาจารย์ที่เป็น "อริยะ"** จึงจะมีโอกาสบรรลุ "โลกุตตร" ได้จริง "ผู้ปฏิบัติ" ที่ใช้ "ศรัทธา" คือ ความเชื่อตาม ๆ เขามาอย่างมั่นใจแน่ ๆ (และต้องถูกทาง หรือ เป็น "อริยะ" จริง ๆ ด้วย) เป็นเครื่องจูงพาให้ปฏิบัติดังนี้ แหละ เรียกว่า **"สัทธานุสารี"** จึงเริ่มเรียกได้ว่า **"ผู้ปฏิบัติ"** ตามนัยแห่งพุทธที่ถูกที่แท้

เป็นผู้พากเพียรเพื่อให้บรรลุ "โสดาปัตติผล" เป็นอย่างน้อย เมื่อบรรลุได้แล้ว พ้นขาดเลิกละมาได้จาก "โลก" ใด ที่ตนติด ตนยึดอย่างหนึ่ง หรือ หลายหลายอย่าง มาได้แท้ ๆ จนเป็นผู้ **"ตั้งอยู่ในผล" นั้นได้ ก็เรียกผู้บรรลุ "ผล" เนื่องมาแต่ "ศรัทธา" นี้ว่า "สัทธาวิมุติ"**

๒. **ธัมมานุสารี** (ยังไม่ได้หมายว่าเป็นพระอริยะไปทันทีทีเดียวเช่นกัน) *เป็นผู้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อน แล้วจึง "เชื่อ" เพราะเห็นได้ว่า "เป็นธรรม"* แต่นั้นแหละ ถ้าคนผู้นั้นยังหลง "โลกียะ" อยู่มาก "ปัญญา" ของเขาก็จะโน้มน้อมไปทาง "โลกียะ" อยู่นั่นเอง **ก็จะยังไม่เข้าทาง ไม่เข้า "มรรค" อันเป็นอริยะ** ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า **"ผู้ปฏิบัติ"** อยู่นั่นเอง แต่ถ้าคนผู้ใดได้รับอธิบาย หรือ ได้ศึกษาพระธรรมจนเห็นแจ้งได้ชัด ใช้ปัญญาพิจารณาเข้าใจตามได้ว่า "โลกุตตระ" เป็นอย่างนี้ แตกต่างกับ "โลกียะ" อย่างนั้น ๆ "สักกายะ" เป็นอย่างนี้ แล้วก็ใช้ศีล ใช้พรต เพื่อขัดเกลา เพื่อละให้ขาด ใช้กรรมฐานอย่างนี้ ๆ เพื่อฆ่า "สักกายะ" นี้ ๆ เห็นแจ้งได้ ถูกต้องตรงดีว่า ถ้าจะพ้น "โลกียะ" นั้นต้องอบรมเช่นนี้ ปฏิบัติเช่นนั้น ๆ เขาผู้นี้ ก็เป็น **"ผู้ปฏิบัติ" มีความตั้งใจ มีแนวทางที่ถูกต้อง และปฏิบัติอยู่เพื่อจะพาตนให้บรรลุถึง "โสดาปัตติผล" เป็นอย่างน้อย**

"ผู้ปฏิบัติ" *ที่ใช้ "ปัญญา" ไตร่ตรองพิจารณา ตัดสิน กระทำนำอยู่เสมอๆ* นี้แหละเรียกว่า **"ธัมมานุสารี"** ไม่ใช่ว่า เห็นใครทำอะไร ก็ทำตามเขา

365

เชื่อตามเขาง่าย ๆ ไปเสียหมด ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่ว่าของใหม่ หรือ ของเก่า ต้องรับฟัง ต้องเอามาไตร่ตรอง

เมื่อบรรลุ "โสดาปัตติผล" ได้แล้ว พ้นขาดเลิกละมาได้จาก "โลก" ใด ที่ตนติด ตนยึดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ หลาย ๆ อย่างมาได้แท้ จนเป็นผู้ "**ตั้งอยู่ในผล" นั้นได้ ก็เรียกผู้บรรลุ "ผล" ที่เนื่องมาแต่ "ปัญญา" นี้ว่า "ทิฏฐิปัตตะ"**

๓. **สัทธาวิมุติ** (เป็นพระอริยะที่อาศัยศรัทธานำทาง) เป็นผู้มี "วิมุติ" เป็นผู้เลิกละหลุดพ้นมาได้จริงจาก "โลกียะ" จาก "ทุกข์" บางสิ่งบางอย่าง เมื่อปฏิบัติไป จนมีวิมุติ และ เกิดปัญญาเข้าร่วมรู้รอบในกิเลส–ตัณหา–อุปาทานบางอย่างได้ ก็เป็นพระอริยะผู้มี "ผล" ในตนแน่แล้ว **อาสวะบางอย่างของผู้นั้นก็สิ้นไปแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา** *(จะเป็น "วิมุติ" แบบไหนๆ ก็ต้องสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญา)*

เป็นผู้รู้ชัดได้ว่า *สิ่งที่ตนติด ตนหลง ตนยึดอยู่ บางสิ่งบางอย่างนั้นแท้ ๆ มันคือ ทุกข์ และรู้ชัดในสมุทัย อันคือ จิตเราไปหลงมัน ไปติดมัน ไปยึดมัน และไปอยากในมันนั่นเอง พร้อมทั้งได้หัดปฏิบัติจนดับสมุทัยได้ แจ้งในความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ในสิ่งที่ตนติด ตนหลง ตนยึดอยู่นั้น ๆ ได้ เห็นแจ้งแทงทะลุความพ้นทุกข์ เพราะเหตุที่จิตตนดับตัณหาอุปาทานในสิ่งนั้นเรื่องนั้นได้ชัดแจ้งจริง มี "ผล" แล้ว เห็นชัดแล้ว ดำเนินไปด้วยดีแล้ว ด้วยปัญญา* บุคคลเช่นนี้เรียกว่า "**สัทธาวิมุติ**"

แต่มิใช่เหมือนบุคคลผู้เป็น**ทิฏฐิปัตตะ** เพราะทั้งจุดเริ่ม ทั้งมุมเหลี่ยมในการรู้แจ้งรับ "ผล" ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติ**แบบ "สัทธาวิมุติ" นั้น** จิตจะละคลายได้ก่อน แล้วจึงเกิดปัญญารู้ตามภายหลัง

๔. **ทิฏฐิปัตตะ** (เป็นพระอริยะที่อาศัยปัญญานำทาง) เป็นผู้มี "วิมุติ" ผู้เลิกละหลุดพ้นมาได้จริงจาก "โลกียะ" จาก "ทุกข์" บางสิ่งบางอย่าง เมื่อประพฤติปฏิบัติไป เกิดปัญญารู้เห็นประกอบร่วมด้วยไปเรื่อยๆ เป็นผู้เพิ่มเติมภูมิ เพิ่มปัญญาจริง ๆ มีปฏิเวธธรรม สั่งสมภาวนามยปัญญาอย่างถูกต้อง *มี "ญาณ" แล้วจึงมี "วิมุติ"* คือ เข้าใจได้ก่อน แล้วก็ปฏิบัติตาม จนจิตหลุดพ้นได้แท้เป็นบางสิ่งบางอย่าง แต่ก็เป็น "ผล" ในตนแท้ **อาสวะบางอย่างของผู้ประพฤตินี้ ได้สิ้นไปแล้ว**

366

เพราะเห็นแจ้งรู้ชัดจิตตนพ้นทุกข์ได้ด้วยปัญญา

เป็นผู้เห็นแจ้งใน ทุกข์–สมุทัย–นิโรธ–ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ธรรมทั้งหลายที่พระตถาคตประกาศแล้ว ผู้นี้เห็นชัดแล้ว ดำเนินไปดีแล้วด้วยปัญญา สิ่งที่ตนติด ตนหลง ตนยึดบางอย่างนั้น ดับเหตุได้ รู้ "ผล" แห่งการพ้นทุกข์ชัดแล้วในสิ่งนั้นเรื่องนั้น บุคคลเช่นนี้เรียกว่า "**ทิฏฐิปัตตะ**"

แต่มิใช่เหมือนบุคคลผู้เป็น**สัทธาวิมุตติ** เพราะทั้งจุดเริ่ม ทั้งมุมเหลี่ยมในการรู้แจ้งรับ "ผล" ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติ**แบบ "ทิฏฐิปัตตะ" นั้น** ปัญญาเข้าใจนำทางมาก่อน แล้วมาปฏิบัติตามจนบรรลุหลุดพ้นที่ "จิต" ได้ ตามภายหลัง

๕. **กายสักขี** คือ บุคคลผู้ที่ใคร ๆ ก็เห็นได้รู้ได้ว่า สงบ มีความหลุดพ้น มีการไม่เกี่ยวข้องให้คนอื่น เห็นได้ รู้ได้แล้ว แม้ด้วยหูด้วยตาธรรมดา ๆ ใครๆก็อ่านรู้ได้ง่าย แต่ทว่าในใจของผู้นี้สิ ! จะวิมุตติสิ้นรอบไปด้วยหรือยัง ? จะเหมือนกับภายนอกหรือไม่ ? ยังไม่แน่ บางคนถ้าปฏิบัติมาตามสาย **ธัมมานุสารี ทิฏฐิปัตตะ** ก็จะมีความสิ้นรอบได้มากกว่าผู้สร้างแต่ "วิมุตติ" ในแบบสาย "**สัทธา**" แล้วก็มาจบอยู่แค่ "**สัทธาวิมุตติ**" อันน่าเสียดาย "**กายสักขี**" **ที่เป็น "สัทธาวิมุตติ"** จึงมีได้ ดั่ง ฤาษี ดาบส เดียรถีย์ต่าง ๆ มากมายนั้น เป็นต้น (*แม้* อาฬารดาบส อุทกดาบส *ที่พระพุทธเจ้าเคยไปเรียนอยู่ด้วย ก็เช่นกัน ก็หลงว่า ตนสิ้นอาสวะหมดจบแล้ว)* เป็นผู้มีวิโมกข์ทางกาย คือ สงบกายเห็นชัด แต่ใจนั้นสิ ยังไม่ "วิมุตติ" สนิทจริง อาสวะบางอย่าง ก็สิ้นไปแล้วบ้างจริง เพราะเห็นด้วยปัญญา (คือ ต้องมี "ญาณ" แม้ผู้นั้นจะมี "วิมุตติ" แต่ถ้าไม่มี "ญาณ" หรือ ปัญญาเข้าไปสำทับรับรู้ชัดว่า ตนหลุด ตนพ้น มีผลดีห่างจากชั่วจริงอย่างชัดแจ้งด้วยปัญญาอันยิ่ง ก็จะยังอาจเวียนกลับได้อยู่) แต่*อาสวะอื่น ๆ ที่ยังไม่สิ้นยังมีอีกทั้งที่ตนเองไม่รู้ เลย เนื่องจาก "โมหะ" ปิดบังตนเองอยู่ ก็มี ทั้งที่ตนก็รู้ ว่ายังไม่สิ้น ทว่าสามารถแสดงได้แต่แค่ทาง "กาย" เท่านั้นว่า ตนหลุด ตนพ้นมาแล้ว ก็มี* บุคคลดั่งนี้เรียกว่า "**กายสักขี**" กล่าวคือ **มีหลักฐานแห่งความบริสุทธิ์บริบูรณ์พร้อมในบางอย่าง แต่ยัง ไม่บริสุทธิ์นอกบริสุทธิ์ในจริงอย่างบริบูรณ์พร้อม ในบางอย่าง**

๖. **ปัญญาวิมุตติ** คือ ผู้เข้าใจชัดมีญาณมีปัญญาจริงไม่หลงทาง และ

367

จะไม่หลงยึดอย่างงม ๆ คลำ ๆ แน่ ทั้งมี "วิมุติ" ได้แล้ว เพราะอาศัยปัญญาอันมีความสิ้นรอบลงไปอุปการะกันและกันเบื้องต้น–ขั้นกลาง–บั้นปลายอย่างดี และตรงสายแห่ง พระศาสดาสมณะโคดม พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ของเราเป็นทางเดียวกันด้วย เพราะพระโคตมะพุทธเจ้าพระองค์นี้ เป็นพระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญมาในแบบ "ปัญญาธิกะ" (คือ ไม่ใช่ "สัทธาธิกะ" หรือ "วิริยาธิกะ") เป็นผู้ใช้เวลาบำเพ็ญน้อยที่สุดกว่าสายอื่น ดังนั้น ถ้าใครใคร่จะบรรลุเร็ว ก็จงเร่ง "ปัญญา" ให้ดีเถิด *อย่าปฏิบัติธรรมแบบทิ้งขาด "ปริยัติ" เอาเสียเลย แบบนักปฏิบัติที่อวดดี ๆ ที่มีอยู่มากเหมือนกันในปัจจุบันนี้ เป็นอันขาด แต่ก็อย่าหลง "ปริยัติ" นึกว่า ตนได้ "ปัญญา" แล้ว จนไม่มี "เจโตวิมุติ" เกิดแก่ตนเองเลยเสียหละ จะกลายเป็น "ปทปรมบุคคล" ไปเปล่า ๆ*

ผู้ที่มี "วิมุติ" แล้วที่ใจ หลุดพ้นได้แล้วจริงในใจ **อาสวะของผู้นี้สิ้นไปแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา** แม้ทาง "กาย" จะดูเหมือนว่า คลุกคลีเกี่ยวข้องกิเลส–ตัณหานั้นอยู่ **เป็นผู้ไม่มี "วิโมกข์" ทางกาย ก็ตาม** คือ ทางกายไม่แสดงออกว่า สงบ หรือ หลุดพ้น อย่างเห็นได้ รู้ได้ด้วยหูด้วยตา ก็ตาม **หว่าทางใจนั้น อาสวะของท่านสิ้นไปแล้วจริง เพราะท่านเห็นแจ้งเข้าใจแท้ได้ด้วยปัญญา** บุคคลนี้เรียกว่า "ปัญญาวิมุติ"

๗. **อุภโตภาควิมุติ** เป็นผู้บรรลุทั้ง**ปัญญาวิมุติ** และบรรลุสิ้นรอบทั้ง**เจโตวิมุติ**ไม่เหลือเศษด้วย เรียกว่า บรรลุทั้ง ๒ ส่วนพร้อมถ้วนทั่วสิ้นถึงสุด "อาสวะ" จริงๆ นัยะหนึ่ง หมายเอาแต่ภาคของ "จิต" โดยเฉพาะ เป็น "ปรมัตถ์" และแม้ทาง "กาย" ก็เห็นได้ว่า มีความหลุดพ้นพร้อมทุกประการ ทั้งทาง "ใจ" ก็มีความหลุดพ้นสิ้น "อาสวะ" เกลี้ยงจริง เพราะเห็นด้วยปัญญา ก็เป็นผู้บรรลุทั้ง ๒ ส่วนพร้อม อีกนัยะหนึ่งด้วย เป็นการบรรลุ ทั้งนอกทั้งใน ทั้งหยาบทั้งละเอียด และก็เป็น "ปรมัตถ์" ยิ่ง บริบูรณ์สูงยิ่งด้วย การบรรลุอย่างนี้จึงจะถือได้ว่า *บริบูรณ์ที่สุด เพราะมี "วิโมกข์" ทั้งทาง "กาย" และมี "วิโมกข์" พร้อมทั้งทาง "ใจ" หรือ อย่างน้อย ก็มี "ปัญญาวิมุติ" และ มี "เจโตวิมุติ" ครบ เป็นความชัดแท้ยืนยันกันและกัน เป็นที่สุด* บุคคลนี้เรียกว่า "**อุภโตภาควิมุติ**"

368

มันมีความซับซ้อน วกวน เกี่ยวโยง สัมพันธ์แชก สัมพันธ์ซ้ำ เวียนซ้อนอยู่เช่นนี้แหละ จึงเข้าใจกันได้ยากยิ่ง และทำให้แม้แต่หมู่พุทธศาสนิกชนเอง เมื่อสัจธรรมชักเลือนลางไป เวลานานไกลออกไป ความเข้าใจเพี้ยน ๆ ก็จะมีขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งกลายเป็น "ผิด" *เช่นปัจจุบันนี้ และปักใจเอาจุดผิด ๆ จากจุดเดิมนั้นกันเลยทีเดียว ก็มีมากกว่ามาก* และมันจะเพิ่มขึ้น ๆ ไกลออก ๆ ไป โดยอำนาจแห่ง "สัจธรรม" เช่นกัน **เพราะการจะเข้าใจ หรือ รู้จัก "พระอรหันต์" แบบของพระสมณโคตมแท้ ๆ ตรง ๆ นั้น จะมีน้อยลงทุกที ๆ** มันไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไรหรอก มันเป็นเรื่องจริง เป็นเรื่องจะต้องเป็นเช่นนั้น จะไม่สงสัยเลย สำหรับผู้มี "ไตรลักษณ-ญาณ" ที่แท้จริง เนื่องจากพุทธศาสนา (โดยเนื้อหาสาระแท้ ไม่ใช่เพียงภาษาหรือ ชื่อเรียก) นั้น ก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็จะต้องดับไปในที่สุด เป็นธรรมดาเหมือนกันกับทุกสรรพสิ่ง แต่แท้จริงพระธรรมที่เป็นเนื้อหาสาระตรงๆ แท้ๆ นั้น มันก็ไม่ได้ดับสูญหายสิ้นไปไหนหรอก มันก็คงอยู่ในโลกนี้แหละ ทว่า**คนส่วนใหญ่ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครแจ้งกันแล้ว** เพราะมันสูงสุด มันละเอียดลึกซึ้งยากกว่ายากยิ่งนัก จริง ๆ และเพราะคนมันเสื่อมกันลงไป จริงๆ อีกด้วย มันไม่ใช่วิสัยที่จะรู้ได้เพียงคาดคะเนทบทวน หรือ สันนิษฐานเดาเอา มันต้องบำเพ็ญเพียรสัมผัสแตะต้องสั่งสมเอาเอง โดยตนเองเท่านั้น

ผู้มี "**พหุสัจจะ**" ขนาดที่ได้อธิบายมานี้ มี "อภิธรรม" ในจิตปัญญาจริง ๆ ได้ชัด ๆ ก็จะสามารถรู้แจ้งได้ว่า **พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาโปรดพระ-พุทธมารดา ด้วย "พระอภิธรรม" ตามปุคคลาธิษฐานนั้น จริงแค่ไหน ? และถ้าเป็นธรรมาธิษฐาน จะมีรูปร่าง และ สาระเนื้อหาอย่างไร ? หมายถึงอะไรกันแท้ ?**

ถ้าจะอธิบายกันขึ้นเป็นภาษา เช่นคำว่า **"แม่ของพุทธะ" (พุทธมารดา)** นั้น ทุกคนก็มีเหมือนกันหมด **สภาพนั้นก็คือ** "มโนปุพพังค์" จิตที่เป็นต้นเค้าการก่อเกิดจิตอื่น ถ้าจิตที่เป็นต้นเค้านี้ เป็น "กาม" ก็วุ่นไป ว่อนมาอยู่ใน "กามาวจร-ภูมิ" ทั้งหลาย นั่นแหละ แต่จะอยู่ "ดาวดึงส์" เป็นหลัก และมากที่สุด

เมื่อเจ้าตัว "ไม่รู้เท่ารู้ทัน" จิตแสวงหากาม จิตยังหลงก่อแต่รสกามมาเสพย์ จิตนี่ก็**เป็น "มายา" ของเจ้าตัวเองจริงๆ** เล่นเจ้าล่อเอาเถิด ทำให้เจ้าตัว**เกิดแล้วเกิดเล่า**อยู่นั่นเอง *(รู้จัก*แม่*ที่เป็นธรรมาธิษฐานให้ชัดๆ คือ* มายาจริงๆ*)*

และก็เพราะ มีจิต "**มายา**"(แม่) ที่เป็นต้นเค้าความ**เอาแต่ก่อ เอาแต่เกิด**นี่ นี่แหละ ในเรา *เราจึงจะได้ "ตรัสรู้" (โพธิ) ความจริง จริงๆ* ถ้าไม่มี "มายา" นี้ เราก็จะเกิด "โพธิ" หรือ "ปัญญาตรัสรู้" **ความจริงในสภาพจริง**ไม่ได้ มันจึงเป็น "มายา" ที่ต้องนับว่า แสนดี เป็นความเจริญ ความสำเร็จ ความเป็นใหญ่ อันภาษาบาลีเรียกว่า "**สิริ**" จริงๆ "แม่" อย่างนี้แหละ มีไม่มากเลยในโลก ในมนุษย์โลก ซึ่งเป็น "แม่" ที่มีค่ายิ่งใหญ่เหลือเกิน จึงเรียกว่า "**มหา**" รวมแล้วก็เรียกว่า "**สิริมหามายา**" ตามธรรมดานั้น "แม่" ที่เป็น "มายา" พาก่อเกิดโลกียะทั้งมวลอยู่นั้น มีมากล้นเหลือนับ เป็น "แม่" หรือ เป็น "มายา" ที่เป็นตัวก่อ "ความเกิด" ไม่ได้หยุดหย่อน ซึ่งเราก็จะ**ต้องใช้ "อภิธรรม"** คือ ใช้ "ความรู้" ใช้ "โพธิ" รู้เท่าทัน "มายา" นี้ให้ได้ แล้วล้มเลิก "มายา" นี้ให้หายไป ให้เปลี่ยนเพศ เปลี่ยนสภาพ**เป็น จิต "สันต"** จนเป็น "**สันตุสสเทพบุตร**" คือ เลิกเป็น**แม่** หายจาก**มายา** กลาย**เป็น "หยุด–สงบ–ราบรื่นสุขเย็น"** เสียให้ได้ จึงจะเรียกว่า "**สันต**" **(สันติ)** หรือ "**สันตุสส**" จึงจะได้ชื่อว่า "**สิริมหามายา**" **ได้** มิฉะนั้น ก็คงเป็น "มายา" หรือ เป็น "แม่" เป็นต้นเค้าแห่งการเกิด หรือคือ เชื้อพาเกิด **ที่ไม่มี "โพธิจิต" หยั่งลงได้**อยู่ตลอดนิรันดร อยู่เท่านั้นในคน มากมายเกินจะกล่าว

เพราะฉะนั้น *"โพธิ" ก็ต้องอาศัย "มายา" จุติ "โพธิ" จะคลอดได้ต้องอาศัย "มายา" คลอด* **เมื่อโพธิเกิดแน่แล้วจริง "มายา" ก็จะต้องตายลง ดับมอดลงไม่เหลือเชื้อในไม่ช้าแน่ๆ** ถ้าเป็น "มหาโพธิสัตว์" **ก็กำหนดได้**ว่าไม่เกิน 7 วัน "แม่แห่งโพธิสัตว์" ต้องตายแน่ ๆ จึงจะเป็นสัจจะแห่ง "มหาโพธิสัตว์" ถ้าแม้นเป็น "โพธิสัตว์" เล็กๆ อินทรีย์อ่อนๆ "มายา" หรือแม่นั้น ก็อาจจะนานช้าอยู่ กว่าจะตายสนิท หรือ กว่าจะ "จุติ" ใหม่ ไปเป็น "สันตุสสเทพบุตร" นั่นเอง

370

กล่าวคือ **เมื่อ "มายา" ตัวนำเกิดตายสนิท** "**สันติสุข**" (**สันตุสส**) ก็**เกิดแทน** เป็นเรื่องของ**การ "เกิดจริง-เป็นจริง" ของจิตที่แท้จริง**นั่นเอง ดังนี้ ก็ต้องอาศัยปัญญาขั้น "ตรัสรู้" (โพธิสัตว์) **รู้เห็นใน "จิต" อันเป็นได้ เป็นจริงของตน** ถ้าตนมีจริง เป็นได้จริง ผู้นั้นก็คือ "โพธิสัตว์" แท้ คือ เชื้อแถวของ "พุทธะ" คือ "บุตรแห่งพุทธ" แน่ๆ ผู้จะบรรลุ "พุทธะ" อันเต็มรอบในอนาคตแน่ ถ้าพากเพียรไปอยู่

ถ้าจะอธิบายกันอีกทีว่า **"แม่ของพุทธะ" (พระพุทธมารดา)** ก็คือ "มโนปุพพัง" จิตที่เป็นต้นเค้าก่อเกิดจิตอื่น(นาม) คือ "ปุพพวิเทหะ" กายทิพย์ชั้นในสุดของตน(รูป) ผู้มีญาณ ก็พอจะเข้าใจได้ รับบัญญัติถูก และที่ว่า "แม่ของพุทธะ" อยู่ชั้นดาวดึงส์ ก็คือ "จิต" ชั้นนี้แหละ เป็นชั้นแห่งความยึดความเสพย์ของผู้ยังได้ชื่อว่า อยู่ใน "กามภพ" เป็นชั้นกำลังเต็มรสแห่งเทพ เป็นชั้นสวรรค์ที่มีพลเมืองมากที่สุด หรือ เป็นแดนที่ "จิต" ของคนทั้งหลายจะผูกยึด และ ท่องเที่ยวอยู่ในแดนนี้แหละ มากที่สุด ทั้งเป็น "ชั้นต้นแรกแห่งภูมิจิต" ที่จะได้ขึ้นสู่ที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ของทุกๆ คน อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (อนันตัง) แต่ก็ยังชื่อว่า **เมืองแห่งเทพ "มายา" หรือ ยังคือ "สมมุติสัจจะ"** อยู่นั่นเอง ยังคือ "ความไม่รู้" ที่เป็นเพียงบัญญัติอยู่ในโลก ยังคือ "โลกแห่งความไม่รู้แจ้ง" "แม่ของพุทธะ" หรือ "โลกแห่งความยังไม่รู้แจ้ง" จึงชื่อว่า **พระนางมายา** จริงๆ และโดยธรรมาธิษฐานก็คือ "จิต" คือ "วิญญาณ" หรือคือ "ความคิดปรุง" ที่เป็น "ความไม่รู้" ผู้มีภูมิปัญญากว้างขวางพอ ก็จะรับภาษาที่อธิบายนี้ได้ จะเข้าใจได้ และ เห็นจริงแจ้งชัดขึ้นทีเดียว แม้กระทั่งที่ต้องเรียกว่า พระนาง**สิริมหา**มายา เน้นอะไร

และเมื่อ "เทพมหามายา" รับคำชี้แจงจนเข้าใจแจ้งแทงทะลุแล้ว หรือ**เกิดจิตถึงซึ่งสภาพ "อุบัติเทพ" แท้** ก็บรรลุ *เป็น "โสดาบัน" ชนิดพิเศษ* ไปเลย ไม่ต้องมาเกิดในโลกไหนๆ อีก เพราะเป็น**โสดาบันแบบ "โลกาอนิวัตตโสดาบัน"** คือ เป็น "สันตุสสเทพบุตร" ไปเลย หมายความว่า จิตวิญญาณเกิดเป็นสภาวะธรรมที่สูงขึ้นเขยิบโผล่ขึ้น (อุส) สู่ความสงบรำงับ (สันต) หรือคือ ผู้รู้หยุดรู้พอแล้วนั่นเอง (สันตุส หรือ สันโดส นั้นคือ จิตที่รู้และมีจุด "พอ" ของใจ) เพราะสว่าง

371

แจ้งแล้ว หรือ เพราะ "เสพย์ความรู้" อย่างชัดแล้ว เพราะสิ้น "วิจิกิจฉา" แล้ว นั่นเอง และไม่ใช่โสดาบันแบบ "วัฏฏภิรตโสดาบัน" อันได้แก่โสดาบันที่ใช้เวลาท่องเที่ยวเสพย์สุข เสพย์ปีติ เสพย์ความปราโมทย์ ในวัฏฏแห่งสวรรค์อย่างยินดีไปทุก ๆ ชั้นอยู่เนิ่นนานไม่มีจบเอาง่าย ๆ ดังจิตวิญญาณของนางวิสาขา อนาถบิณฑิกเศรษฐี ท้าวสักกเทวราช อเนกวรรณเทพบุตร ฯลฯ เป็นต้น ทั้งไม่ใช่โสดาบันในแบบโสดาปัตติมัคค โสดาปัตติผล ของพระเสขบุคคลสามัญทั้งหลาย ที่จะต้องมาเสียเวลาทำ "สมุจเฉท" เป็นอรหัตตผลจิตให้แก่ตนอีกด้วย **โสดาบันแบบนี้ เพียงเกิดแล้วก็ดับรอบลงทันทีจริงๆเป็น "สันตุส" ชัดๆ คือ เป็นเรื่องของ "จิต" แท้ และเป็นการบรรลุของจิตจริงๆ ไม่มีขอบขีดของบัญญัติเลย และเป็น** *จิตของพระโพธิสัตว์ กับ พระพุทธเจ้า* **เท่านั้น ผู้มีปัญญาพึงทำความเข้าใจให้ได้เถิด**

ทำไม ? พระพุทธองค์จึงต้องสอน "พระอภิธรรม" มุบมิบๆ ให้แต่เฉพาะกับพระสารีบุตร ผู้มีปัญญาเลิศองค์เดียวเท่านั้น ในโลกมนุษย์ (คือ ตามประวัติแห่งปุคคลาธิษฐานที่เล่าไว้นั้น เมื่อพระพุทธองค์ทรงสอนพุทธมารดาแล้ว ก็ได้นำ "พระอภิธรรม" มาบอกกล่าวแด่พระสารีบุตรกันลำพัง 2 ต่อสอง อยู่ที่ข้างภูเขาสิเนรุบังอยู่ทีเดียว ซึ่งตามธรรมาธิษฐานแล้ว ลึกซึ้ง เป็นจริงยิ่งนัก) ก็เพราะว่า **พระอภิธรรมนั้นเป็นภาษาสูง เป็นความรู้ขั้น จิต–เจตสิก–รูป–นิพพาน เนื้อ ๆ ผู้จะรับอุตตริมนุสสธรรมขั้น "อภิธรรม" ได้ ก็จะต้องเป็น "อุปสัมปันน์"** (คือ ผู้ได้ปล่อยแล้ววางแล้วจริง หรือ ผู้มีภูมิธรรมถึงขั้นเหมาะควร จะได้รับฟังรับรู้อุตตริมนุสสธรรมนั้น ๆ) จะต้องเป็นผู้มีภูมิฐานขั้น "อภิปัญญา" อย่างแท้จริง จึงจะไม่หลง ไม่มัวเมายึด ไม่เพ้อเสียเวลาเพราะความเทิดทูนเชิดชูบูชา ในสิ่งที่ได้รับฟังไปนั้น จนกลายเป็น "ปีติ" แล้ว ปีติเล่า ภาคภูมิแล้ว ภาคภูมิเล่าอยู่ใน "บัญญัติ" ชั้นสูง *(เพราะมันเป็นอุปกิเลสชนิด "อธิโมกข์" ชนิด "ญาณ" ในแบบบัญญัติ หรือ รูปธรรม)* **จนทำให้ตน ผู้หลงผู้ปีติ ในบัญญัตินั้น เปล่าประโยชน์** เพราะมันผิดฝาผิดตัว เพราะความหลงผิดแท้ ที่ตนได้เพียงเปลือก ก็หลงยึดหลงหยุดอยู่แค่ได้เปลือกอยู่เท่านั้น แล้วเหลิงเจิ้ง แน่ใจ พอใจตน อยู่เท่านั้น เหมือนตนได้แก่น ได้สาระแท้แล้วงั้นแหละ แต่ที่แท้ตนยังหาได้จริง มีของจริงไม่ ตนมีแค่เปลือก แค่บัญญัติเท่านั้น

372

แล้วเลยพลอยทำให้บางคนหลงใหญ่ไปจนว่า ตนได้ ตนมี ตนเป็นแล้วจริง เอาเลย ก็มีเปรียบอีกที ก็เช่น ตัวนั้นแค่ชั้นเสนา แต่อุตส่าห์ลงทุนตัดเย็บชุดกษัตริย์(ด้วยความหลง) เสียแทบตาย แม้จะได้ หรือ มีชุดนั้น ก็ได้เท่านั้นเอง ปิดไม่เข้า สวมไม่ลง ถึงลง ก็คือ ตัวปลอมแท้ ๆ อยู่นั่นเอง

ดังนั้น "**อนุปสัมปันน์**" (คือ ผู้ได้ปล่อยแล้ววางแล้วบ้างตามระดับขั้นของตน แต่ก็ยังไม่สูงเพียงพอ ที่จะได้รับฟังอุตตริมนุสสธรรม อันที่ยังไม่เหมาะควร อันสูงเกินฐานะของตน) มีทั้ง "อนุปสัมปันน์" ทั่วไปจริง ๆ จนถึงขั้นพระอริยเสขบุคคล ตลอดจนถึงขนาดเป็น*พระอรหันต์*ระดับอื่นๆใดๆ (ที่ไม่ใช่**พระสารีบุตร** *ในขณะนี้ ก็ต้องเรียก พระอรหันต์ เหล่านั้นว่า "อนุปสัมปันน์" ทีเดียว*) พระพุทธเจ้าจึงไม่ได้ทรงโปรดอธิบายให้ หรือ นำพระอภิธรรมไปสอนแก่ใครเปรอะไปหมด แม้แต่ "พระอานนท์" ผู้ซึ่งมีสัญญาไว้ว่า จะต้องนำคำเทศน์ทุกคำมาบอกท่าน ก็ยังไม่ได้ทรงบอก (พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ผิดสัญญาหรือ ?) และแม้ทรงสอนแก่สาวกอื่นๆ ที่เป็นพระอรหันต์แล้ว ก็ไม่ได้ทรงสอน ซึ่งมีอยู่อีกมากมายก่ายกองนั้น ก็ดี ก็จงลองใคร่ครวญดูเถิดว่า **แม้แต่พระพุทธองค์ยังเลือกสอนพระอภิธรรมขนาดไหน ?** (ที่เป็นเพียงบัญญัติภาษา อันท่อง อันอ่าน อันนำไปผกผันคิดนึกกันอยู่ในทุกวันนี้นั่นแหละ) แล้วคุณๆ ทั้งหลายนั้น คือ ผู้มีบารมี มีภูมิจิต ภูมิธรรมขนาดไหนกันเชียว ที่จะต้องเรียนพระอภิธรรมด้วยบัญญัติภาษาออกปานนั้น เรียน **ศีล** ปฏิบัติให้เป็น**สมาธิ** จนเพิ่มภูมิเพิ่ม**ปัญญา**บรรลุเป็นโสดาบัน–สกิทาคามี–อนาคามี กันก่อน หรือ ถึงภูมิพระอรหันต์ขั้นต้นขั้นกลางมาก่อน หรือ มีภูมิจิตสูงพอจะเรียนรู้บัญญัติภาษาพระอภิธรรม ค่อยเรียนบัญญัติภาษานั้น เหมือนพระสารีบุตร ไม่ดีหรือ ? เพราะแม้แต่พระสารีบุตร ก็เรียนรู้บัญญัติภาษาพระอภิธรรมจากพระพุทธองค์ ก็ต่อเมื่อได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วโน่นนะ ! ถึงกระนั้น พระอรหันต์องค์อื่น ๆ อีกหมื่นแสน ที่ไม่ได้เรียนบัญญัติภาษาพระอภิธรรมจากพระพุทธองค์ หรือ จากพระสารีบุตรก็ตาม ก็ไม่เห็นท่านจะตกต่ำ หรือ เผยแพร่พระศาสนาให้กว้างขวางออกไปไม่ได้ จงสำคัญในความสำคัญ จงรู้เบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย กันให้ถูกต้อง ให้สำคัญจริงๆเถิด

เพราะฉะนั้น ใครอยากได้ "**สาระแท้ๆ**" **สูงสุด** ที่ภาษาบาลี หรือ บัญญัติ

373

กล่าวขานกันว่า **"ปรมัตถ์"** ก็ดี **"อภิธรรม"** ก็ดี ก็จงเรียนรู้ที่กายเราตัวเรา รู้จิต รู้เจตสิก แยกรูปแยกนาม (คือ แยกกาย แยกเวทนา อ่านจิต อ่านธรรม ที่เป็นสุขเวทนา – ทุกขเวทนา – อุเบกขาเวทนาที่เกิด เพราะมีรูปมาสัมผัสเป็นปัจจัยให้ออกเกิด) แทงทะลุนิพพาน ทำนิพพานให้เกิดกับตนกับตัวเราจริง ๆ เราหลุดพ้นจากอกุศลใด ๆ แล้ว เบาลง ว่างลง เราก็รู้ เราก็ทำได้จริง อย่างนั้นเป็น "ปรมัตถ์" เป็น**อภิธรรมเนื้อ ๆ ที่ได้เฉพาะตนจริง ๆ** จงเรียนให้เห็น จับให้ถูก ยึดสาระให้ตรงเทอญ ผู้ใฝ่ "อภิธรรม" จริง ผู้หวังนิพพานอันเป็นยอดแห่ง "อภิธรรม" แท้ อย่าไปมัวเอา "ภาษาลึกซึ้ง" มาหลงปรุงหลงคิดนึกให้มันลึกให้มันละเอียดอยู่นัก ทั้ง ๆ ที่กิเลส–ตัณหาหยาบ ๆ ของเราเอง ในขณะนี้ ยังไม่ละไม่เลิกให้ขาด มันก็ "เมาภาษา" อยู่แค่นั้นเอง

อนึ่ง "บัญญัติ" ทั้งหลาย ที่ทรงสอนแก่พระสารีบุตร ก็ไม่ใช่ "บัญญัติ" อันเดียวกันกับที่ทรงสอน "แม่ของพุทธะ" ด้วย เพราะ "แม่ของพุทธะ" นั้น เป็นจิตเป็นวิญญาณ ก็สอนกันด้วย "ทิพย์บัญญัติ" หรือ "เทพภาษา" ซึ่งผู้สอนและผู้รับสอนต่างก็เข้าใจกันดี ง่ายสะดวกใน "บัญญัติ" หรือ สัญญาณ หรือ เครื่องหมายที่จะใช้แสดงให้รู้ให้เข้าใจนั้น ๆ อันไม่ต้องมาก อันไม่ต้องนาน และไม่ต้องยากเย็นเลย สั้น ๆ ด้วย ยิ่งถ้าใครเข้าใจได้ว่า "แม่ของพุทธะ" นั้น ก็คือมโนปุพพังของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง โดยตรงแท้ ๆ ก็ยิ่งเข้าใจชัดยิ่งขึ้นว่า ภาษา หรือ บัญญัติที่ทรงสอน "แม่ของพุทธะ" *(อันคือ มโนปุพพังที่จะต้องกระจ่างยิ่งในบัญญัติ อันมีเป็น "อนันตัง" ในมหาจักรวาลที่ยังเป็นมายา ที่จะต้อง "รู้" ให้ทะลุเพิ่มเป็นพิเศษของพระองค์เอง)* ต้องเป็นภาษา หรือ บัญญัติที่ง่าย ที่สั้น ที่น้อยอย่างยิ่งเฉพาะตนจริง ๆ เหมือนการจะอธิบายเสื้อผ้าชุดไทยประยุกต์สักชุด ให้คนไทยด้วยกันเองฟัง ย่อมง่าย สั้น เร็วกว่าจะบรรยายสู่ฝรั่งตะวันตกสักคนฟัง นั่นเอง

และแล้ว เมื่อจะทรงสอนพระสารีบุตร อันเป็นบุคคลอีกผู้หนึ่ง ที่มี "ภูมิจิต" อีกอย่างหนึ่ง "ภูมิรู้" อีกขนาดหนึ่ง จึงต้องทรงสอนด้วยบัญญัติ หรือ ภาษาอีกอย่างหนึ่ง ทั้งจะต้องยาว อ้อมค้อม และมากมายกว่าสอน "แม่ของพุทธะ" แน่ ๆ

374

เพราะพระสารีบุตรนั้น "ภูมิจิต" ก็อย่างหนึ่ง "ภูมิรู้" ก็ยังน้อยกว่าพระพุทธองค์ หรือจิตวิญญาณ (แม่ของพุทธะ, "มโนปุพพังคมา" แห่งพุทธะ) ของพระพุทธองค์

แต่กระนั้นก็ดี ภาษาบัญญัติที่ทรงใช้สอนพระสารีบุตรนั้น ก็ไม่ได้ยืดยาดเยิ่นเย้อ มากมายขยายความจนเลอะเทอะ ใช้ได้ ก็มี ไม่เข้าที ก็มาก อย่างที่ยึดถือเป็น "บทเรียน" กันอยู่ในปัจจุบันทั้งหมดนี้ไม่ จึงขอให้ผู้หลงยึดหลงใหลในภาษาพระอภิธรรม หลงอร่อยชื่นชม ในเหลี่ยมเหตุ เหลี่ยมผล (ตรรกะ) ของบัญญัติภาษาพระอภิธรรมทั้งปวง โดยใช้แต่สูตรแห่งภาษา อันได้มาจากการเล่าเรียนพระอภิธรรมปิฎก วิจัยวิจาร**ภาษาสู่ภาษา**อยู่แล้วๆเล่าๆ เช่นถามว่า "จิต" คืออะไร ? ผู้เรียนพระอภิธรรม ก็ตอบกันได้ทันทีว่า คือ "ธาตุรู้" แตกให้ละเอียดกันว่า มัน "รู้" กันพิสดารอย่างไร ? ก็ตอบกันได้ทันทีอีก (สำหรับผู้ท่องผู้เรียน) ว่า มีอาการแตกต่างกันพิสดารถึง ๘๙ อย่าง หรือ ๑๒๑ อย่าง และหรือ ขยายภาษาบัญญัติไปอีก ถามกันไปอีก ยิ่งกว้างนี่ลึกซึ้งกว่านี้ ก็ยังมีภาษาให้ตอบอีกมากมายลึกซึ้ง ทั้งยากทั้งสูง ทั้งหรูหราอัครฐาน น่าทึ่งอีกนักกว่านัก เพราะมันเป็นภาษาบาลี แถมจะแปลออกมาเป็นไทย ก็แตกคำแยกความกันไปต่างๆ ได้อีกมากมายนักกว่านัก รวมความแล้ว **มันก็ได้แค่ภาษาแค่บัญญัติ** อยู่นั่นเอง และมันก็มี "มานะ" **เพราะความมี "ภาษาเก่ง" ขวางปัญญาแท้ ขวางทางนิพพานผู้ยึดมั่นถือตัว นั่นเองอยู่อย่างน่าเสียดาย** พระพุทธองค์จึงได้ตรัสว่า **ภาษา หรือ มนต์ (ภาษาธรรมที่ท่องบ่นไว้ได้) หรือ ปริยัตินี่แหละ คือ ดงกันดาร คือ ป่าใหญ่ คือ ความพินาศ (ใน "เตวิชชสูตร" ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค)**

ถ้าจะถามว่า "จิต" คืออะไร ? ก็น่าจะตอบว่า คือ ธาตุรู้ หรือ สภาวะที่มันรู้ได้ที่มีในตัวคุณ ถ้าถามอีกว่า มันมีธาตุรู้มากมายหลายอย่างนักหรือ ? หรือมีรู้กี่แบบกี่อย่าง ? ก็ขอบอกไปสังเกต ตรวจดูที่ตน มีอาการอย่างไร ? ก็จงไปจับจิตให้รู้จิต ไปสังเกตเจตสิกให้รู้เจตสิกแท้เอาให้ได้ ผู้นั้นจะได้ "ของจริง" (สัจจะที่เป็นอริยะ) โดยมี "บัญญัติ" ของตนเองประกอบได้เลยทีเดียว แม้จะมาเรียน "บัญญัติ" หรือ ภาษาเป็นบาลี หรือ เป็นไทยจำเพาะ ที่เขานิยามจำกัดความ เรียก

375

สภาวะนั้น ๆ ไว้แล้วในโอกาสหลัง ผู้นี้ก็จะเรียนรู้ไม่ยาก แถมรู้จริงเห็นจริงเป็น "ชานโต" เป็น "ปัสสโต" เอาเสียด้วย อย่างนี้ จะคือ "นักธรรมะ" ที่แท้จริงมากกว่า ผู้ไป "เรียนเพ้อ" โดยหลงหยิบจับเอา**ปลายมาเป็นเบื้องต้น** ให้ยากให้เกินฐานะไปไกลสุดกู่เป็นไหน ๆ เพราะทุกอย่างต้องมีภูมิแห่งชั้น มีขั้นตอน มีขีดเขต เบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย ต้องทำให้ "งาม" ทุกขั้นตอน

และ "ผล" ที่ผู้เล่าเรียน**เอาแต่ภาษาบัญญัติพระอภิธรรม** หรือ เพียง "**ปริยัติ**" **อภิปรัชญาได้** นั้น ก็นับวันจะกลาย**เป็นสมมุติ เป็น "บัญญัติ" เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนมากมาย**ที่นำไปปฏิบัติไม่ได้ ห่างไกลความ**เป็น** "**ปรมัตถ์**" ออกไป ๆ ๆ ๆ กี่โยชน์ต่อกี่โยชน์ ก็ไม่รู้กัน เพราะต้องอธิบาย ต้องมี "ไวยกรณะ" มี "ไวยพจน์" ต่าง ๆ ขยายออก ๆ ๆ ๆ ๆ หรือคือ ต้องมีคำเทียบ มีตัวอย่างประกอบ มีตัวตน มีวัตถุ มีสัตว์ มีบุคคล เพื่อเปรียบ เพื่อสมมุติ และมีภาษาขยายเพิ่มมากเข้า ๆ นั่นเอง **"อัตตวาทะ" (ตัวตนของภาษา)** จึงมากขึ้น ๆ สุดท้าย จึงยึดเอาคว้าเอาได้แน่ๆ มั่นๆ อยู่แค่ **"อัตตวาทุปาทาน" คือ "บัญญัติ" หรือ ภาษาแท้ ๆ เท่านั้น ที่ตนได้ ตนมี ตนรู้ และยึดมั่นหลงถือว่า "จริง" อยู่นั่นเอง**

ยิ่งนานวันนานปีเข้า ก็ยิ่งจะนับวัน ห่าง "ปรมัตถ์" ออกไป ๆ ๆ ๆ ยิ่งขึ้นทุกที ๆ ภาษาจะท่วมถมสภาวะหมด ก็เลยเมา หรือ วนอยู่แต่ภาษากับภาษา บัญญัติกับบัญญัติเป็น "โลกแห่งภาษา" เป็น**วัฏฏะแห่งอัตตวาทุปาทาน**กันอยู่เท่านั้นเอง แล้วสุดท้ายปลายศาสนา ก็เพียงเป็น "บัญญัติ" แท้ ๆ ที่พึ่งยกย่องกันว่าคือ "ยอดวิชา" หรือ "ยอดแห่งภาษาของศาสนาพุทธ" เป็นภาษาอันมากมาย ลึกซึ้ง แต่หยั่งอัตถะ – ธรรมะไม่ถึง แทงนิรุตติไม่ทะลุไม่ออก เป็นเนื้อเป็นสาระกันเพราะมันมาก มันทับถมมาก มันลึกซึ้งเหลือหลาย และมันผิดเพี้ยนเบี่ยงเบนออกไปไกลแสนไกลจากอัตถะ–ธรรมะแก่น ๆ เดิม ๆ แม้แค่พ.ศ. ๒,๕๐๐ ล่วงไปไม่กี่สิบปีนี้ก็เถอะ มันก็มากกว่ามากยิ่งแล้ว

376

ก็จงพึงสังวร ตรวจ "กรรมฐาน" (สภาพฐานะของจิต หรือ ภูมิซึ่งจะได้ประพฤติกระทำกับตน) ของตน ตั้งหลักให้แก่ตนให้ดี ๆ เทอญ ข้อสำคัญคือ ตนนั้น มีภูมิ มีฐานะแท้ ๆ จริง ๆ ขั้นจับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม หรือ รู้ทะลุจิตแท้ ๆ เจตสิกจริง ๆ รูปถูก ๆ นิพพานตรง ๆ ได้แล้วเป็น "สภาวะสัจจะ" อย่างลึกซึ้งสุขุม ขนาดที่ควรจะไปเสียเวลานั่งท่อง นอนอ่าน สู้เพียรจำ "บัญญัติ" ต่าง ๆ ในภาษาพระอภิธรรมปิฎกทั้งหลายนั้น ก็ดี อภิปรัชญาทั้งมวลนั้น ก็ตาม (อันสูงลึกซึ้งซับซ้อนยิ่งจริงๆ) ได้แล้วแน่แท้แล้วหรือ ? ตนมีภูมิ มีฐานะเลยขั้นดวงตาเห็น "ธรรม" (แค่อริยะโสดาบัน ก็ดี ซึ่งยังไม่ใช่ขั้นยอด "อภิธรรม" อะไร) ไปจนถึงขั้นมี "ธรรม" เทียบๆ พระสารีบุตรแล้วจริงๆแน่ๆหนะหรือ ? จึงได้ไปเสียเวลาพยายามจับฝาปิดตัวอยู่กับ "ฐานะ" นั้น ๆ ภูมินั้น ๆ **มันเป็นเบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลาย ที่ถูกเนื้อถูกตัว ถูกฝาถูกตัว โดยเทียบขนาดของภูมิ "ธรรม" กับ "ตัวเรา" ดูว่า เป็นจริงแน่ๆ แล้วหรือ ? ไม่เช่นนั้นมันจะไม่เกิด "มัชฌิมา" จะไม่มีการ "งาม" อย่างถูกต้อง** แล้วเราก็จะเข้าใจแก่น เข้าใจเนื้อแท้ ๆ ถึงของจริง จริง ๆ กันไม่ได้

เช่นตามพระคัมภีร์กล่าวเล่าเอาไว้ว่า (เป็นภาษาเป็นบัญญัติ) *เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์ถึงกามภพ ก็ได้ทรงเปิดโลกทั้ง ๓ ให้เห็นตลอดทั่วถึงกัน อันมี นรก – มนุษย์ – สวรรค์ นั้น*

ถ้าตามปุคคลาธิษฐาน เขาก็จะปั้น "รูป" กันดู ใครมี "มโนมยอัตตปฏิลาโภ" คือ มีเก่งที่จะปั้นรูปปั้นร่างดู เป็นตัว เป็นตนได้สำเร็จได้แค่ใด ก็จะทำบางคนก็ปั้นเป็นตัวตนบุคคล สัตว์ มนุษย์ สิ่งของ สถานที่ออกมาเป็นรูปคน รูปร่างพิกลพิการที่อยู่ในกะทะทองแดงก็อาจเห็นมนุษย์โลกธรรมดา และแลเห็นทะลุตลอดบนฟ้า มีเทวดาใส่ชฎา มีเครื่องทรง (แต่งกายแบบลิเก) ลอยฟ่องไป ฟ่องมา อย่างนั้น ก็มี ปั้นเป็นรูปอื่นทำนองคล้าย ๆ กันดังกล่าวนี้ ก็มี ตามที่เขาจะยึดถือ "รูป" กันว่าเทวดาเป็นอย่างไร สวรรค์ภูมิเป็นอย่างไร ? มนุษย์เป็นอย่างไร มนุษย์ภูมิเป็นอย่างไร ? และสัตว์นรกเป็นอย่างไร นรกภูมิเป็นอย่างไร ? การเห็นของ

"ปุคคลาธิษฐาน" ก็เห็นแค่นั้น ก็ได้เรื่องแค่นั้น บ้างก็คิดคำนวณเอาในใจเป็น "อรูป" บ้างก็เก่งกาจขนาดนั่งหลับตาเข้า ก็ปรากฏภาพเช่นที่กล่าวนั้นออกมากันเลย เป็น "รูป" ก็เป็นไปได้ ตามความหลงยึดถือ ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด **เพราะ "อุปาทาน" มีจริง !** ใครยังมี "อุปาทาน" อย่างไร ก็ยังเห็นได้ มีได้ เป็นได้ในอย่างนั้น อันนั้นอยู่ (ภวตัณหา) มันก็ **เป็น "ภพ" เป็นภูมิเป็นชาติอยู่จริง ตาม "สมมุติ" ที่ผู้นั้นๆ ยังยึด(อุปาทาน) อยู่ และ ตามฐานะผู้ที่ยังไม่สิ้นภพ จบชาติ แถมยังมีอัตภาพ-จินตนาภาพ ต่างๆ ก็เป็นไปจริงๆ**

แต่ถ้าใครเห็นได้**ทะลุถึง "ธรรมาธิษฐาน" หรือ ถึงซึ่ง "ธรรมในธรรม" หรือ ถึงขั้น "เห็นธรรม" อันเป็นการเห็นขั้น "ปัสสติ" แท้ๆ (ตามพระพุทธภาษิต "โย ธัมมัง ปัสสติ โส มัง ปัสสติ=ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า)** เข้าใจแทงทะลุแจ้งสภาวะ เทวดา ทั้งสวรรค์ภูมิชัด มนุษย์ ทั้งมนุษย์ภูมิชัด สัตว์นรก ทั้งนรกภูมิชัด ด้วยปัญญาอันยิ่ง มีญาณหยั่งรู้ ก็คือ เมื่อผู้ใดได้รู้แจ้งสิ้นรอบถ้วนทั่วถึง จิต–เจตสิก–รูป หรือ กาย–เวทนา–จิต อย่างลึกซึ้งออกปานนั้น ซึ่งมันเท่ากับ**พระพุทธเจ้าทรงเปิดโลกให้** หรือ เท่ากับ**เราเองมี "พุทธ" ในจิตจริงๆแล้ว** ก็อาจสามารถหยั่ง**เห็นนรก เห็นมนุษย์ เห็นสวรรค์** ซึ่งจะเห็นได้แม้อยู่ใน "กามภพ" นี่แหละ ไม่ต้องไปไหนเสียให้ยาก และ นรก–มนุษย์–สวรรค์ มันก็อยู่ใน "กามภพ" นี่เอง ไม่ต้องหลงใหลไปหาดู ณ ที่อื่นแดนใดเลย มีทั้งในตัวเรา อันเป็นโลกลูกหนึ่ง ที่ยังมี "ภูมิ ๓" แซกซ้อนอยู่ครบ และ ที่จริงก็คือ "ภวภพ" คือ ภูมิ**จิตในจิตของเรา**แท้ๆ ที่มีอาการ มีนิมิต มีสภาวะสุข สภาวะทุกข์ หรือ เฉยๆ **อันเกิดที่จิต เป็นที่จิตของเราเอง นี่เองแหละ เป็น "ปรมัตถ-ธรรม"** หรือ มีทั้งในผู้อื่น อันเป็นโลกลูกอื่นๆ ผู้ไม่แจ้งแทงทะลุตลอดภูมิ ๓ เท่านั้น ที่ยังหลงใหลมืดมัวบังมิดบดกันอยู่

378

เมื่อใดตกอยู่ในสภาพแดนนรก ก็ไม่อาจจะดิ้นให้ล่วงพ้นหลุดออกไปเห็นสวรรค์ ออกไปสู่แดนมนุษย์ได้ง่าย ๆ หรือ เมื่อใดตกอยู่ในแดนสวรรค์ ก็มองเห็นนรกของตนไม่ออกเลย หรือ แม้อยู่ในแดนมนุษย์ อันเป็นแดนที่จะเห็นนรก เห็นสวรรค์ได้ง่ายกว่าแดนอื่น ก็ยังอุตส่าห์นำเอา "ตัณหา" เอา "กามคุณ" มาพลาง มาคลุม "จิต" ของตนไม่ให้รู้เท่าสวรรค์ ไม่รู้ทันนรกอยู่นั่นเอง จึงได้ชื่อว่า **มองไม่เห็นแสงสว่าง ไม่เห็นสวรรค์ มองไม่เห็นนรก หรือ เพราะไม่มี "พระพุทธเจ้า" มาเปิดทะลวงทะลุให้แจ่มแจ้ง เห็นชัด รู้ชัดตลอดล่วงในจิต ในวิญญาณ ที่มีสภาพอย่างนั้น ๆ นั่นเอง กล่าวคือ ผู้นั้นยังไม่มี "พุทธจิต" หรือ จิตของผู้นั้นยังไม่เป็น "พุทธะ" นั่นเองแหละ หรือคือ ยัง "ไม่เห็นธรรม" เลย เห็นแต่วัตถุ ตัวตน สัตว์–บุคคล รูปภาพ–นิมิต และสี–แสง–เงา แห่ง "สมมุติ" แห่ง "มายา" ทั้งหลาย**

เมื่อผู้ใดเห็นได้ตลอด แทงทะลุรอบสิ้นใน จิต–เจตสิก–รูป หรือ ใน กาย–เวทนา–จิต แจ้งชัด เข้าใจจริง ใน "ธรรม" ทั้งหลาย อันบัญญัติเรียกว่า **นรก–มนุษย์–สวรรค์** ผู้นั้น ก็เป็นผู้รู้ (พุทธ) เป็นผู้แจ้ง เป็นผู้ตื่น ไม่หลับใหล เป็นผู้เข้าใจ "พุทธ" เป็นผู้เข้าใจ "ธรรม" เห็น "พุทธ" อย่างใส ๆ เห็น "ธรรม" อย่างกระจ่าง ๆ เห็นในความเป็น "เอโก ธัมโม" แน่ใจในการ "เห็นธรรม คือ เห็นพุทธ" การ "มีธรรม คือ มีพุทธ" จะไม่สงสัยเลยในความจริงที่ว่า "พุทธเปิดโลก" ก็คือ "ธรรมเปิดโลก" เมื่อเรามีตาแห่ง "ธรรม" เราก็คือผู้มีตาแห่ง "พุทธ" อันเดียวกัน (เอโก ธัมโม) พุทธะเห็นได้ อย่างใด เราก็ย่อมเห็นได้ อย่างนั้น อย่างแท้จริง เป็นการแจ้งสว่างรู้ทะลวงทะลุได้ตลอดจริง ๆ เป็นผู้ที่ยืนอยู่เหนือโลกแล้ว เมื่อยืนอยู่ท่ามกลางฝูงชน (สัตว์โลกทั้ง ๓ ภูมิ) ในกามภพ จึงสามารถเห็นสัตว์นรก เห็นสัตว์สวรรค์ เห็นสัตว์มนุษย์ ได้ถ้วนทั่วทะลุตลอดแดนไปหมด ทั้งนอกตน และในตน ก็อาจสามารถรู้เห็นสัตว์นรก สัตว์มนุษย์ สัตว์สวรรค์ตลอดถึงได้หมด (ด้วยการหยั่งถึงสัตว์นั้น ๆ) จึงจะเรียกผู้รู้เช่นนี้ว่า รู้รูป รู้นาม ครบ เพราะ ปุคคลาธิษฐาน เป็น "รูป" และ ธรรมาธิษฐาน เป็น "นาม" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "นิมิต" ธรรมาธิษฐาน เป็น "อาการ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "กาย" ธรรมาธิษฐาน เป็น "ใจ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "เจโตนิมิต" ธรรมาธิษฐาน เป็น "ปัญญานิมิต" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "สมมุติสัจจะ" ธรรมาธิษฐาน

379

เป็น "ปรมัตถสัจจะ" ธรรมาธิษฐาน เป็น "โลกุตตระ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "โลกียะ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "ตัวที่เป็นอย่างนั้น" ธรรมาธิษฐาน เป็น "ความรู้ตัวที่เป็นนั้นจริงๆถึงจริงๆ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "รูปนิพพาน" ธรรมาธิษฐาน เป็น "จิตเจตสิก"

ผู้รู้ย่อมรู้ที่ตนเอง แจ้งได้ด้วยภูมิปัญญาอันยิ่งเอง อย่างแท้จริง ก็จะสิ้น "วิจิกิจฉา" ได้ทุกประการ แม้จะเป็นสภาวะ "รูป" ก็รู้ แม้จะเป็นสภาวะ "นาม" ก็แจ้ง และย่อมลงรอยลงร่องได้ถ้วนทั่ว จะว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาโปรดพระ**พุทธมารดา** หรือ เทศนาแก่พระ**สารีบุตร***(ผู้สืบทอดรับช่วงเนื้อหาสาระแห่งธรรมให้เป็นไป หรือ ทายาทที่ยังทรงตนอยู่เป็นผู้ตามรู้ตามระลึกอยู่ ผู้รู้บาลีลองแปลชื่อ พระอัครสาวก องค์นี้ดูก็ได้)* นั้น ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ตามที่เขาอ้างกล่าวเล่าขานกันมาเป็นชาดก ก็ไม่ได้ ก็ย่อม "จริง" และจะว่า "ไม่จริง" ก็ไม่ผิดอีก สำหรับผู้ยังเห็นจริงถึงแก่นแท้ ยังไม่ได้

ผู้รู้ถ้วนทั่วย่อมรู้ได้ว่า จริงนั้น จริงอย่างไร ? แค่ไหน ? มีสภาพเช่นไรในคำว่า "จริง" และที่ว่าไม่จริงนั้น ไม่จริงอย่างไร ? แค่ไหน ? มีสภาพเช่นไรในคำว่า "ไม่จริง" ผู้แจ้งก็จะแจ้งได้ ตามสภาพสภาวะแห่ง "สัจธรรม" นั้นๆ **ผู้ที่รู้ความจริงแท้ ด้วยตนเองแท้ๆ เท่านั้น ที่จะเรียกว่า "จริง" ผู้ไม่รู้แทงทะลุด้วยตนเองจริงๆ นั้น แม้จะเรียกว่า "รู้" กันอย่างไร ก็ล้วนแต่ยัง "ไม่จริง" อยู่ทั้งนั้น** *เมื่อผู้ใดรู้แท้เห็นชัดเจน จน "เลิกยึดถือ" ได้ วางได้สนิท เมื่อนั้นแหละ จึงจะเข้าใจได้ เป็นการตรัสรู้ว่า* **ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นล้วน "จริง" เพราะมันล้วนเป็น "สมมุติ" ในโลก ที่ผู้ยังไม่เห็นจริง เขายึดอยู่**

เรื่องของ "สัจธรรม" ก็มีแต่เพียง "ยึด" กับ "วาง" เท่านั้นเอง ถ้ายังไม่รู้ ก็ยัง "ยึด" เมื่อรู้แจ้งแทงทะลุแล้ว ก็ "วาง" เมื่อยังไม่รู้ ก็เป็น "**พรหมปาริสัชชา**" คือ ยึด เมื่อเริ่มรู้ ก็เป็น "**พรหมปุโรหิตา**" คือ วาง หรือแจกออก (จะ "วาง" อย่างไรเดี๋ยวก็จะได้ทราบ) ดังนั้น **จิตวิญญาณที่ยังไม่รู้ ก็ยึดอยู่ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นคนเป็นๆ หรือ มีแต่ "กายทิพย์" (ที่ไม่เกี่ยวกับขันธ์หยาบ หรือ ที่ตายไปแล้ว) ก็ตาม**

เมื่อเจ้าตัว "ไม่รู้เท่ารู้ทัน" จิตแสวงหากาม จิตยังหลงก่อแต่รสกามมาเสพย์ จิตนี้ก็**เป็น "มายา" ของเจ้าตัวเองจริงๆ** เล่นเจ้าล่อเอาเกิด ทำให้เจ้าตัว**เกิดแล้วเกิดเล่า**อยู่นั่นเอง *(รู้จัก***แม่***ที่เป็นธรรมาธิษฐานให้ชัดๆ คือ* **มายา**จริงๆ*)*

และก็เพราะ มีจิต "**มายา**"(**แม่**) ที่เป็นต้นเค้าความ**เอาแต่ก่อ เอาแต่เกิด**นี้ นี่แหละ ในเรา *เราจึงจะได้ "ตรัสรู้"(โพธิ) ความจริง จริงๆ* ถ้าไม่มี "มายา" นี้ เราก็จะเกิด "โพธิ" หรือ "ปัญญาตรัสรู้" **ความจริงในสภาพจริง**ไม่ได้ มันจึงเป็น "มายา" ที่ต้องนับว่า แสนดี เป็นความเจริญ ความสำเร็จ ความเป็นใหญ่ อันภาษาบาลีเรียกว่า "**สิริ**" จริงๆ "แม่" อย่างนี้แหละ มีไม่มากเลยในโลก ในมนุษย์โลก ซึ่งเป็น "แม่" ที่มีค่ายิ่งใหญ่เหลือเกิน จึงเรียกว่า "**มหา**" รวมแล้วก็เรียกว่า "**สิริมหามายา**" ตามธรรมดานั้น "แม่" ที่เป็น "มายา" พาก่อเกิดโลกียะทั้งมวลอยู่นั้น มีมากล้นเหลือนับ เป็น "แม่" หรือ เป็น "มายา" ที่เป็นตัวก่อ "ความเกิด" ไม่ได้หยุดหย่อน ซึ่งเราก็จะ**ต้องใช้ "อภิธรรม"** คือ ใช้ "ความรู้" ใช้ "โพธิ" รู้เท่าทัน "มายา" นี้ให้ได้ แล้วล้มเลิก "มายา" นี้ให้หายไป ให้เปลี่ยนเพศ เปลี่ยนสภาพ**เป็น จิต "สันต"** จนเป็น "**สันตุสสเทพบุตร**" คือ เลิกเป็น**แม่** หายจาก**มายา** กลาย**เป็น "หยุด-สงบ-ราบรื่นสุขเย็น"** เสียให้ได้ จึงจะเรียกว่า "**สันต**"(**สันติ**) หรือ "**สันตุสส**" จึงจะได้ชื่อว่า "**สิริมหามายา**"**ได้** มิฉะนั้น ก็คงเป็น "มายา" หรือ เป็น "แม่" เป็นต้นเค้าแห่งการเกิด หรือคือ เชื้อพาเกิด **ที่ไม่มี "โพธิจิต" หยั่งลงได้**อยู่ตลอดนิรันดร อยู่เท่านั้นในคน มากมายเกินจะกล่าว

เพราะฉะนั้น *"โพธิ" ก็ต้องอาศัย "มายา" จุติ "โพธิ" จะคลอดได้ต้องอาศัย "มายา" คลอด* **เมื่อโพธิเกิดแน่แล้วจริง "มายา" ก็จะต้องตายลง ดับมอดลงไม่เหลือเชื้อในไม่ช้าแน่ๆ** ถ้าเป็น "มหาโพธิสัตว์" **ก็กำหนดได้**ว่าไม่เกิน 7 วัน "แม่แห่งโพธิสัตว์" ต้องตายแน่ ๆ จึงจะเป็นสัจจะแห่ง "มหาโพธิสัตว์" ถ้าแม้นเป็น "โพธิสัตว์" เล็กๆ อินทรีย์อ่อนๆ "มายา" หรือแม่นั้น ก็อาจจะนานช้าอยู่ กว่าจะตายสนิท หรือ กว่าจะ "จุติ" ใหม่ ไปเป็น "สันตุสสเทพบุตร" นั่นเอง

สร้าง "สมถะ" ให้ได้ก่อนเป็นบาทฐานนั้นถูกแล้วดียิ่ง เมื่อเริ่มจดจ้อง เริ่มจับสัมผัสได้ ในอิริยาบถต่าง ๆ ของเรา จนเก่ง จนตั้งมั่น จนเป็น "วสี" จนเป็น "อัปปนาวิถี" ก็จง "วิตก – วิจาร" คือ คิดใคร่ครวญแยกแยะสิ่งที่เราได้กระทบสัมผัสรู้ สัมผัสแจ้ง นั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า "วิจัย" ก็ได้ "ธรรมวิจัย" ก็ได้ นั่นเอง เราเริ่มรู้สิ่งนิ่ง ๆ ง่าย ๆ ก่อน เรียกว่า "กาย" หรือ "รูป" จับความรู้สึกที่เกิดร่วมกับสัมผัสนั้น อิริยาบถนั้น เรียกว่า "เวทนา" หรือ "นาม" แยกให้ออกให้ได้ชัดว่า อะไรเป็น "กาม" อะไรเป็น "โลกธรรม" หรือ อะไรเป็น "อบายมุข" ที่มันก่อเกิด เป็นภพ เป็นชาติอยู่ในจิต เพราะ "หลง" ว่า เป็น "สุขเวทนา" หรือ "ทุกขเวทนา" หรือ "อุเบกขาเวทนา" เมื่อรู้ชัด ก็เป็น "มรรค" เราก็พยายามทำให้จางคลายจากรสสุขเวทนา หรือ ทุกขเวทนา โดยอาศัยอุเบกขาเวทนา เป็น "ฐาน" ฝึก จนเลิกขาด เว้นจาก วางมือจาก "กาม" จาก "โลกธรรม" จาก "อบายมุข" นั้น ๆ เสียให้ได้ ดับภพดับชาติอยู่ในจิตทั้งหลาย ให้ดับรสสุขรสทุกข์ ให้ได้ ก็เป็น "ผล" เป็นเบื้องปลายเป็นระบบที่ ๓ แต่ถ้าทำยังไม่ขาด หยุดเลิกยังไม่สำเร็จ ดับยังไม่ลง "ผล" ก็ยังไม่มี "ภาวนามยปัญญา" ก็ยังไม่ถึง ไม่สัมฤทธิ์ผล นั่นเอง ดังนี้ จึงควรจะทำให้เข้าทาง เข้ามรรค ทำซับซ้อนเข้าไป ๆ ๆ ๆ ก็จะลึกละเอียดเข้าไปถึง "จิต" ถึง "ธรรม" ทั้งปวงไปได้เรื่อย ๆ ตามลำดับ

พระอรหันต์นั้น ท่านรู้ตลอดแล้ว ท่านไม่ต้องจดจ้อง ปัญญาของท่านแล่นตลอด แม้เพียงเกิดสัมผัส (ผัสสะ) ท่านก็รู้แจ้งแทงทะลุรอบเป็น "สเหตุกะ" คือ รู้เห็นแม้แต่เหตุแห่งจิตตัวที่ก่อให้เกิด "เนวสัญญานาสัญญายตนะกิริยาจิต" หรือแม้ "อุเปกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง" ท่านรู้พร้อมแล้วว่า อะไรเป็น "สสังขาริกัง" คือ อะไรเป็นสมุทัยอริยสัจ นั่นเอง **มันเป็นการรู้ทะลุล้นในทุกสิ่งที่ยัง "เกิด–ดับ" อยู่กับ "จิต" ของตนโดยแท้ ลึกซึ้งออกปานนี้** นี่คือ "ปัญญา" นี่คือ **ญาณ (ปัญญาธิคุณ)** เป็นของพระอรหันต์ท่านเอง ที่ท่านยังมีและยึดไว้เพียงใช้งาน (ชีวนุปาทาน หรือ สอุปาทิเสส) ซึ่งท่านจะหยุดงานโดยส่วนตน (คือ ในจิต) ลงเมื่อใด ก็ได้ ที่ทำอยู่ก็**เป็นเรื่องเกื้อกูลโลก มีการช่วยผู้อื่น**

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาองค์เดียว ทรงตั้ง "ศาสนา" ไว้แล้ว ก็ยืนยงไปตลอดนิรันดร์กาล ก็จะไม่ต้องมีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่มาอุบัติ เพื่อทรงก่อตั้ง "ศาสนา" ขึ้นใหม่อีก เพราะความเสื่อมไม่มี คนที่จะทำให้ "ศาสนา" เสื่อมก็ไม่มีแล้วนี่ ! แต่นั่นแหละ ใดๆ ในโลกที่ยังเป็นสังขาร จะไม่เสื่อมนั้น ไม่มีเลย ทุกสรรพสิ่งที่ขึ้นชื่อว่า "สังขารโลก" หรือ โลกที่ยังเป็น "สังขตธรรม" ไม่ว่าดีสุดดีปานใดๆ ต้องเสื่อมต้องดับ มีอะไรเกิดแล้ว ต้องมีดับแน่แท้ *และมีอะไรเกิด ก็จะต้องมี "เหตุ" แห่งการเกิดนั้นๆ ด้วย*

ดังนั้น อย่าว่าแต่ "จิตที่หัวเราะยิ้มแย้มด้วยความยินดีชื่นใจ" ที่เรียกว่า "โสมนัสสหคตัง หสิตุปปาทจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๓) หรือ "อุเปกขาสหคตัง ปัญจทวาราวัชชนจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) ก็ดี "อุเปกขาสหคตัง มโนทวาราวัชชนจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ดี อันเรียกว่า "กิริยาจิต" (ยังไม่ใช่ "มหากิริยาจิต" ด้วยซ้ำ) และยังเรียกว่า เป็น "อเหตุกจิต" จึงยังไม่ใช่ "จิต" ของพระอรหันต์ดอก ถ้ายังไม่มีปัญญาประกอบร่วมรู้เหตุมันชัด (มีญาณสัมปยุตตัง) หรือ จิตที่วางเฉยอยู่ มีเพียงจดจ้องดูพิจารณาว่างๆ เปล่าๆ จะในทวาร ๕ (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) หรือ จดจ้องดูพิจารณาว่างๆ เปล่าๆ อยู่ แม้กับทวารจิตเพียงทวารเดียว (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ตาม ก็ยังเป็นจิตที่มีแต่แค่ พิจารณามีแต่ จ้องดู แต่ยัง "ไม่รู้" พิจารณายังไม่ออก ปัญญายังไม่เข้าร่วม (จึงเรียกว่า เป็น "อเหตุกจิต" เป็นแต่กำลังพยายามจะ "รู้" ก็ถูกต้องแล้ว จึงอย่าพากันเข้าใจผิดว่า จิตดวงนี้เป็นจิตพระอรหันต์) เพราะจะยังเรียกว่า เป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอด เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ไม่ได้เลย (สำหรับจิตดวงนี้)

ดังนั้น การฝึกหัด "สติปัฏฐาน" (ของผู้ยังไม่บรรลุ) นั้น ต้องมีการจดจ้องดู ทั้งมีการพิจารณา มีธัมมวิจัย แยกแยะให้รู้เห็น เข้าใจใน "ความจริง" (หรือคือ สมมุติโลกทั้งหลาย) ว่า ส่วนดี (กุศล) ในกาละเทศะนั้น คืออะไร ? ขนาดไหน ? จึงจะทำ "สัมมา" (ความพอดี เหมาะสมดีแล้ว) ได้ถูก เพราะผู้รู้ในความพอดี พอเหมาะ พอสม อย่างถูกแท้เป็นที่สุด (อรหันตัง) นั้น ท่านไม่ต้องฝึกแล้ว ท่านมี "สัมมา" ทุกทีทุกครั้ง ส่วนผู้ฝึก ต้องเรียนรู้ในความเป็น "สัมมา"